

FREDERIC MISTRAL

MIREIA

POEMA PROVENÇAL

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE L'AVENG

1914

FREDERIC MISTRAL

en l'any 1864

ADVERTIMENT

Quan la revista *Lo Gay Saber*, en l'any 1882, va publicar la present traducció del gran poema provençal, en Pelagi Briz hi posà aquesta nova.

Aquesta traducció feta 20 anys enrera no te altre valor que l'esser casi literal. Pera que ho fos sacrificárem llavors un xich la nostra llengua, acceptant á voltas paraulas antigas y algunas no gayre castissas: ara podriam corretgírla esmer-santhi moltras horas; pero com ni 'l temps ni la salut nos permeten un treball de tanta durada, y com per altra part lo públich ha sancionat ó dispensat las faltas que hi han, ab lo fet de haver acabat en dos ó tres anys las duas edicions que se'n feren setze anys enrera, la reproduhirem conforme ab la segona edició, fenthi, ab tot, aquellas esmenas que cregam indispensables, y, nos mou á ferho las repetidas instancias de molts que s'han acostat á nosaltres pera que donéssem á llum eix treball de la nostra juvenesa. — (N. del T.)

Avui, passats trenta anys, se torna a publicar aquesta traducció com homenatge de L'AVENÇ al gran Mistral, mort fa poc.

Els progressos fets per la nostra llengua literària durant aquest llarg temps, han permès fer en el text algunes correccions que, sense detriment de la rima, el milloren notablement. Aquesta revisió no s'ha fet, emperò, fins al punt que pogués dir-se que era aquesta una traducció nova.

Va sense dir, altrament, que l'adopció de l'ortografia normal avalora també molt aquesta nova edició.

CANT PRIMER

EL MAS DELS LLADONS¹

Exposició. — Invocació a Crist, nat entre'ls pastors. — Un vell cisteller, mestre Ambròs, amb son fill Vicenç, va a demanar hospitalitat al mas dels Lladons. — Mireia, filla de mestre Ramón, amo del mas, els surt a rebre. — Els treballadors, després d'haver sopat, fan cantar a mestre Ambròs. — El vell, en altre temps mariner, canta un combat naval del batlle Sufren. — Mireia parla amb Vicenç. — Vicenç li explica la caça de les cantàrides, la pesca de les sangoneres, el miracle de les Santes Maríes i els còssos de Nimes. — Encisament de Mireia i naixença de son amor.

Canto una noia de Provença.
En els amors de sa jovença,²
a través de la Crau³ dret al mar, dins del blat,
d'Homer deixeble, amb vertadera
fe jo la vull seguir. Com era
filla de gent d'humil esfera,
afora de la Crau molt poc se n'és parlat.

Més que en son front sols resplendia
joventut, més que no tenia
ni diadema d'or fi ni mantell de damàs,
jo vull que en gloria sigui alçada
com una reina, i falagada
per nostra llengua menyspreada,
car canto per vosaltres, pastors i gent de mas.

Tu, bon Déu de la patria mia,
que entre pastors vas neixe un dia,
inflama mes paraules i dóna'm sant alè.
Bé ho sabs : en mig de la verdura,
al sol i a la rosada pura,
en quant el fruit s'omple i madura
ve l'home i pren a l'arbre la fruita de ple a ple.

Mes, sobre l'arbre que ell esqueixa,
sempre una branca tu hi fas neixe
on l'home mort de fam no hi pugui dur la mà;
branca que'l vent remou i alena,
on, quan és Santa Madalena,
el fruit madur tota l'omplena
i el voladô ocellet sa fam va a apaivagâ.

Oh! jo la veig, eixa branqueta,
i sa frescor me fa denteta!
Jo la veig amb el vent remoure's en el cel.
Son immortal fruit amb re iguala's.
Bon Déu! permet que, dut en ales
de melodíes provençales,
pugui haver, Déu amic, la branca dels ocells!

De l'ample Ron⁴ prop la ribera,
 entre'ls sàlzers de la pradera,
 en un xic casinyot per l'aigua rosegat,
 un cisteller pobre habitava,
 que amb el seu jove fill anava
 de mas en mas i apedaçava
 els malmesos cistells i els paners foradats.

Un jorn que d'aquesta manera
 feien camí per la pradera
 — Pare — digué en Vicenç : — el sol esguardeu bé!
 Veieu? Allí, sus Magalona,⁵
 la nuvolada s'apilona:
 si és que no's fon dins d'una estona,
 pare, ans d'arribâ al mas ens mullarem, potsê!

— La brisa és sols qui mou les fulles:
 no tingues por, no, de que't mulles —
 li va respondre el vell. — Ah! Si això fos el rau,⁶
 llavors sí... — ¿Quants pallers, pare,
 doncs, en el mas dels Lladons, ara,
 tenen? — Quants? Sis. És ell encara —
 digué el vell — un dels masos dels més rics de la Craul

Tél No veus quins horts d'oliveres?
 Entremig hi ha algunes rengleres
 de ceps i d'ametllers... Es el millor — digué —
 (i costa amunt no'n trobaríes
 cap com ell). Lo bo és que hi veuríes
 tants passeigs com a l'any hi ha dies;
 i, en cadascú d'aqueixos, tants arbres com passeigs.—

Vicenç així va exclamar : — Mare!
 Per collir tanta oliva, pare,
 que n'han de menester, de gent! — Tot sa fi té.
 Ja ve Tots-sants : de Baus⁷ les nines
 baixen a omplir sacs d'arbaquines,
 de vermelles i amigdalines:⁸
 cantant i tot, encar ne collirien més! —

I mestre Ambròs parlant anava...
 I el sol, que en els monts s'amagava,
 tenyia els nuvolets d'un molt formós color.
 Amb llurs parelles fatigades
 els bovers van a sopâ, alçades
 portant llurs llargues agullades...
 I pels prats ja la nit llençava la foscor!

— Anem, que ja es veu dins de l'era
 del gros paller l'alta cimera —
 en Vicentet va dir: — ja som, pare, a cobert!
 — Hic les ovelles molt bé crient!
 Al bosc a l'estiu les envien;
 a l'hivern pel pla s'esgarrien —
 va dir llavors el vell. — Oh! res falta aquí, res!

Oh! i aquella arbreda enlairada
 que dóna sombra a la teuladal
 i la formosa font que raja en un viver!
 I els bucs d'abelles que allí tenen,
 que a la tardor la mel els prenen
 i que quan torna el maig sospenen
 llurs eixams en els troncs dels molt alts lladoners!

— Oh! doncs d'aquesta terra aimada,
pare, allò que a mi més m'agrada —
aquí exclamà en Vicenç — és la noia del mas...
I, si us ne recordeu vós ara,
l'estiu passat feina ens da encara:
dos cistellets ens féu fer, pare,
i ens féu posà una nansa a son petit cabaç.—

Mentres així tots dos parlaven
davant de la porta arribaven.
Seguda en el pedriç, de dar menjà a sos cucs
de seda la noia venia:
retorcent fil s'entretenia.
— Bona nit, amb la companyia—
el vell va dir, de joncs deixant a terra un munt.

—Déu vos dó, Ambròs, bona vesprada—
digué la nina.— La lligada
al cim del fus ne faig : veieu?... Que haveu fet tard?
Veniu, potser, de Vallbregia?⁹
— Sí; i, com se'ns ha fet fosc el dia
en 'sent davant d'esta masia,
hem dit : « — En el paller la nit podrem passar.»

I Ambròs amb son fill va acostar-se,
sobre un corró amdós van sentar-se,
i, sense dir-se res, a treballar tots dos
una canastra començada
se van posar d'una vegada,
i de llur garba deslligada
prenien i torcien els vincladiços joncs.

Vicenç setze anys no tenia encara;
 mes, tant del cos com de la cara,
 certl era molt ben fet, molt ben desenrotllat.
 Si bé un poc morenes tenia
 les galtes... terra negra cria
 el blat millor que Déu envia,
 i dels grans negres surt el vi que fa ballar.

Com s'ha de fer per preparar-los
 els vímets, i per manejar-los,
 ell ho sabia bé : tal com lo fi, també
 ne treballava lo ordinari;
 més els cistells pel fruit posar-hi,
 tot el que a un mas és necessari,
 les polleres de joncs, els coves i arganells.

Els paners de canya partida,
 que són venuts tot desseguida;
 les escombres de mill... ço i altres treballats,
 amb rapidesa gran teixia
 polit i fort i bé, amb mestría...
 Mes dels gorets de la masía
 dejà els treballadors tots eren arribats.

Fòra la porta, a la fresqueta,
 Mireia, la gentil nineta,
 en la taula de pedra posà amb gracia l'enciam,
 i, de la plata que's gronxava,
 cada criat se n'emportava
 el culler ple, que amb fam buidava...
 I l'ancià i son fill teixien. — Aul veiam!

FRANCESC PELAGI BRIZ

en l'any 1878

o veniu a sopà o m'enfado,
mestre Ambròs! — amb molt mal agrado
digué mestre Ramón, el principal del mas.—
Vajal deixeu ja les cistelles!
No veieu néixer les estrelles?
Mireia, acosta'm escudelles.¹⁰
Vajal a taula tot-hom! que ja estareu cansats!

— Anem, doncs! — digué el cistellaire.
I s'acostaren prop d'un caire
de la taula de pedra, i van llescar-se pa.
I Mireia, amb les mans llestetes,
amb l'oli de les olivetes
els amaní un plat de mongetes,
i els el donà, corrent, amb ses mateixes mans.

Mireia en sos quinze anys estava...
De la Font-vella¹¹ costa blava,
i valtres, plaes de Crau... valtres, de Baus turons,¹²
mai n'heu vist cap tant bella i pial
Als raigs del sol va esclatà un dia,
i en son senzill rostre tenia
a flor de galtes uns clotets nius de il·lusions.

Cura tot dol amb sa mirada,
fresca i suau com la rosada;
que'ls estels són, sos raigs, més dolços i més purs;
el cabell, que li negrejava,
formosos rulls al llarg formava;
i, en son formós pit, s'hi mostrava
un abercoc en doble, encara poc madur.

I aixerideta, enjogaçada
 i un poc o molt entremaliada!...
 Ah! Si dins d'un got d'aigua tal gracia haguessiu vist,
 begut l'haguéreu desseguida!...
 Quan, segons usança establida,
 hagué cada un parlat amb mida
 del jornal (com al mas del pare, ail ai de mil),

— Bé, mestre Ambròs : esta vesprada
 no'ns doneu alguna cantada? —
 digueren. — Es aquest el menjar de la sòn...
 — Xit! Amics meus... al que se'n trufa —
 respostejà el vell — Déu el bufa
 i el fa ballar com la baldufa!...
 Canteu valtres, jovent, que sou joves i forts.

— Mestre Ambròs! — els criats respongueren:—
 per burla no, no us ho diguérem!
 Mireu el vi de Crau : està a punt de saltar
 del vostre got... Trinquem, compare!
 — En mon temps bé cantava encara —
 el cisteller digué; — mes ara
 ail què voleu de mi? No só bo per cantar.¹³

— Sí, mestre Ambròs! — la donzelleta
 dix : — canteu una cançoneta.
 — Tendra donzella, Ambròs per ço no serveix pas:
 ma veu és dura com l'aresta;
 mes, per complaure't ja està presta.—
 I tot de cop començà aquesta
 després d'haver buidat el vi de dins del vas.

I

«El batlle Sufren, que mana en la mar,
al port de Toló ha dat el senyal.
Sortim de Toló cinccents provençals...

De batre l'anglès l'enveja era gran:
no tornar jurem, doncs, als nostres camps
sens deixar l'anglès vençut, derrotat.

II

En el primer mes que anem per la mar
veiem solament per sobre dels pals
gavines, a vols, a centes, passar.

En el segon mes que anem navegant,
ens dóna que fer grossa tempestat,
i el dia i la nit els passem bombant.

III

Mes al tercer mes se'ns encén la sang
de rabia tant sols de ningú trobar
que nostres canons puguin escombrar.

Mes llavors Sufren —Minyons meus, als pals—
ens diu, i de cop espía inclinat,
d'Arabia, el gavier, les costes del mar.

IV

—Victorial— el gavier crida des de dalt.—
 Veig tres bastiments que's van acostant.
 —Alerta, minyons! Als canons tots! Au;—

tot de cop així crida l'almirall;—
 que toquin de prop les figues del franc,
 que un altre paner prompte en tastaràn.—

V

Així que això ha dit sols se veu un flam:
 les bales, bronzint, van a foradar
 de l'altiu anglès els vaixells reials...

Amb l'ànima sols un d'ells s'ha quedat.
 Llarg temps sols se sent dels canons el bram,
 de la fusta els pets, els braols del mar.

VI

Tant sols de l'anglès ens té separats
 (ail quin goigl quin pler!) tot lo més un pam.
 El batlle Sufrèn amb sang freda està

assobre del pont, immòbil i blanc.

—Minyons!— crida al fi:— prou foel prou n'hi ha!
 Amb l'oli, sí, d'Aix que'ls untem més vall!—

VII

No hagué encara dit que nosaltres ja
els sabres prenem, llances i destrals,
i, ganxos en mà, l'ardit provençal

d'una sola veu fort crida : — A l'assalt! —
Al vaixell anglès saltem d'un sol salt:
comença llavors la gran mortaldat!

VIII

Oh! quins cops! quins cops! Com corre la sang!
Els pals, quin soroll, quan se trenquen, fan!
Sota'ls mariners, el pont, com fa salts!

Més d'un anglès mor dins del mar tirat.
Altres, ben estrets per les nostres mans,
segueixen maleint fins al fons del mar!»

— Sembla (no és ver?) que això és increïble! —
digué el cantor. — Sembla impossible!
I succeí, no obstant, com conta la cançó.
No ho dubteu pas : jo allí em batia;
el timó jo allí dirigia!
Ah! dintre la memoria mia,
més que visqués mil anys, ho guardaria jo!

— Com! Fóreu en eixa batalla?
 Si... tal com bat la forta dalla
 el martell, tres contra un, vos haurien xafat!
 — Qui? qui? L'anglès? — va di exclamant-se
 l'Ambròs, de cop, tot enfadant-se.
 Però seguí, tost sossegant-se,
 amb veu fera i commosa, son interromput cant.

IX

«Dins la sang els peus, va durâ el combat
 de les dues fins que'l jorn s'acabà.
 Quan va fugí el fum de pólvora i sang,
 havíem perdut cent valents companys;
 mes naltres a fons també vam tirar
 de l'altiu anglès tres vaixells molt grans.

X

Mes quan al país dolç naltres vam tornar
 amb els vaixells plens tots ells de forats,
 el velam romput, a troços els pals;
 amb aire burló, l'afable almirall,
 — Anau, — ens digué, — minyons meus, anau!
 Al rei de París vos sabré ensalçar.

XI

— Oh admirall volgut! Ton parlar és franc:
t'escoltarà el rei — li vam contestar...

— Mos mariners! Ell de què ens servirà?

Nosaltres contents la patria hem deixat
per batre'ns per ell, per anà a lluitar,
i, ja ho veieu tots, fins ens manca el pal

XII

— Mes recorda't, doncs, si vas allí dalt,
quan al passar tu tot-hom t'obri pas,
que tos mariners sempre t'aimaràn!

Perquè, oh bon Sufrèn!, abans de tornar,
si haguéssim pogut, an els nostres camps
adalt del dit xic t'haguérem portat.

XIII

Qui féu la cançó fou un martegal,¹⁴
quan finía el jorn, el bertrol tirant.
El batlle Sufrèn a París anà;

i després s'ha dit que, d'aquell combat,
gelosos alguns van ésser dels grans,
sos mariners no l'han vist ja mail.

El cisteller finí a bona hora
 sa cançoneta encisadora,
 puix en els plors sa veu s'anava ja a ennuagar.
 Pels criats finí tost, cosa és certa;
 car sens dir re, amb l'orella alerta
 tots ells, i amb boca mig oberta,
 com si el cant prosseguis escoltaven encar.

— Veus-aquí, quan Marta filava,¹⁵
 les cançons que un home cantava!
 Són molt belles—digué—més que tinguin molt temps...
 L'aire ha envellit; mes ço què prova?
 La música d'ara és més nova
 i és en francès sa lletra : es troba
 en ella un parlar fi, mes ail ningú l'entén! —

I a l'acabá el vell sa paraula
 els jornalers s'alcen de taula
 i els sis parells de besties se'n menen a l'estany,
 on raja l'aigua platejada;
 i sota la parra enramada,
 tot repetint-ne la tonada
 del vell de Vallbregia, els muls van a abeurar.

Mireia, en tant, tota soleta
 estava aprop, aixerideta,
 molt aprop d'en Vicenç, el fill de mestre Ambrós;
 i al bell plegat tots dos parlaven,
 i llurs dos caps tant se vinclaven
 un vers de l'altre, que semblaven
 dos cabrunes en flor breçades pel vent dolç.

— Vaja, Vicenç — digué la nena: —
quan amb el feix sobre l'esquena
corres per aquests mons apedaçant paners,
ohl que'n deus veure, en tos viatges,
de castells i d'indrets salvatges,
de llocs, de festes i romiatges!...
Nosaltres mai sortim del nostre colomer!

— Heu dit molt bé, donzella aimadal
Més que vos deixen esmossada
les ribes, vostra set com l'aigua apagaràn;
i si per treballâ amb ventatge
del temps heu d'eixugar l'ultratge,
en canvi el dolç pler del viatge
i l'ombra del camí fan la calô oblidar...

Així, quan ja la primavera
ha passat i té l'olivera
vestits del tot sos rams de tendra i blanca flor,
en els pomars blancs de floretes,
o en els freixers amagadetes,
amb l'olor, les cantaridetes,
cacem quan ja verdegem i lluen al calor,

i les venem a les botigues...
També collim en les garrigues¹⁶
el kermes roig,¹⁷ o bé ens en anem a pescar
les sangoneres. Bella pesca!
Sens menester filats ni esca,
només somovent l'aigua fresca,
a nostres cames, elles, se vénen a agafar.

Mai a les Santes¹⁸ sou estada?
 Se canta allí dolça tonada;
 allí de totes parts hi porten els malalts!
 Un jorn que per allí passava
 i una gran festa es celebrava,
 hi vaig entrar. Tot-hom resava:
 «— Oh Santes! de nosaltres teniu, teniu pietat!»

Feia anys d'aquell tant gran miracle.
 Déu meu! Déu meu! Quin espectacle!
 Hi havia a terra un noi plorant tot malaltet,
 formós com un Sant Joan Baptista,
 i, amb una veu piadosa i trista,
 «— Oh Santes! Si em torneu la vista —
 digué — jo us portaré mon jogaçat anyell.»

A son entorn, tots, tots ploraven;
 de dalt, les urnes devallaven¹⁹
 plam-plam, de dalt de tot, sobre'l poble aplegat,
 i, al mateix temps que la gamera
 baixava un poc, l'esglesia entera,
 com dins del bosc ventada fera,
 cridava : «— Santes, oh! veniu-nos a salvar!»

Mes, dut a braç de sa padrina,
 vers l'urna santa s'aveïna;
 i els òssos tot just toca, l'infantó, amb ses dos mans,
 de les Maríes venturoses,
 quan a les urnes miracloses
 s'arrapa amb mans molt vigoroses
 tal com s'arrapa el naufrag al fust que li da el mar.

Mes, tantost ses manetes pies
l'urna de les Santes Maries
agafen (jo ho vegí), així exclama el noiet
amb una fe meravellosa:
« — L'urna jo veig miraculosal
Ma avia jo veig tota plorosa!
Anem prompte a cercar mon jogaçat anyell.»

I a vós també, oh donzelleta,
Déu vos mantingui aixerideta!
Mes si ja mai un goç, o llargandaix, o serp,
o qualsevol bestia esgarriada,
vos donés una mossegada,
i vos deixés el mal postrada,
a les Santes anau i allí consol tindreu. —

Així passava la vesprada,
i la carreta, desmuntada,
amb ses grans rodes ombra feia allà al lluny del lluny;
de tant en tant la brisa blana
portava el sò d'una campana,
i el moçol, espiant la plana,
al cant del rossinyol juntava son cant dur.

— Mes, ja que fa una nit calmosa
i fa el prat clar la lluna hermosa,
¿voleu — digué — que us conti un jòc en que corrent
el premi aconseguir jo em creia?
— Bé, conteu! — respongué Mireia.
I s'acostà, amb molta taleia,
son alè retenint, al jovencel Vicenç.

— A Nimes era, a l'esplanada,
on feien cós aquella diada;
a Nimes, oh Mireia!... Un poble apilotat,
i més espès que pèl de testa,
era allí per veure la festa.
Sens gec, descalços, vista llesta,
molts corredors al mig s'havien ja posat.

De cop van veure, a la pradera,
dels corredors el qui rei era,
Lagalant, aquell fort, el qual nom de segur
que és conegut a vostra orella:
aquell cèlebre de Marsella
que de Provença i Italia bella
havía acovardit els homs més rabaçuts.

Tenia les cames i cuixes
com el senescal Joan Cuixes,²⁰
tenint un mostrador tot ple de plats d'estany²¹
on gravats sos triumphes tenia;
i bandes tant riques hi havia
que hauríeu dit, Mireia mia,
que l'arc de Sant Martí penjava d'aquells claus.

Al veure'l, amb testa baixada,
varen vestir-se altra vegada
tots els demés : amb ell cap gosà corre. El Crit,
un jovenet de traces maques
(que no era pas de cames flaques),
era vingut tot menant vaques
a Nimes aquell jorn : lluitâ amb ell decidí.

Jo, que d'atzar, sols, allí em veia,
 « — Pel nom del porc! — entre mi deia. —
 També só corredor...» Mes què he dit, boig de mil
 Tot-hom « — A corre!», amb veu que aterra,
 me diu. I des que só a la terra,
 per testimoni havent la serra,
 sols corregut havia detràs de les perdius.

Jo deguí anar-hi. Al contemplar-me,
 en Lagalant tal va parlar-me:
 — Pobret! Ja pots lligâ els lligams de ton calçat! —
 I, tot dient-ho, desplegava,
 i après les cames hi ficava,
 uns calçotets de seda blava
 guarnits de cascabells d'or fi tot al voltant.

Un brot de sàlzer vam posar-nos
 als llavis per alè donar-nos:
 tots tres com tres amics ens vam donar la mà.
 Esperant la senya anhelada,
 la sang bullint-nos agitada,
 de peus en la ratlla marcada
 estem tots tres!... De cop la donen! Com un llamp

tots tres correm a la perduda:
 a tu! a mil En la correguda
 un remolí de pols ve a tapâ els nostres salts.
 L'aire és qui ens duu, i la cabellera
 fuma... Oh! quin corre aquell corre era!
 Llarg temps, tal és nostra carrera,
 tot-hom creu que a l'ensems arribarem al blanc.

Jo, per fi, vàreig avançar-me;
 mes això el mal va ocasionar-me,
 car, mentrestant que jo com un rematat boig
 i a la perduda m'hi tirava,
 tot d'un plegat me desmaiava
 al mateix temps que'ls avançava,
 i a terra, sense alè, aní a besar la pols.

Mes ells, tots dos, com fan quan dancen
 els cavallets en Aix, s'hi llancen
 amb regla, sempre amb regla. El famós marsellès
 creia tenir-la ja guanyadal
 Que no té melça, en l'esplanada
 diuen : amb tot, noia estimada,
 trobà un digne rival en el Crit de Mouriés!²²

Pel mig de les gents que'ls miraven
 al blanc ja gaire-bé arribaven.
 Donzella, haguéssiu vist el Crit saltar!... Mirau:
 ni en monts ni prats (qui s'ho creuria!)
 cervo ni llebre es trobaria
 que corregués com ell corria!...
 Udolant com un llop s'hi llença Lagalant...

Mentre que'l Crit, que s'aturava,
 amb joia amb el blanc s'abraçava,
 tots els nimencs vers ell corrent se van llençar:
 d'on és tot-hom saber volia.
 El plat d'eram al sol lluí;
 dels platerets el sò es sentia...
 Sonà l'oboè... i el Crit va rebre el plat d'eram.

— I Lagalant — diu ella — on era? —
 — Arrupit dins la polsaguera
 que amb el trepig el poble alçava al seu entorn,
 amb ses dues mans, foll, apretava
 sos dos genolls; i així plorava
 l'afront que son nom llastimava,
 barrejant amb sos plors les gotes de son front.

El Crit vers ell va i el saluda.
 — Vaja! ara anem a fer beguda —
 li diu el Crit. — Anem assota un emparrat!
 Avui el goig! demà les penes!
 Vine, que beurem les estrenes!
 Allí, detràs les grans arenes,
 tant per tu com per mi, prou terra encara hi ha! —

Mes aixecant sa cara blava,
 i de sa carn, que tremolava,
 traient-se els calçotets de cascabellets d'or:
 — Puix que l'edat ma força acaba,
 té els calçotets de seda blava:
 tu, Crit, a qui tot-hom alaba,
 pots portar amb tot honor les calces del més fort. —

Lagalant, doncs, així parlava,
 i entre la gent, que s'apinyava,
 tant trist com un alt freixe així que està esmotxat
 el corredor desapareixia:
 ni per Sant Joan, ni cap més dia,
 ha vingut més, com ans venia,
 a corre i a saltar per sobre'l bot inflat. —

I, dels Lladons en la masía,
així, en Vicenç, lo que sabia
contava; al rostre seu pujava l'emporprat
i son ull negre flamejava;
tot el que deia ho accionava,
i en parauletes abundava
com en gotes un xàfec en el dolç mes de maig.

Els grills que allí prop se sentien,
per oure'l, llur cant retenien.
Sovint el rossinyol, sovint l'ocell de nit,
feren silenci en l'enramada.
I amb l'ànima, ella, impressionada,
dessota la parra assentada,
fins a l'espuntar l'alba no hauria, a fe, dormit.

— Só de parer — digué a sa maire —
que per ser fill d'un cistellaire
parla molt bé, en Vicenç... Oh mare! Es gust molt dolç,
aná a dormí, a l'hivern; mes ara
la nit, per dormí, és massa clara.
Sí, sí : escoltem-lo més, encara:
jo sempre l'oiria : tant les nits com els jorns.

CANT SEGÓN

LA COLLITA

Mireia cull fulles de morera per a sos cucs de seda. — Per casualitat, Vicenç, el cisteller, passa per un caminet vef. — La noia el crida. — El jove hi va, i, per ajudar-la, puja a l'arbre on és ella. — Conversació d'amdós. — Vicenç compara sa germana Vicenteta amb Mireia. — El niu d'abellerols blaus. — La branca rompuda. — Mireia i Vicenç cauen de l'arbre. — La nina declara son amor. — Ardorosa manifestació del jove. — La cabra d'or, la figuera del Vallciosa. — Mireia és cridada per sa mare. — Sobressalt i separació dels dos enamorats.

Canteu, canteu cucaires belles!
Vol la collita cants, donzelles.
Formosos són els cucs i dormen llur terç són.¹
Els morers són plens de ninetes
que'l bon temps fa restà alegretes
com eixam d'abelles groguetes
que van robant la mel als romanins dels monts.

Mentre desfulleu les vergelles
 canteu, canteu, cucaires belles!
 Mireia era a eixonâ, un bell matí de maig.
 Aquell jorn, per arracadetes,
 la tunantal, a ses orelletes
 duia penjant dos cireretes...
 Vicenç, aquell matí, per allí prop passà.

En sa rogenca barretina,
 com la gent de la mar llatina,
 portava gentilment una ploma de gall;
 i amb son trepig, per lla on passava,
 les besties del camp espantava,
 i amb el bastó xic que portava
 dels munts de pedres feia saltâ el dur pedernal.

— Vicenç! — de dins del planter crida,
 tot de cop, Mireia, aixerida. —
 Que depressa que vas! — A l'oure-la, en Vicenç,
 se va girar vers la plantada,
 i en una morera, assentada
 com una alegre collugada,
 la nina descobrí i hi va córrer content.

— Bé, Mireia! Es cull gaire fulla?
 — Pxè! A poc a poc tot se desfulla...
 — Voleu que jo us ajudi? — Sí. — I mentre que ella, dalt,
 alegres crits tot rient llençava,
 Vicentet vers l'arbre volava:
 com gat mesquer s'hi enfilava.
 — Mireia, sou pubilla del vostre ric casal.

Jo trauré les de la cimera:
 vós les de baix. — I amb mà lleugera
 tots dos xonen els rams.— Cert! És molt trist, molt trist,
 treballâ amb poca companyia!
 Sola, una perd tota alegríal —
 digué ella. — Doncs m'angunfa —
 Vicenç li respongué — ail, lo mateix a mil

Quan habitem nostra cabanya
 sols sentim del riu que la banya
 el ronc soroll que fa la sorra al mossegar
 (oh! a fel a fel allò em desesperal);
 mes, quan torna de l'estiu l'era
 i anem pel pla o per la pradera
 corrent de mas en mas, plasent és mon afany.

Mes quan l'agrifoli rogeja,
 mes quan el fret els jorns oreja
 i els vespres se fan llargs, a l'entorn del caliu,
 en tant que defora la porta
 xiula el diable amb sa veu forta,
 sense cap llum, amb la veu morta,
 així espera la sòn, mon pare, amb el seu fill.

— Mes — preguntà-li la nineta —
 diga'm : on viu, doncs, ta mareta?
 — Es mortal!... — El jovenet callà per un moment.
 Aprés dix : — Quan amb Vicenteta
 vivíem, més que fos xiqueta,
 guardava nostra barraqueta.
 Llavors era un plaer! — Mes... com!... ¿tu, Vicentet,

una germana tens? — Formosa,
 i que sab fer qualsevol cosa —
 respòn el cisteller. — Quan a la Font del Rei,
 allí a la terra de Bellcaire,
 va anà amb segadors, no fa gaire,
 tant els va plaure son bell aire
 que llur serventa en feren, i ara és al lluny amb ells.

— T'hi sembles a ta germaneta?
 — Qui? Jo? No, no! Ella és blanqueta
 ijo só, ja ho veieu, més negre que un corcó...
 Vós sí Sembleu dos germanetes!...
 Vostres dos testes alegretes,
 tal com la murtra de fulletes
 espesses de cabells, bessones semblen doncs.

Mes porteu amb pus gracia que ella
 vostra gorreta fina i bella.
 Sí, Mireia. Emperò lletja tampoc no n'és,
 no, ma germana, ni atontada!
 Mes vós sí que sou agraciada! —
 Mireia, aquí, mig desfullada
 deixant anar sa branca:— Oh!— diu.— Aquest Vicenç!—

Canteu, canteu, cucaires belles!
 Vol la collita cants, donzelles!
 Formosos són els cucs i dormen son terç sòn.
 Els morers són plens de ninetes
 que'l bon temps fa restà alegretes
 com eixam d'abelles groguetes
 que van robant la mel als romanins dels monts.

— Llavors... me trobes més formosa
que ta germana? — amb veu commosa
ella digué a Vicenç. — Per força — ell respongué.

— Què tinc de més? — Mare divinal
¿què té de més la cardelina,
què la lleugera calandrina,²
sinó la gracia i cant i son plomatge bell?

— Encara més : ma germaneta
de molt com vós no és tant blanqueta;
com l'aigua de la mar la Vicenta té els ulls,
que li blavegen i claregen:
com gaieta els vostres negregen,
i, quan mirant-me centellegen,
me sembla a mi que'm bec un gran got de vi cuit!³

Sa veu és molt clara i molt bella:
quan cantava la Peronella
ma germana, amb gran pler oía sos acords;
mes ail... qualsevol parauleta
que'm digueu vós, oh joveneta!,
molt més que cap, cap cançoneta
encanta mes orelles i estremeix el meu cor.

Corrent pels prats, ma germaneta,
com ram de dàtils sa careta
i son coll s'han colrat amb els vius raigs del sol:
vós, que sou feta, crec, ma aimía,
com la flor que'l gaminet cria;
i fins l'estiu amb sa mà impía
no gosa acariciar vostre front blanquinós.

Com l'espió d'una riereta
 s'ha quedat prima Vicenteta:
 la pobra en sols un any ha fet tot son creixent;
 mes, de l'espatlla fins a l'anca,
 a vós, Mireia, res vos manca! —
 I està afluint de nou la branca
 i tota, tota roja, — Oh! — diu. — Aquest Vicenç! —

Mentre desfulleu les vergelles,
 canteu, canteu, cucaires belles!
 Així aquells dos bells nins, enterament coberts
 per la brancada, conversaven:
 amb ignocència amdós parlaven;
 a estimar tots dos s'assajaven...
 Dels cims dels monts, la boira, en tant, fugia prest.

Amunt, dalt les roques pelades,
 sobre les torres arrunades
 aon els prínceps vells de Baus passen la nit,
 els sacres⁴ fers, que blanquejaven,
 pel mig del cel volant anaven,
 i llurs alaces molt brillaven
 als raigs del sol, que ja escalfaven els garrics.

— Oh! No hem fet res! Quina vergonyal —
 va dir la noia amb veu gasmonya. —
 Aquest belitre diu que'm vol vení a ajudar:
 sols serveix per a entretenir-me.
 Aul De les mans no vull dormir-me:
 després la mare podria dir-me
 que encara manca soc i que no'm puc casar.

Bahl bahl — afegi. — ¡Com t'alabaves,
mon pobre amic! Si tu et llogaves
per a collir a quintars la fulla, cert, jo crec,
si és que eixonar-la tu devies,
que de l'aire del cel viuríes!
— Vos burleu de les forces mies —
li contestà en Vicenç, avergonyit i ofès. —

I bé! Ja que no ho volem creure,
qui en collirà més! Aul a veure! —
I, amb pit i a dues mans, se van posà al treball;
i, desfullant rama per rama
sense dir res (que'l bè que brama
d'entre dents perd la verda rama),
aquell morè on ells eren quedà prompte esfullat.

I aixíns aviat ells feren pausa:
quan un és jove tot pler causa.
Com dins del mateix sac, tirant la fulla ensems,
un cop, amb sos dits, la nineta,
del cercol^o dins, espantadeta,
tocà la mà, molt calenteta,
d'aquest Vicenç... sos dits se van creuà amb els d'ell.

Tant ell com ella s'estremiren:
amb flors d'amor ambdós cobriren
llurs galtes, i, de cop, d'un foc desconegut
sentiren l'ardent alenada;
i com que ella, tota espantada,
treia del sac sa mà nevada,
ell, per la torbació encara commogut,

— Què haveu? Una vespa amagada
 potsê us ha dat una picada?
 — No ho sél — baixant el front, la nina respongué.
 I, sense dir més parauletes,
 tot desfullant altres branquetes
 se daven tendres miradetes
 de reull, per saber qui riuria primer.

Les fulles com pluja venien
 de nou al soll... Llurs cors batién.
 I succeïa après que, al ficar-les al sac,
 la mà blanca i la bronzejada,
 ja expressament, ja a l'impensada,
 l'una cap a l'altra era anada;
 i en això elles trobaven tant pler com al treball.

Canteu, canteu, cucaires belles,
 mentre desfulleu les vergelles!
 — Vès! vès! — tot d'un plegat Mireia crida; — vès!
 — Què és això? — El dit sobre la boca,
 com calandria al peu d'una soca,
 davant de la branca on s'ajoca
 feia signe amb el braç... — Un niu... que anem a haver!

— Espera, doncs!... — I, amb cautelada,
 com pardal per una teulada,
 Vicenç de branca en branca va saltant vers el niu.
 Dins d'un forat que la Natura
 entremig de la soca dura
 havia fet, per l'obertura
 es veien els ocells, de plomes tots vestits.

Vicenç la branca doblegada
 amb ses dos cames té agafada,
 i, arrapat d'una mà, en el tronc foradat
 furga amb l'altra, un poc més alçada.
 Mireia, amb sa cara encarnada,
 — Què són? — pregunta amb cautelada.
 — Abellerols. — Com dius? — Abellerolets blaus. —

Aquí es posà a riure Mireia.
 — ¿No has sentit mai com algú deia
 que quan troben, dos junts, en un morer, un niu,
 o en altre arbre que li paresca,
 no hi ha por que aquell any finesca
 sense que l'Esglesia els unesca?...
 I que'ls refranys són certs mon pare sempre diu.

— Mes afegiu — ell va respondre —
 que aquesta esperança es pot fondre
 si abans d'esse a la gabia s'escapen els petits.
 — Tinguem-hi compte, Ave Maríal —
 ella va dir. — Ves-hi amb mestria,
 que això ens pertany. — Filleta mia —
 el jovenet Vicenç li va respondre així : —

Si voleu, posar-se podrien
 en vostre pit. Que bé estarien!
 — Ah! du-me'ls! tens raó! — I el jove, d'un plegat,
 fica en el niu sa mà morena,
 i esta, que surt aviat plena,
 quatre ocellets del niu se'n mena.
 — Bon Déul! — Mireia diu, parant. — Oh, quants!... Oh, quants!...

Quina formosa niaradal...
 Teniu un bes! — entusiasmada
 la nina els diu amb pler, menjant-se'ls a petons.
 I els fa jòcs i els acaricfa.
 Després, dolçament, els envia
 adins son pit, que bell se cria.
 — Tél tél para la mà! — crida en Vicenç, de nou.

En llurs capets blaus, que's remouen,
 dos ulls com caps d'agulla es mouen!
 I la nina, en tant blanca i tant llisa presó,
 amaga tres ocells amb joia;
 i en el tebi pit de la noia
 el tendre ocell son cap apoia
 creient que l'han tornat de son ver niu al fons.

— Mes de debò, Vicenç, n'hi ha encara?
 — Sí! — Santa Vergel Per ma mare,
 quasi crec que ets bruixot! — Oh! que innocenta soul
 Aquests ocells, quan fan la cria,
 fins catorze ous fan en la nia.
 Mes vine, estén la mà, ma aimía,
 i pren els caga-nius. I tu, adeu, niu formós! —

Tot just el jove deix la branca,
 tot just s'arregla amb sa mà blanca
 la nina, amb tot esment, el mocador del pit,
 quan — Ail ail ail — amb veu tendreta
 sobtadament fa la nineta.
 I sobre'l pit, tota rogeta,
 apreta ses dos mans. — Ail ail vaig a morir!

— Oh! — plorant diu. — Els tits me danyen!
Ail m'esgarrapen! Ail m'aranyen!
Vicenç! corre! corre!... — Era, doncs, que feia un moment
(que us ho diré?) que on els tenia
gatzara gran mogut s'hi havia;
era, doncs, que tota la cria
havien remogut els últims ocellets.

I dins l'estreta llodriguera
tot el niu se mou i s'altera,
puix amb comoditat tots ells volen estar;
i tot movent llurs ales belles,
i tot jugant en les tabelles,
feien, donant cent tamborelles,
a mils els nius als fons del si, tot piulejant.

— Vine'ls a prendre! Ail... ail... — murmulla
baixet la nina. I com la fulla
que fa remoure el vent, i com gambeja el brau
quan l'ha picat traidora abella,
així fa salts i plora, ella,
dels lladoners la nina bella...
Ell vers ella volà... Canteu tot desfullant,

canteu desfullant les vergelles,
canteu, canteu, cucaires belles!
Vicenç envers la branca on ella plora anà.

— ¿Tant mal vos fan, les pecigolles,
que les pestanyes teniu molles?
Si com a mi us fessin bombolles
a les plantes dels peus les ortigues del prat,

què diríeu? — I el jove atina,
perquè els ocells que té a la sina
hi posi ella, a dar-li sa gorra de marí.
Dins sa pitrera, adalerada,
que'ls ocellets tenen inflada,
fica sa mà, i, ruboritzada,
d'un a un va traient els bellerols petits.

Mes ja, amb el front baixet, pobretal,
de costat un poc giradeta,
al riure barrejava son dolç i tendre plor,
així mateix com la rosada
que la floreta deix mullada
del corretjol, quan neix l'albada,
i perlejant se fon als primers raigs del sol.

La branca on ells seuen se trenca:
de cop, cruixint, del tronc s'arrenca!...
Al coll del cisteller, ella, d'esglai cridant,
se precipita, amb ell s'abraça,
i del morer, que's despedaça,
donant un tom, a terra passa
l'enamorat parell, caient sobre'l jui bla.

Brisa del mar, lleugera i bella,
que del boscam remous l'ombrella:
sobre est parell de nins ajeu ton soroll dolç;
un instant dóna'ls fresca pura;
oreja amb pler llur formosura;
dóna'ls temps de somniâ amb dolçura,
més que sigui un moment, tot un món d'il·lusions.

Riu que pel prat passant murmures:
 vé's poc a poc; tes aigües pures
 deté, que amb els palets soroll no puguin fer;
 car, en un raig de foc que alena
 llur joia, s'han tirat com mena
 l'abella els fills quan s'eixamena.
 Deixeu que's perdin, doncs, en el cel dels estels.

Mes ella, l'impressió passada,
 se va salvar de l'abraçada...
 Menys grogues són que era ella les flors del codonyer.
 Aprés sus l'herba van sentar-se,
 l'un prop de l'altre van posar-se,
 un curt moment van contemplar-se,
 i en això parlà així el jove dels paners:

— Mireia : us heu fet cap ferida?
 Oh! oh! morera maleïda!
 arbre del diable, arbrot en divendres plantat!...
 que en consumpció acabis la vida!
 que l'arna et mengi el tronc sens midal
 que't tingui ton amo avorrida! —
 I ella, amb un tremolor que no pot deturar,

— No m'he fet res! — diu amb veu morta.
 Mes, com el nin que bolquers porta
 que gemega o que riu sense saber per què,
 — Tinc quelcom — diu — que aquí al pit nia,
 l'oït em torba i la vista mia:
 el meu cor bull, mon front somnía,
 i de mon cos la sang no para un sol moment.

— Potser la por vos ha prèts, ara, —
 Vicenç diu — que la vostra mare
 no us reпти perquè aquí haveu passat massa temps,
 com, sent xicot, jo m'escapava,
 brut com un moro, i me n'anava
 a collir móres, que menjava...
 — Oh! nol Sento altre mal — Mireia respongué.

— O tal volta una soleiada
 vos ha deixat tota atontada.
 Una vella jo sé, dalt dels turons de Baus
 (que Taven se diu), que això cura
 posant al front ple d'aigua pura
 un vas, i tost, amb sa frescura,
 els raigs surten del cap i es fiquen dins del vas.

— No — ella digué, tota confusa: —
 el sol de maig els caps no abrusa
 de les nines de Crau : an elles no'ls fa por!
 Però per què dec enganyar-te?
 Mon cor ja res sab amagar-tel
 Si ho vols saber, pots acostar-te.—
 I a cau d'orella dix-li : — Per tu em moro d'amor!—

El riu, el prat, l'aura, les grames,
 dels sàlzers els troncs i les rames,
 s'estremiren de cop, meravellats de pler!...
 — Ah, ninal ¿Com, sent tant formosa,
 és tant poc franca i generosa
 la vostra llengua? — amb veu commosa
 el cisteller digué. — De mi no us burleu més!

Vós de mi esteu enamorada?
 Ail amb ma vida sossegada
 no us volgueu divertir, Mireia, en nom de Déu!
 No'm faceu ara creure coses
 que, una vegada aquí dins closes,
 de ma mort causes poderoses
 foren! Mireia! així de mi no vos burleu!

— Que'm prengui Déu ma eterna vida
 si és que en això jo dic mentida!
 Bah! el creure que t'estimo no't farà pas morir,
 Vicenç!... Mes, si per pena mia
 ta aimada no vols que jo sia,
 jo, doncs, de mala malaltia
 seré la que a tos peus veuràs tu consumir.

— Oh! no parleu d'esta manera!
 De vós a mi, noia sincera,
 hi ha un gran pas — Vicentet digué tot murmurant. —
 Vós, nina, sou d'esta masia
 la reina a qui reverència
 tot-hom : jo... só de Vallbregia
 un cistellé, un ningú que vaig perdut pels camps!

— I bé! ¿i a mi què em fa que sia
 pobre o ric, doncs, aquell que ansia
 mon cor, si l'amo jo! — Mireia respongué,
 com una garbadora, encesa. —
 Mes, ja que veus que la tristesa
 mina ma sang, amb ta pobresa
 per què, doncs, oh Vicenç!, me vares semblar bell?—

Vicenç, la verge oint formosa,
 restà aturdit, sens dir cap cosa,
 com l'ocellet que cau del cel, al·lucinat.
 — Que ets bruixa? — ell diu, amb veu escassa. —
 Per què ta vista amb tu m'enllaça?
 per què ta veu mon cap abraça
 i fins me roba el seny, com si estigués locat?

Nina, çno veus que ta abraçada
 ma testa ha deixat trastornada?
 I bé, si ho vols saber (encara que de mi,
 trist portador de llenya vella,
 t'hagis de riure, noia bella),
 t'amo tant, oh cel de ma estrella,
 t'estimo amb tant daler, que't menjaría : oh! sí!

Tant, que si deia ta boqueta
 « — La cabra d'or⁶ vull, la cabreta
 que cap mortal no muny ni fa pasturâ en lloc,
 que sota'l roc de Baus-manera⁷
 remuga la molsa roquera»,
 o jo em perdría en la pedrera
 o em veuries portar la cabra del pèl roig.

T'estimo tant, nineta bella,
 que si deies « — Vull una estrella»,
 a través de la mar, de boscos i barrancs,
 de ferro i foc, jo hi aniría,
 al cim dels monts me'n pujaría,
 i des d'allí al cel la prendría
 i en el teu coll diumenge duries-la penjant.

Oh noial Quant jo més te miro,
més mort d'amor per tu delirol
Una figuera un cop vaig veure en un camí,
a un rocam nu tota agafada,
prop de la cova nomenada
de Vallclosa; i tant desfullada
estava, que més ombra faria un gessamí!

Cap a ses arrels s'aveïna
un cop cada any l'ona veïna,
i l'arbre mústic, amb aquella abundant font
que fins a ell va perquè s'abeure,
tant temps com vol se posa a beure:
amb ço l'any passa, ho podeu creure.
Ço com l'anell al dit a mi aplicar-se pot,

puix l'arbre aquell jo só, nineta,
i tu la font i la fresqueta.
Que vulla Déu que almenys, jo, una vegada l'any,
pugui així, de genolls, com ara,
soleiar-me als raigs de ta cara,
i sobretot que pugui, encara,
amb un trèmol petó, besar tes tendres mans.—

Sos mots ardents, gentil, formosa,
la noia escolta ruborosa...
Mes ell, de cop, l'agafa, i contra son pit fort
l'apreta foll... — Mireia! — cida
una veu d'allí prop eixida,
veu de velleta, veu marcida.—
Els cucs, aquest mig-jorn, no deuen menjar, doncs?—

Adins d'un pi, armant gran gatzara,
un gran vol de pardals es para,
i omplena, algunes voltes, amb sos dolçíssims cants,
del caure el jorn la postrera hora;
mes si d'alguna espigadora
cau allí una pedra traidora,
volen envers el bosc, fugint tots espantats.

Amb sobressalt i gran paura
així fugí per la planura
el bell parell d'aimants : ella va vers el mas
tota rogeta, apressurada,
duent al cap la fulla arrencada;
ell, com estatua allí plantada,
mira com desapareix pel mig dels erms passant!

CANT TERÇ

EL DESEMBOTJAMENT

Les collites provençals. — En el mas dels Lladons, un aplec de formoses ninetes apleguen les botges dels cucs de seda. — Joana-Maria, mare de Mireia. — Taven, la bruixa de Baus. — La mala mirada. — Les desembotjadores, per passatemp, fan castells a l'aire. — L'ergullosa Laura, reina de Pamparigusta. — Clemencia, reina de Baus. — El Ventour, el Roine, el Durença. — Azalàs i Violana. — La cort d'amor. — Nora-da descobreix els amors de Mireia i Vicenç. — Bromes de les altres nines. — Taven, la bruixa, les fa callar. L'ermita de Luberun i el sant pastor. — Nora canta la *Magali*.

Quan les collites són senceres
i a plens barrals les oliveres
en les gerres d'argila escampen l'oli roig;
quan, pels camins de la planura,
del segador va a l'insegura
cruint el carro, amb veu molt dura
i encepegant per tot amb son alterós front,

com un alcit, nu amb valentia;
 quan Bacus ve i les colles guia
 dels trillers de raïms a les bremes de Crau;
 i del cup omplert sense mida
 quan la beguda beneida
 dessota'ls peus surt comprimida
 i en la gerra escumosa amb pressa a bell raig cau;

i diafans, per les ginestes,
 quan els cucs munten fent-se festes,
 per filar llurs presons rogenques; i quan tost,
 aquelles cuques, amb mestria,
 se tanquen dins, i amb alegria,
 del breç que tant subtil se cria
 que apar talment teixit per un bell raig de sol...

llavors en terra de Provença
 la principal festa començat
 el moscatell de Bauma,¹ també el Farigolet,²
 llavors se beu a taces plenes;
 llavors se canta, lluny les penes;
 llavors se veu joves i nenes,
 al sò del tamborí, dançat amb senzill plaer.

— Jo clarament só afortunadal
 Sots ma enramada encanyigada,
 de botges quants raïms! De seda aplec tant gran,
 una collita així, no havia,
 a fe, mai vist a la masía,
 veïnes, des que jo tenia
 pocs anys, des l'any de Déu en que'm vàreig casar.—

Mentre que la botja es destría,
 així va dient Joana-María,
 del vell mestre Ramón muller, amb molt honor,
 i de Mireia, amb ergull, mare;
 i la veïna i la comare
 que al seu entorn seien, encara
 que desbotjant, gojoses estaven aquell jorn.

Desembotjaven. A les dònnes
 Mireia dava les més bones
 branques de farigola i els brots de romani,
 on, amb l'olor de la muntanya,
 amb sa madeixa (cosa estranya!)
 la noble eruga s'emmaranya;
 brots que, sent plens de botges, semblaven rams d'or fi.

—Aïr, a la Verge María —
 digué de cop Joana-María
 a les seves comares — vaig anà a portà un feix
 dels brots més bells per delme. Es cosa
 que faig cada any jo molt gustosa;
 que a la fi ella és qui generosa
 fa, quan així li plau, muntà els cucs amb plaer.

—Jo — digué Zeu, del mas de l'Hoste —
 tinc molta por que car no'm costel
 El jorn que tant bufava el fort vent de llevant
 (sabeu? aquell tant negre dia!)
 per distracció (fou culpa mia)
 vaig deixà oberta de la cria
 la finestra, i vuit ara n'he vist, blancs,³ sobre'l jaç!—

Per a donar; Taven, ajuda,
també de Baus era vinguda.
A Zeu, Taven digué : — Els joves més que'ls vells
vos penseu tenir coneixença,
mes és precis que a nostra pensa
oregi el dol que al patí ens llença;
i llavors, mes ja és tard, se veu i es regoneix!

Pobres dònnes esbojarrades!
Si vos van bé les cries aimades,
sens poder-hi fer més, pel carrê aneu cridant:
« — Mos cucs de seda (qui ho creuríal
veniu a veure'ls en la crial)
molt bells són! Més l'enveja espia
i a la cambra, seguint-vos, se n'entra mormolant.

— Fan goig, fan goig! Has nat vestidal* —
te dirà la veïna aixerida.
Mes no li hauràs girat l'espatlla encar, quan ja
te'ls hi darà, tota envejosa,
una mirada verinosa
per danyar la cria formosa.
I «—Es el vent,—diràs tu—que me'ls fa tornar blancs.»

— Jo no diré que això no sia, —
respongué Zeu;⁵ — mes aquell dia
(me'n recordo ben bé) tenia el balcó obert.
— ¿Del verí, doncs, que un mal ull llança,
quan dins del cap rebull i dança—
Taven digué — tu tens dubtança?...—
I al mateix temps en Zeu fixà sos ulls ardents.—

Oh caps sens seny els que estudiën
 la mort, i amb l'escarpell somniën
 saber lo que és l'abella i el secret de la mell
 ¿Qui t'ha dit, doncs, que una mirada
 no pugui, ans de l'hora esperada,
 donar mal part a una abraçada
 i secs deixâ a les vaques els pits ans plens de llet?

L'ocell petit embruixat piula
 quan el moçol no lluny d'ell xiula;
 al mirar de la serp, del cel cau tot de cop
 l'oca... i de l'home a les mirades
 un cuc no dorm moltes vegades;
 i, quan envía llambregades
 la vista del jovent febriscitant d'amor,

¿on és la nina prou valenta
 per lluitar? — La botja lluenta
 deixaren quatre nines lliscâ entre les llurs mans.
 — Tot l'any estàs grunyint com gralla,
 vella serpent! — digueren. — Calla... —
 I, amb veu de tro, Taven estalla:
 — Els joves? que s'acostin, doncs, ells un poc digau!

— No — van dir totes amb taleia. —
 No ho volem pas. No és cert Mireia?
 — No's desembotja pas — dix esta — tots els jorns.
 En el celler sé una botella
 que us plaurà molt, puix és molt bella. —
 I, viva com una centella,
 Mireia envers sa casa fugí prest amb rubor.

— Ail pobre só, nines aimades —
 començà Laura amb veus pausades; —
 mes si jo resolgués desatendre a tot-hom,
 més que un rei amb galanteria
 m'oferís sa mà blanca i pia,
 el meu plaer, nines, seria
 veure'l set anys patint a mos peus mort d'amor.

— Jo no — va dir de cop Clemença. —
 Si, per atzar, de ma presença
 un rei s'enamorés, podria succeir bé,
 sobretot si ben formós era,
 de bell front i vista altanera,
 que, sense fer la salamera,
 me deixés emportar per ell a son castell.

Mes, després que ell de bona gana
 m'hauria fet la sobirana
 posant-me un ric mantell voltat d'un fistó d'or,
 i en ma testa formosa, ardenta,
 una corona resplendent
 de perles i maragdes lluenta,
 vindria, jo, la reina, a Baus, mon país dolç.

La capital, de Baus, faria.
 En el rocam on és vui dia
 de nou aixecaria son ruïnós castell.
 Hi afegiria una torraça
 que amb sos marlets blancs, d'argamassa,
 l'estel més alt que pel cel passa
 toqués. I, quan voldria, un instant de plaer,

adalt de ma torra rodona,
sens mantellina ni corona,
amb mon príncep, soleta, faria'm pler pujarl
Vos asseguro que seria
cosa que molt m'encisaria
mirar tant al lluny com podria,
en la barana estant de colzes apoiats,

i veure ensems — deia Clemença —
mon formós regne de Provença:
estendre's davant meu un clos de tarongers,
i sa mar gran, estesa i blana,
besant sos monts i gentil plana;
i, amb flocs molt gais, la barca ufana
pujant a vela inflada, del castell d'If al peu;

i el Ventour,⁶ que fa la tronada
i que, venerable, té alçada,
per sobre les muntanyes que jeuen a sos peus,
fins als estels, sa blanca testa,
com vell pastor de traça agresta
que entre'l vergam de la foresta,
en son bastó apoiat, contempla sos anyells;

i el Rose,⁷ aon a beure vénen
tantes ciutats que amb goig s'estenen
pels bells marges del riu, cantant tendres cançons;
el Rose, tant fer dins sa riba
i que quan a Avinyó arriba
d'engruixir-se an el seu cau priva
per venir, a saludar a la verge de Doms;

i la Durença,⁸ cabra airosa,
ardenta, fera, vigorosa,
que rosega, al passar, l'herbam de verd matiç;
nina atrevida, aixerideta,
que del pou ve amb sa cantereta
i que espargeix sa dolça aigüeta
jugant amb el jovent que troba pel camí. —

Això acabant de dir, Clemença,
la gentil reina de Provença,
deixa sa cadireta, i dins de son cistell
son devantal buida llussana.
Azalais⁹ i sa germana
bessona, la bella Violana
(llurs pares, d'Establun menaven el castell)...

Azalaïs i sa germana
bessona, la bella Violana,¹⁰
en el mas dels Lladons entraven sovintet.
L'amor, est nin que amb ses mirades
les ànimes enamorades
deixa ferides i esglaiades,
d'amor pel mateix jove llurs cors havia encès.

Azalais alça la testa:
— Filletes : ja que estem de festa,
deixeu que també jo sigui reina a mon torn,
i que amb sos bastiments Marsella,
i la ciutat que riu amb ella,
i els ametllers de Salon bella,
i Belcaire amb son Prat, sigui meu tot això.

« — Filles dels camps i ciutadanes
d'Arles, de Baus, de Barbentanes —
diria: — a mon palau voleu com els ocells:
vull escollir les set més belles
perquè amb balances pesin elles
l'amor que és pur i el fals: Donzelles:
contentes totes set veniu : tindreu consell.»

¿No és cosa, doncs, que molt enfada,
si hi ha una parella que s'agrada,
que la meitat del temps no's pugui aparellar?
Mes jo, Azalais reina, asseguro
que, en mon imperi (vos ho juro),
si algún destorb o algún apuro
té mai una parella, sab que podrà trobar,

al tribunal de les set nenes,
lleis molt benignes, d'amor plenes!
Per joies o per or, de sa roba d'honor
qui farà venda, a sa elegida
qui farà una mala partida,
al tribunal dit, desseguida
trobarà llei terrible i venjança d'amor.

I quan per a una (oh sort perversal)
dos joves siguin, o, a l'inversa,
que dues nines hi hagi enamorades d'un;
vull llavors que'l consell designe
qui més am, qui és el més benigne,
i, d'esse aimat, qui n'és més digne.
I, per fer companyia a les nines, jo vull

en fi, que vinguin set poetes
 que, amb escollides parauletes,
 amb les quals vantaràn la noblesa del cor,
 escriguin en el dur brancatge,
 o d'un cep bord en el fullatge,
 les lleis d'amor : com del salvatge
 rusc surt mel, brollaràn de llurs llavis cançons. —

Així, dels pins sota l'ombrela,
 abans Joaneta de Gamtela¹¹
 parlava, de segur, quan son front estrellat
 dels Alps i de Romanja
 les valls i els monts de llum omplia;
 així la comtessa de Dia,¹²
 quan tingué cort d'amor, de segur va parlar.

Mes duent en sa mà una botella,
 com unes pasqües fresca i bella,
 on parlaven les dònnes, mentre tot allò es diu,
 de nou Mireia era vinguda:
 — No és hora, encar, de fer beguda?
 Ço a treballâ una mica ajuda —
 digué. — Dònnes, pareu, abans de prosseguir. —

I de la botella embogada
 el líquid que a tot-hom agrada
 anava omplint les taces, rajant com un fil d'or.
 — L'he feta jo, aquesta minestra —
 digué Mireia. — Hi só molt destra.
 Quaranta jorns a la finestra
 ha d'estar perquè el sol li tregui son agror.

Hi entren tres herbes de muntanya,
i el raïmat que aquestes banya
conserva un cert bon gust que embauma tot el pit.

— Mes ou, Mireia — va dir una; —
escolta un poc. Ara cada una,
si algún jorn obtingués fortuna,
si fos reina, el que més li plauria ens ha dit.

Tu també diga'ns què faries
quan rica un jorn te trobaries.

— Què voleu que vos digui? Amb mos pares feliç,
amb nostre mas de Crau contenta,
no vull res més, cap cosa em tempta.
— Ah! — digué amb veu molt ignocenta,
una. — Es clar! lo que't plau ni és argent ni és or fi.

Recordo que, una matinada
(perdona'm si no só callada),
Mireia (era un dimars), venia jo del bosc.
Al passar prop de la Creu Blanca
de llenya amb un feix prop de l'anca,
t'entrevegi sobre una branca
assegada i parlant amb un amb molt calor.

— Qui? qui? — van dir les altres. — Qui era?
— Amb l'arbreda de la pradera —
Nora repostejà — no ho vegí gaire bé;
mes, si no m'enganyà sa cara,
veure em semblà (quasi ho jurara,
com si estigués mirant-lo encara)
aquell noi valibreguès que té per nom Vicenç.

— Vajal no és tonta, no, la noial —
 van exclamar totes amb joia. —
 Això és, segur, que vol un formós cistellet
 i li ha fet creure al cistellaire
 que son amant volia'l faire:
 d'est prat la flor de més dolç flaire
 ha escollit per amant el mort de fam Vicenç. —

I es reien d'ella amb veu melosa.
 Tot d'un plegat, molt enutjosa,
 llençant al seu voltant mirades de menyspreu,
 — Maleites siau! — Taven, airada. —
 Plasca deixar paralitzada,
 a la Romeca¹³ despiadada, —
 dix — vostra llengua. Fins, si trobessen a Déu

en son camí, se'n burlarien!...
 D'aquest Vicenç... si elles sabien,
 no's riurien!... Pobre és, mes ningú sab el que
 Déu li reservà... Oiu l'oracle.
 Davant mateix son tabernacle
 Déu un cop va fer el miracle!
 Vos ho asseguro jo, puix va passà en mon temps.

Era un pastor : sa vida entera
 viscut havia en la cimera
 de l'aspre Luberun¹⁴ guardant son ramat bell.
 En fi, veient-se vell, un dia
 se'n va anà envers l'ermita pia
 de Sant Olqueri, puix volia
 fer confessió de tot, com era son dever.

Dins el Vallmasch¹⁶ perdut, no havia
 en cap església mai, cap dia,
 des ses primeres pasqües, posat ja mai el peu:
 feia temps tenia oblidada
 tota oració... Sa cova aimada
 deixà, i a l'ermita citada
 va anà : enfront l'ermità s'agenollà amb dol greu.

« — De què vos acuseu? » digué-li
 el capellà « — Ail — respongué-li
 el vell pastor, commòs. — M'acuso de que un cop,
 sobre'l ramat, una cuereta
 (dels pastors amiga ocelleta)
 volatejava : sus l'herbeta
 sens vida la deixí, morta d'un cop de roc! »

« — Si és que no ho faci amb picardia,
 qualsevol que és ximple creuria —
 va pensar l'ermità. » Parant la confessió,
 « — Aneu : pengeu en eixa vara —
 li dix, mirant de fit sa cara —
 vostre capot, que, en tant, vaig ara
 a dar-vos, mon germà, la santa absolució. »

La vara que li assenyalava,
 per provar l'hom que confessava,
 l'ermità, un raig de sol era, que queia al biaix
 en la capella. Amb senzillesa
 s'alçà el pastor, i amb candidesa
 deixà en el raig sa capa estesa...
 I la capa es tingué penjanta d'aquell raig.

« — Home de Déu! — el de l'ermita
 crida (i de cop se precipita
 als peus del sant pastor plorant). — Absoldre-us jo?...
 Déu faci que mon plô us commogui!
 Ah! de mos ulls que l'aigua ploguïl
 que vostra mà sobre mi es moguïl
 perquè vós sou un sant i jo só un pecador. » —

Taven finí allò que contava.
 Va cessá el goig que abans regnava.
 — Això ensenya... — de cop Laureta va afegir —
 això vol dir, i estic amb ella,
 que pot cobrí una ànima bella
 un vestit fet de roba vella...
 Mes, nines, continuem. Com un gra de raïm,

nostra mestressa joveneta,
 ha esdevingut tota rojeta
 tantost d'en Vicentet el nom s'ha pronunciat.
 Quelcom hi ha aquí! Nina aixerida:
 quan temps durà, doncs, la collida?
 En essent dos, l'hora s'oblida...
 Es que, prop d'un aimant, se troba el temps tant grat!

— Desembotgeu, aul aul, ninetes.
 No n'hi ha prou, encar, burletes? —
 Mireia respongué. — Farieu cremâ un sant!
 Oh! doncs, per deixar-vos confoses,
 ans de casar-me (oiu calmoses),
 m'amagaré dins de les lloses
 d'un grat convent de monges, en la flor de mos anys.

— Tan-deran-lan! Tan-deran-laren! —
al plegat les noies cantaren. —
Anem! Ara vol fer la bella Magalí;¹⁶
la Magalí, que tant temia
el pler d'amor, que preferia
en un convent, de nit i dia,
passar tota sa vida, ans que l'amor oï.

Nora...¹⁷ Anem! Tu, que tant bé cantes,
tu, que quan vols l'oït encantes,
canta-li Magalí, Magalí, qui d'amor
per mil rodeigs prest s'escapava;
Magalí, que fulla es tornava,
ocell del cel, aigüeta blava,
i que per fi també s'enamorà a son torn.

— «Oh Magalí, ma tant aimada!...» —
començà Nora amb veu pausada.
I totes van posar-se a treballâ amb plaer.
I com, quan una cigaleta
gruny de l'estiu la cançoneta,
responen totes, amb Noreta,
les noies, a l'endreça, ajuntaven llurs veus.

MAGALÍ

— Oh Magalí, ma tant aimadal
a la finestra ix un moment:
escolta un poc aquesta albada,
que't serà grat son dolç accent.

D'estels tot ple és el firmament,
l'aura amainada;
mes els estels llur brill perdràn
quan te veuràn.

— Com del brogit de l'enramada
d'aquesta albada jo faig cas;
mes prest adins la mar salada
a fer-me anguila jo me'n vas.

— Oh Magalíl Quan tu seràs
sota l'onada,
llavors pescaire jo em faré
i et pescaré.

— Però, si tu esdevens pescaire,
ton bertrolet quan tiraràs
sense sê ocell no estaré gaire
i cap als erms fugí em veuràs.

— Oh Magalíl Quan tu seràs
l'ocell del aire,
un caçador jo em tornaré
i et caçaré.

— A la perdiu del bosc eixida
si és que tu véns a parà el llaç,
jo esdevindrè l'herba florida,
i dins del prat tost me perdràs.

- Oh Magalí! Quan tu seràs
la margarida,
l'aigua que corre jo em faré
i et ruixaré.
- Si tu et fas l'aigua que rossola,
veient-me núvol restaràs,
i així, aviat, vola que vola,
com passo l'ona oviraràs.
- Oh Magalí! Si així te'n vas
no aniràs sola:
l'aura marina jo em faré
i et portaré!
- Si et tornes tu la marinada,
del teu costat fugí em veuràs:
jo em tornaré ardent alenada
del sol roent que fon el glaç.
- Oh Magalí! Quan tu seràs
la soleiada,
el llargandaix jo em tornaré
i te'm beuré!
- Si, rocegant ta verda equena,
dins la bardiga tu te'n vas,
jo em tornaré la lluna plena
que dels bruixots fa llum al pas.

— Oh Magalíl Quan tu seràs
 lluna serená,
flonja boirina jo em faré
 i et cobriré.

— Mes, si la boira m'emmantella,
tenir-me, amb tot, no pensis pas:
com virginal rosa vermella
en l'esbarzê esclatá em veuràs.

— Oh Magalíl Quan tu seràs
 la rosa bella,
el papelló jo esdevindré
 i et besaré.

— Vés-te'n ben lluny d'aquest paratge:
ja mai, ja mai teva em tindràs:
d'un roure vell de sec brancatge
primer la pell vesti em veuràs.

— Oh Magalíl Quan tu seràs
 glaner salvatge,
jo l'aura espessa em tornaré:
 t'abraçaré.

— Mes, si em vols, fé una abraçadeta,
sols un vell roure abraçaràs...
En el convent ja tancadeta,
del gran Sant Blai, per fi, em sabràs.

— Oh Magalil Quan tu seràs
 monja blanqueta,
 jo, capellà, confessaré
 i et sentiré. —

Les dònnes aquí es commogueren.
 Les botges de llurs mans caigueren
 i oridaven a Nora : — Oh! digues, digues tost
 el que va fer, boi sent mongeta,
 la Magalí, quan ja, pobretal,
 s'havia fet roure i floreta,
 ocell, herbeta i peix, lluna, núvol i soll

— Sí : la cançó — respongué Nora —
 vull acabar-vos sens demora.
 Èrem, me sembla molt, quan ella li va dir
 que dins d'un claustre es ficaria;
 quan el caçador responia
 que com confés ell hi entraria...
 Mes ja veureu l'obstacle que ella li posa : oïu.

— Si del convent passes la porta,
 totes les monges trobaràs
 per mi pregant amb veu somorta,
 car amb mortalla m'hi veuràs.

— Oh Magalil Quan tu seràs
 ja freda i morta,
 jo llavors terra em tornaré
 i allí et tindré.

— Ara començo, per fi, a creure
que ton amor és vertadê.
L'anell que porto em vaig a treure:
per recordança te'l daré.

— Oh Magalil que és gran, mon plâl...
Mes, com pots veure,
en sortint tu ni un sol estel
brilla en el cell —

Nora acabà. Tot-hom callava,
oh, síl, mentre Nora cantava.
Les altres, al plegat, seguïen amb el front
el dolç compàs, amorosetes,
com de jonquilla breus fulletes
que, dòcils i doblegades,
se deixen arrastrar pel corrent d'una font.

— Oh quin bon temps que fa al deforal —
a l'acabar va afegir Nora. —
Però ja els segadors a l'aigua del viver
de llurs dalles renten la goma...
Collim, Mireia, alguna poma,
i, amb formatget i tot fent broma,
anem-nos-la a menjar dessota els lladoners.

CANT QUART

ELS PRETENDENTS

El temps de les violetes. — Els pescadors de Martiga. — Tres pretendents vénen a demanar Mireia : Alari, el pastor; Veràn, el guardià; Ourriàs, el picador. — Alari : ses riqueses en ramats. — La tona. — Vista d'un ramat que baixa els Alps transhumant. — Entrevista d'Alari amb Mireia. — Els antics de Sant-Remí. — Present del pastor : la copa de boix gravada. — Alari és despedit. — Veràn, el guardià. — Les eugues blanques de Camarga. — Veràn demana Mireia a mestre Ramón. — El vell el reb amb gran alegria. Mireia no'l vol. — El domador de braus. — Els braus negres salvatges. — La marca. — Ourriàs i Mireia a la font. — El domador és menyspreat.

Ve el temps en que les violetes
en les praderies fresquetes
obren llurs belles flors, i les van a collir
parelles, en mig de l'ubagal
Ve el temps en que la mar amaga
son pit airat, i, ja manyaga,
respira a poc-a-poc, amb pler, sobre son llit,

i les *prames* i *sicelandes*¹
 que de Martiga,² a grosses bandes,
 surten i amb llurs filats el peix van a agafar,
 de llurs forts remes en ales bones
 s'escampen en mig de les ones.
 Ve aquell temps en que entre les dònesh
 l'eixam de dolces nines floreix i s'obre pas;

en que la noble i la pagesa
 cobren fama per llur bellesa,
 i amants no falten mai en Crau i en els castells.
 Dels Lladons cap a la masía
 n'hi anaren tres : d'eugacería
 l'un guardià era; l'altre tenía
 d'ovelles un ramat; l'altre, bover. Tots bells!

El ric pastor de bèns, Alari,
 doncs, el primer va ser d'anar-hi.
 Diuen que té, a l'hivern, prop del llac d'Entressen,³
 en un prat de grama salada,
 mils bèns lligats; i quan granada
 gronxa's l'espiga, la ramada
 diuen que duu als Alps frescos, que és quan el maig revé.

Diuen també (fa de bon creure)
 que quan Sant Marc se deixa veure,
 tres jorns tonen per ell nou tonedors de puny!
 I encara no hi compto aquell que lleva
 els flocs de llana blanca i greva,⁴
 ni el sagalet que sense treva
 porta an els tonedors un bujol tost begut.

FREDERIC MISTPAL

1830 - 1914

Mes quan l'estiu sa calor mata,
i quan la neu de cop esclata
com blanca flò en el cim dels monts en país fret,
a l'immensa plana crauena,
per pasturar l'herba hivernenca,
de l'alta serra delfinenca
era magnífic veure baixâ aquell ramat bell.

De veure era aquella ramada
pel pedregós camí escampadal
Al davant del ramat els anyells primerencs
saltironegen d'alegría...
El pastor d'ovelles els guia.
Tras ells van amb algarabía
els ases amb esquelles, les ruques i els ruquets.

Amb l'entrecuix sobre l'albarda
el guardià d'ases és qui els guarda,
dins les sarries d'espert, i sobre'l bast, és ell,
és ell qui porta l'equipatge,
viures, begudes i el farratge,
i del bestia el sagnant pellatge
després d'esse escorxat, i el fatigat anyell.

Com capitans de la brigada,
amb cornamenta a l'aire alçada,
després vénen de front, llurs esquelles brandant,
mirant de tort, sorbint els aires,
cinc fers cabrons cabecejaires.
Darrera els bocs vénen llurs maires,
i les boges cabretes, i els cabridets tots blancs.

A la ramada barragana
 el bru cabrê és el qui la mana.
 Els mascles dels moltos, els esquellers d'alt cos,
 que amb el morro alt el vent sorbeixen,
 en el camí ensems apareixen:
 per llurs grans banyes se coneixen,
 tres cops caragolades de cada orella entorn.

Porten a més (senya estimada
 que diu que són de la ramada
 els reis) tots enflocats llurs blancs costats i lloms.
 Al cap d'aquesta colla canta
 gai el pastor, i amb sa gran manta
 ses espatlles de sobte emmanta.
 Mes el gros del ramat arriba tot d'un cop,

i, en mig de boires polsinoses,
 davant de tots i pressuroses,
 van passant les ovelles tot belant, responent
 de llurs petits els bels queixosos;
 i, amb flocs al coll molt vermellosos,
 també fan pols els *antanyosos*,
 com els moltos llanuts, que van pausadament.

I els vaillets van de volta en volta
 cridant als goços : — Volta! volta! —
 I, amb els lloms empegats, passa el ramat nombrós:
 les que pareixen dos vegades
 i les que han clos; les separades
 dels fills; les que fan bessonades,
 que apenes poden dur llur ventre embaraçós...

Entre les xorques detestables
van els moltos més despreciables,
els que han estat vençuts en els combats d'amor;
i a rera-guarda per fi vénen
els que ni dents ni ullals sostenen,
aquells que'l cos esguerrat tenen,
miserables desferres sense banyes ni honor.

I tot això, moltos i cabres,
tot quant se veu pel pla i entre abres,
era d'Alari tot : lleig, formós, jove i vell;
i, davant seu quan devallaven,
quan per centenes desfilaven,
sos ulls, i com s'hi delectaven!...
Portava, com un ceptre, d'un acs un brot novell.

I amb sos mastins blancs, que depressa
el seguïen a la devesa,
i els genolls botonats dins sos calçons de pell,
i amb front sabent i amb gallardia...
pel rei David ben prè l'hauria,
tot-hom, quan duia, al morí el dia,
a abeurar son ramat als pous dels ascendents.

— Oh! sí! Allà va i ve Mireia —
davant el mas dels Lladons deia
el pastò Alari. — Oh Déu! M'han dit la veritat!
Ni dalt del mont ni a la planura,
ni en realitat ni en pintura,
n'he vist mai cap que a la cintura
li arribi per la gracia, bellesa i accionat! —

Per contemplar la nina bella
 deixà el ramat i anà vers ella
 Alari;⁵ mes, al ser-hi davant, — ¿Sabrieu dir —
 va di el pastò, amb veu tremolosa —
 on hi ha un camí, nina formosa,
 per travessar la serra ombrosa
 que s'alça allí?... o, si no, de la vall no sé eixir!

— No hi ha com prendre la drecera.
 Mireu — va dir-li la grangera: —
 després de Peira-mala, seguiu el vast desert
 i camineu per la vall torta
 fins que veureu una gran porta
 com d'una tomba, que sus porta
 dos generals de pedra,⁶ al cim posats de peu.

Aquí *els Antics* se'ls anomena.
 — Gracies! — li diu el pastò, amb pena... —
 Mil caps de bestiar, portant ma marca, en Crau,
 demà aniràn a la muntanya.
 Jo guiaré el ramat amb manya
 per ensenyar-li, en la campanya,
 les pletes, el camí, i fins l'herbam del prat.

Es molt formós i fil... A tot'hora
 que jo em maridi, ma pastora
 sentirà tot el jorn refulà el rossinyol...
 I si, Mireia, jo sabia
 que mon present grat te seria,
 no coses d'or t'oferia,
 sinó un got que jo he fet de boix i que és tot nou.—

I de parlar de sobte cessa,
i de sa jupa treu amb pressa
un got fet de boix tendre, com si reliquia fos.
Car, del treball quan descansava,
sobre una pedra s'assentava,
sos mal-de-caps allí oblidava
i amb son sol ganivet feia portents, primors.

I, amb mà que molt bé treballava,
ell castanyoles s'arreglava
per, de nit, en els camps, amenâ el ramat seu;
i en el collar de les esquelles,
i en el batall d'òs que hi ha en elles,
feia relleus i coses belles,
i flors i ocells, i tot el que volfa fer.

Mes pel got que a les mans tenia
negat hauríeu, a fe mia,
que mai hagués passat coltell de cap pastor.
Una estepeta ben florida
a son entorn era expandida,
i en una branca un poc marcida
formaven, pasturant, les nances, dos corçons.

Abaix es veien tres donzelles
que eren, segur, tres meravelles!
No lluny, sota un ginebre, dormia un pastoret.
Les donzelletes que'l voltaven
a poc a poc se li acostaven
i a la boqueta li posaven
un gotimet que treien de dins del seu paner.

I aquell noiet que dormitava
 tot somrient se despertava;
 i l'una de les nines tenia un trist posat...
 Sens de l'arrel el colò, hauria
 dit qualsevol que tot vivia,
 tot el que allí esculpit hi havia...
 De nou feia olò : amb ell no s'havia begut mai.

— En veritat — digué Mireia —
 és present bell! — I se'n somreia
 tot mirant-lo. Després, tot fent un saltiró,
 — Més bo el té qui per mi delira:
 per mi és el seu amor! Si em mira
 sento en mon còr roent guspira
 que'm fa baixar l'esguard i em fa estremir d'amor.—

I, sense un mot més ajuntar-hi,
 desaparegué... I el pastò Alari
 desà de nou son got; i, amb nit fosca i solet,
 se va allunyar de la bastida,
 tota estranyada i entristida
 sa pensa que aquella aixerida
 nineta a un minyó amés i que aquest no fos ell!

Al mateix mas va arribâ, un dia,
 també, un guardià d'eugues de cria:
 Veràn. Aquest Veràn va venir de Sambú.⁷
 A Sambú, dins la gran pastura,
 quan floreix la turbida pura,
 cent eugues de bella blancura
 tenia que als canyars els cims treien amb gust.

Cent eugues blanquesl de clins fines
com el carrig de les salines,
espesses, onejants, mai retallades gens;
i quan ardentes, alterades,
galopaven desenfrenades,
tal com les bandes de les fades
dessobre de llurs colls llurs clins breçava el vent.

Avergonyeix-te, raça humanal
Ja mai, mai l'euga camargana⁸
ni al punyent esperó que li estripa el costat,
ni a aquella mà que l'afalega,
sotmesa mai ella s'entrega:
lluny dels sorrals que la mar rega
a traició encabestrades he vist moltes portar;

i un jorn, de cop, com sentint onta,
tirar per terra al que les monta
i d'un galop creuar vint llegües d'aigua-molls
flairant el vent! I, un cop tornades
al Vacarès,⁹ on van ser nades,
après dèu anys d'esclavitzades
del mar blau respirar l'ambient fresc, salabrós.

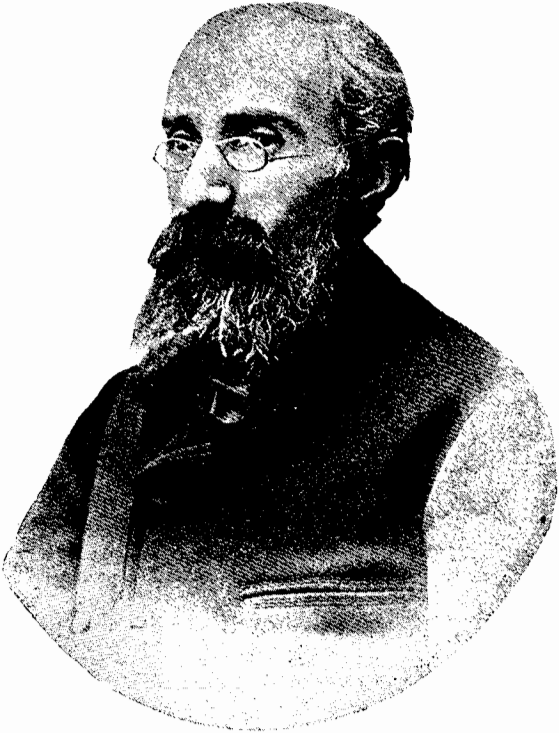
Car esta raça salvatgina
per element té la marina:
del carro de Neptú fugida en algún temps,
encar d'escuma està tenyida;
i quan la mar s'alça embrunida
i del vaixell se romp sens mida
el cordatge, a Camarga renilla el gorà amb pler.

I fa petar com xurriaca
sa llarga cua, fina i maca;
i grata l'aspre sol, i sent dins de ses carns
entrà el trident del déu terrible,
que amb una confusió temible
mou la tempesta més horrible
i des de dalt a baix remou tota la mar.

El dit Veràn les pasturava.
Un jorn que a Crau trafiquejava
anà a trobâ Mireia, segons se diu, Veràn.
(Perquè sabreu com a Camarga,
i fins allí a la plana amarga
on l'ample Ron son doll descarga,
se deia que era bella, i llarg temps ho diràn!)

Va anar-hi altiu, amb la jaqueta
a estil d'Arles, roja i llargueta,
tirada sus l'espatlla a mode de capot;
amb una faixa bigarrada
tal com l'esquena d'una orada,
i amb barret de tela encerada
on feien belluguets els reflexes del sol.

Veient l'amo de la masía,
— Mestre Ramón — digué: — bon dia!
Del Ron de la Camarga jo soc un riberenc:
soc el nét del guardià Pere
(bé prou que ho diu ma cara entera).
Mon avi, aquí, temps arrera,
amb ses eugues, a batre, més de vint anys vingué.

FRANCESC PELAGI BRIZ

1839 - 1889

En l'aiguarol d'esta masía
 mon avi tres rodes¹⁶ tenía,
 (ja ho sabeu vós!). Mes, mestre, si vèieu, des llavors,
 el que han crescut les tres rodades!
 Bé en pot, la falç, fer, de segades!
 Havem, a més, de set lligades,¹¹
 set rodes! — Per molt temps, fill meu — digué en Ramón.—

Augmentâ els vegis cada dia
 i els puguis d'û a la pradería!
 He conegut ton avi, i, cert, m'unia amb ell
 una amistat molt vertaderal
 Mes, al ser vell, la joia entera
 un perd, i al mas, prop la foguera,
 passa el dia i la nit... i amics, i tot, un deix.

— No és tot aquí! Perquè vinc ara —
 digué Veràn — no he dit encara.
 Més d'un cop, a Sambú, quan vénen els de Crau
 amb llurs carrets a cercar palla,
 mentre que al càrrec, que trontalla,
 ajudem a estrènyer la tralla,
 de les nines de Crau devegades parlam.

I m'han pintat vostra Mireia
 tant a mon gust, que'l cor si us deia
 que sí, el vostre gendre seria en Veranet...

— Veràn! Déu faci que això sia —
 digué en Ramón. — Car, a fe mia,
 del vell guardià d'eugacería,
 d'en Pere, mon amic, el nét m'honra en extrem. —

I, com aquell que gracies dóna
 a Déu, així, amb intenció bona,
 va alçar ses dues mans al cel, tot exclamant:
 — Amb tal que't vulgui la donzella
 (car l'aviciem, puix és tant bella!),
 com a primícies del dot d'ella
 te desitjo només l'eternitat dels sants. —

I al mateix temps sa noia crida:
 el que hi ha li diu desseguida.
 Grogueta d'un plegat, mirant amb molt recel,
 tot tremolant amb benvolença,
 respòn la nina : — Vostra pensa
 de mi perd ja la juvenença;
 car, sent tant jove, pare, llunyar-me ja voleu?

A més, m'heu dit moltes vegades
 que'l casar vol moltes sentades!
 Conèixe's deu la gent, i ser-ne conegut.
 I això, el conèixe's, què és, encara!... —
 I, tot de cop, sobre sa cara
 trista, s'hi reflectà ben clara
 falagadora idea : quan de matí ha plogut,

aixís es veu la flor negada
 a través de l'aigua enfangada.
 La mare de Mireia oí amb pler ses raons,
 i el guardià de eugaceria:
 — Mestre Ramón — amb picardia
 digué : — me'n vaig d'esta masia,
 car del mosquit conec la picadura, jol —

Aquell estiu, a la masia,
de la Salvatge vingué, un dia,
també a veure la nina, Ourriàs,¹³ el picador.
De la Salvatge¹³ nomenada,
negra i maligna és la bovada...
Als raigs del sol, a la gebrada,
dessota'l devassell prenent la pluja a doll,

allí tot l'any, i sol, s'estava
Ourriàs, que'ls seus bous pasturava.
Nascut en la manada, crescut en mig dels bous,
tenia d'ells l'estampa pura,
i l'ull salvatge, i la negrura,
i l'aire, i fins l'ànima dura,
amb un bastó a la mà i la jupa pel sol.

¡Quants cops, com aspre desmamaire,
d'entre'ls mugrons de la sua maire
no n'havia arrencat el desmamat vedell!
I sus la mare enfurismada
trencava tota una braçada
de bastons, fins que eixa, espantada,
fugia cap als pins, bramant, mirant tras seul

I a quants vedells i braus havia
fet besà el pis, mentre els tenia
pels corns, en temps de marcal Mes ai... perçò, també,
un xiribec entre les celles
tenia en zig-zag com les centelles,
i sanguinaries i barrelles
amb llur rogenca sang se van tenyir per temps.

Era un formós jorn de gran marca.
 Per reuní els bous per posá'ls marca,
 Les Santes, Faramàn, Aigua-Morta, Albarón,¹⁴
 cent cavallers enviat havien
 dels més entesos que tenien.
 Al mateix lloc que estos volien,
 i en un cèrcol immens que omplena el poble foll,

sobrats en les platges salades
 i instigats per les agullades
 amb que tot galopant els punxa el picador,
 a tota empenta, taurs i taures,¹⁵
 tot rebramant com fortes aures,
 tot petjant bogues i centaures,
 se'n van reunir trescents adins del marcador.

De cop, la multitud banyuda,
 es para espaordida i muda;
 mes l'agulló, en la carn, a mode d'esperó,
 tres cops encara li fa batre
 el pis rodó de l'amfiteatre.
 Prest, com se deix l'àliga abatre
 sus el falcó, i com corre tras la mustela el goç,

contra usança, Ourriàs (qui ho creuria?)
 baixa de sa cavallería...
 A les portes del circ, apilotats, els bous
 tot d'un plegat tots s'abalancen,
 i dins el cèrcol tost se llancen
 cinc braus que amb les banyes alcancen
 el cel i que llurs ulls fan resplendir com foc.

Ourriàs s'hi tira com ventada
 que amb pressa empeny la nuvolada,
 i els persegueix corrent i els agullona així:
 tantost diligent els avança,
 tantost els punxa amb la sua llança,
 tantost davant mateix d'ells dança,
 tantost d'un cop de puny els deixa estabornits.

Amb plaê, el poble, de mans pica...
 Ourriàs, blanc de pols olimpica,
 pels corns i tot corrent a l'últim n'ha près un
 de front a front i amb brava forçal
 L'enfurismat brau bé s'esforça,
 sagnant pel nas i bregant força
 per desagafâ els corns d'aquells herculis punys!

Mes vanament brama amb feresal
 L'ardit bovê, amb molta destresa,
 amorra an els seus muscles, torcent-li ensems el coll,
 de l'animal la testa horrible,
 i, dant-li una empenta terrible
 cap endarrera, el brau temible
 i el cristià junts cauen com una torre al sòl.

Grossa gatzara va sentir-se;
 els tamarits van estremir-se...
 — Bon home, Ourriàs, bon homel... — Cinc joves rabaçuts
 tenen el brau. De la proesa
 la data per marcâ, amb destresa,
 el ferro ardent com brasa encesa
 pren Ourriàs, i al bou crema l'endurida anca al punt.

Moltes donzelles d'Arles vénen
 (totes el pit agitat tenen)
 colcant euguetes blanques; hi vénen tot corrent:
 vénen a dur-li una gran banya
 plena de vi. I, en la campanya...
 —Acabeu promptel — I la companya
 de noies fuig seguida d'un vol de cavallers.

Ourriàs sols veu bous per abatre...
 Prop d'ell encara en queden quatre.
 Mes, com va el segador segant amb més afany
 com més encar per segar resta,
 sol, va enardint-se amb pler sa testa
 amb el perill passat, i, amb llesta
 i dura mà, aclapara aquells quatre animals.

Tacat de blanc, un ne quedava
 que verda molsa pasturava...
 — Ourriàs, n'hi ha prou! Prou, prou! — Aixís els vells vaquers
 li van cridar. Vana cridada!
 Vers la bestia de blanc tacada,
 portant de punta l'agullada,
 corria ja enfollit, espitregat, encès.

Zas! Com en mig del morro el danya,
 l'agulló es romp com una canya.
 La dolorosa nafra endimonieja el brau.
 Ourriàs pels corns el té i esvana.
 Corren ensems, i de la plana
 petgen tots dos la sorra blana.
 Els vaquers d'Aigües Mortes i d'Arles, a cavall

i apoiats en les agullades,
 contemplen amb feres mirades
 la lluita en que home i bou s'esforcen per guanyar:
 vol domar, l'home, el bou bramaire;
 el brau vol vèncer son domaire,
 i, amb una llengua de mal flaïre
 i escuma plena, es llepa son morro ensangonat.

Misericòrdia, que'l bou guanya!
 A l'impuls d'una empenta estranya,
 com una vil rasclada a terra l'home cau.
 —Fes el mortl fes el mortl — De terra
 l'aixeca el bou, amb pler l'aferra
 amb sos dos corns, i, en sò de guerra,
 d'un cop de cap el tira arrer' set canes alt.

Grossa gatzara va sentir-se;
 els tamarits van estremir-se...
 De cara a terra, el pobre, va caure, d'allí prop,
 ferit. D'aleshores portava
 aquell trenc que'l desfigurava...
 Damunt de l'euga que ell menava
 vingué, doncs, vers Mireia, brandant son agulló.

Aquell matí, la donzelleta,
 era a la font, tota soleta:
 s'havia arremangat ses mànegues i brial:
 netejava una formatgera
 amb un brot d'herba cavallera.¹⁶
 Déu meul i que formosa que era,
 amb llurs peus petitets en el corrent mullats!

Ourriàs digué : — Nina encisera,
 bon jorn! Què feu? ¿La formatgera
 renteu? Si vós volíeu, en l'aigua d'aquest toll
 abeuraríá ma euga blanca.

— Gracies a Déu l'aigua no hi manca —
 ella digué : — dins de la tanca
 podeu ben bé abeurar-la tant com volgueu, bon hom.

— Nena — digué el jove salvatge:—
 si per casar-vos, o en romiatge,
 a Selva-ral¹⁷ veníeu, allí on la mar se sent,
 no hauríeu de tení esta pena,
 car la vaca de negra mena
 lliure es passeja i lliure alena,
 i no es muny, i les dònes hi frueixen bon temps.

— Allí on els vostres bous pastoren
 d'enyorament les noies moren.
 — Formosa : l'enyorança, on són dos, no's coneix.
 — Donzell : la que allí s'extravía
 beu aigua amarga; a més s'hi cria
 un sol, allí, que'm colraría.
 — Formosa : sota'ls pins, ombreta trobareu.

— Donzell : a les branques teioses
 dels pins, hi pugen serps verdoses.
 — Formosa : havem flamencs i havem garces reials
 que al batre llurs ales rosades
 al llarg del Ron fan llurs caçades...
 — Donzell, oiú : vostres plantades
 de pins són massa lluny de mos lladons de Crau.

- El sacerdot i la soltera
no saben mai, noia encisera,
el lloc on aniràn a menjar llur pa un jorn.
— Amb tal que'l mengi amb aquell que ami,
no penseu que res més reclami
perquè de mon niu jo em desmami.¹⁸
— Formosa : si és així, doneu-me el vostre amor.

— Donzell, l'haureu — dix Mireieta; —
mes, vèsl, les flors d'esta escudeta,
abans, tenen de fer de columbrina els grans;
abans deu la vostra agullada
florir, i la serra allunyada
d'allí s'ha de tornâ estovada
com cera; i ans, a Baus, s'hi té d'anar per mar!

CANT CINQUÈ

LA BATUÇA

El bover se'n torna furiós perquè Mireia l'ha desairat. — Amorettes de Mireia i Vicenç. — *La Valisneria spiralis*. — Ourriàs troba a Vicentet i li busca raons brutalment. — Les injúries. — En Joan de l'Os. — Baralla mortal dels dos enamorats en l'immensa Crau. — Victòria i generositat de Vicentet. — Bausia del picador. — Ourriàs fereix a Vicenç d'un colp d'agullada i fuig a galop, muntat en sa euga blanca. — Arriba al Roine. — Els tres barquers fantàstics. — El bateu se remou amb el pes del occissor. — La nit de Sant Medard: professó dels negats, en el marge del riu. — Ourriàs se'n va a fons. — Dança dels treves sobre'l pont de Trincatalla.

L'ombra dels àlbers s'allargava;
la Venturesa¹ es bellugava;
el sol tenia encara dues hores de cel;
i els llauradors mentre llauraven
envers el sol sovint guaitaven,
car que fos nit tots desitjaven
per veure en el pedriç segudes llurs mullers.

El picador, fer, se'n tornava:
en son magí encar s'agitava
l'ofensa que acabava de rebre allí a la font:
la testa havia trastornada;
i, de la rabia concentrada,
de tant en tant, la rebravada,
la sang i la vergonya feia sortir en son front.

Tot galopant per la planura,
de rabia foll, Ourriàs murmura;
i és tant l'enuig que sent bullir dins del seu cor,
que als rocs que omplenen la pradera
com aranyons l'aranyonera
hauria, a fe, cercat quimera:
hauria, amb sa agullada, fins foradat el sol.

Així, el senglar, quan de la brossa
és tret, i quan amb rabia grossa
corrent puja als turons de l'Olimpe³ negrós,
abans d'anâ en contra dels goços
que'l persegueixen furiosos,
alça del llom els pèls asprosos,
tot esmolant ses dents d'un roure en el dur tronc.

Vers el bover, a qui amoïna
i fibla l'odi, s'aveïna
Vicenç, que caminant ve pel camí mateix.
La seva ànima, alegreta,
pensava en el que la nineta,
boi mig-rient i amoroseta,
li havia dit, un jorn, dessota un morerer.

Més dret que un canyar del Durença³
ell caminava, i en sa pensa
es traslluïa el pler, l'amor i dolça pau.

La brisa, suau, es ficava
en sa camisa, que badava.
Per sobre'ls còdols caminava
descalç i lleugeret, i viu com un llagart.

Molt sovint, a l'hora fresca
en que la terra es posa ombrosa,
llavors que dins del prat la fulla del trebol
se plega tota endarrerida,
als alentorns de la bastida
on habitava l'aixerida
donzella se n'anava a fê ell el papelló.

I, d'amagat i amb gran mestria,
de lluny l'estrany cant escarnia
del verderol daurat o del reietonet.
La donzelleta enamorada,
que comprenia la cridada,
anava tost, amb cautelada,
a la bardixa, amb por i el cor tot mogudet.

I el clar de lluna que il·lumina
els botons de la nadalina;⁴
i la brisa d'estiu, que besa al caure el jorn
les altes barbes de l'espiga
quan, mormolant amb veu amiga,
se mouen tant que pareix siga
el camp un pit que bat commòs pel dolç amor;

i la grandíssima alegria
que sent l'isart que tot lo dia
detràs seu ha sentit en els rocs de Queiràs⁸
el caçador que l'ha fet corre
i, per fi, lliure, al sol s'amorra
d'un pic més alt que una alta torre
i es veu sol entremig de pins i monts nevats...

tot això és res en comparança
dels momentets de benhaurança
que passaven llavors Mireia i Vicentet...
(Mes parlem baix, oh ma boqueta!,
que ho sentiria la broceta!)
Amagadets sota l'ombreta,
tots dos, a poc a poc, les mans daven-se amb pler.

Aprés callaven a estonetes,
llurs peus movien les pedretes;
i, no sabent, sovint, de qual cosa fê esment,
l'amant novell feia membrança,
tot mig-rient i sens fallança,
de alguna seva malaurança
i de les nits que jeia dessota'l firmament;

i de sa cuixa mossegada
per un mastí de l'encontrada;
i Mireia, també, de la vetlla i del jorn
els fets contava aixerideta,
i els pensaments de sa mareta
i son pare, i que la cabreta
havia desvergat un emparrat en flor.

Un cop, Vicenç, va entusiasmar-se:
 dessorra l'herba va ajocar-se
 i, com un gat salvatge, vingué de rodolons
 fins prop dels peus de la nineta.
 (Mes parlem baix, oh ma boqueta!,
 que ho sentiria la broceta!)

—Mireial has de permetre'm que't faci un bes d'amor!

Mireia — ell dix : — des queestic cego
 d'amor per tu, jo no sossego!

Mireial, a fe, voldria mesclâ amb la meva sang
 ton pur alè, que'l vent me robal
 D'albada a albada, almenys aprova
 que en el doblec de la tua roba
 m'enrotlli, foll d'amor, besant-la sens pararl

— Ço és un pecat negre! — la nina
 dix; — i el reiet i el pendolina
 expliquen els secrets dels enamoradets!
 — Ningú ho sabrà si tu no'n parles.
 Jo, aquestes aus, sabré allunyar-les
 de la Crau fins mes enllà d'Arles!
 Mireial en tu jo veig el paradís, el cell

Adins del Ron (ou-me, Mireia) —
 el fill de mestre Ambròs li deia —
 hi ha una herba nomenada *l'herbeta dels cargols*.^a
 Té dues floretes separades
 ben bé en dues plantes apartades
 al fons i entre fresques onades;
 però, quan ve per elles el temps dolç de l'amor,

una d'amdúes flors, soleta,
puja a flor de l'aigua clareta,
i deixa al llum del sol ben bé obrir son capoll.

Mes, al mirar-la tant polida,
se commou l'altra desseguida
i, d'amor plena i estremida,
s'acosta a la primera per a fer-li un petó.

I, tant com pot, desenrodona
son tronc, que la boga empresona,
fins a tant que, pobreta!, sa cua a l'últim romp;
i, lliure en fi i quasi marcida,
amb sa boqueta esgrogueida
l'altra flor besa en tant té vida...
Un bes, i après la mort, Mireia!... Si estem sols!

* Mireia molt grogueta estava:
embadalit ell la mirava...
De cop, com gat mesquer, s'adreça, i, promptament,
de sa cadera enrodonida,
la dolça nina, espavorida,
vol separar sa mà atrevida,
que volta ja son cos. Vicenç de nou la pren...

(Mes parlem baix, oh ma boqueta!
que ho sentiria la broceta!)
—Deixa'm estar! — diu ella. I es retorç, i s'ajup...
Mes ja amb ardent abraçadeta
el jove la té ben estreta.
Galta sus galta... la nineta
li don pecics, s'abaixa, i, a la fi, rient fuig.

I, d'això après, amb veu gasmonya,
de lluny, tot burlant-se'n, — Vergonyal
vergonyal — li cantava... I d'aquest mode, ensems,
sembraven ells, engruna a engruna,
al caure el jorn, el blat de lluna,⁷
magnà florit, ditxa i fortuna
que Déu don per igual als fills del camp i als reis.

Un vespre, doncs, en la Crau vasta,
el cisteller de bella casta
amb el fer Ourriàs va trobar-se per fi.
El llamp de la tempesta es tira
sobre'l primer arbre que ovira:
tot agitat i tot ple d'ira,
el domador de bous, com parlà veus-aquí:

—¿Ets potser tu, fill de bagassa,
qui amb males arts ha donat caça
a Mireia? En tot cas, ja que te'n vas allí,
digues, marrà, a la jovencela
que tant son morro de mustela
com tos vestits de bruta tela
els dono per no res!... Ximplet! sents el que he dit?—

En Vicenç va tremolar d'ira;
sa sang va encendre's com guspira;
com un ardent foc grec⁸ el seu cor va saltar!
—Vols que t'allomi i que amb plaible
grapada et dobli, bestia horrible?—
li diu amb un mirar terrible
com el del lleopart que's gira mort de fam.

I de l'enuig les fiblonades
 fan estremir ses carns morades.
 — Sobre'ls palets — diu l'altre — a morrejâ aniràs!
 Car, lladreguet, no tens prou força
 per lluitâ amb mi : sols per retorce
 els vims ets bo, i per fer força
 el desfeinat i anar pel món gandulejant.

— Com torço els brins de la vimera—
 respòn Vicenç amb veu molt fera,
 el coll te torceré! Vés! vés! Fuig-ne si pots,
 perdut! Fuigl fuig de ma malicial
 o, per Sant Jaume de Galicia,
 mai més veuràs la regalicia
 de tos prats. Sí : mon puny ha de torçâ el teu coll. —

Meravellat de trobâ un home
 per fer baralla, — Ans que t'allome,
 espera un xic — respòn el bover reganyós.—
 Deixa'm pipar, ja que no't raca
 el morir. — I de sa butxaca
 treu un bossó de pell de vaca
 i una pipota negra que emboca, i, desdenyós,

— Quan, d'un surró⁹ al peu, te breçava,
 ¿de Joan de l'Os¹⁰ mai te contava
 ta mare els fets? Respòn! — Així digué a Vicenç. —
 Joan de l'Os tal força havia,
 que, quan son amo l'envià, un dia,
 a llaurâ un troç de la masía,
 com un pastor agafa un tabanot, prengué

el bestiar junt amb l'arada
 i d'un àlber dalt la brancada
 els va tirar d'un cop sense pensar-s'hi gens.

Per ta sort, en esta pradera,
 veure-hi no sé jo cap albera.

— I tu, gran porc, — amb veu molt fera
 Vicenç diu—sols tens llengua.—I, així com un llebrer

que al cabirol lleuger s'enfila,
 així Vicenç a Ourriàs vigila.

— Quèl digues! — li cridava fins a perdre l'alè. —
 Golafre vil que al llom t'encaixes
 de ton rocíl Respònl aul ¿Baixes
 o et faig baixar? ¿Veles abaixes
 ara que anem a veure qui ha mamat millor llet?

I tu, malvat, tu portes barba?
 A moldre't vaig com una garbal

I tu ets qui ha menyspreat la verge d'aquell mas?
 la bella flor d'esta pradera?

Jo, el cisteller de baixa esfera,
 Jo, l'aimador d'eixa sincera

donzella, rentaré tes mofes amb ta sang! —

Mes el vaquer respòn amb ira:

— Aul au, pillet! del mal guspíral

Espera, espera, doncs!... — I salta a terra tost.

Al lluny llurs dues jupes volen.

Piquen de mans, els vents tremolen,
 sota llurs peus els rocs rodolen,

i l'un empaita l'altre com dos enutjats bous.

Tal dos braus, quan la soleiada
 deixa sentir sa fiblonada,
 al veure l'ampla gropa i al veure lluf el pèl
 d'una vedella moreneta
 que entre joncars, amoroseta,
 brama de cop, amb testa dreta,
 i d'amor folls tots dos se posen al moment,

i després graten i s'aguaiten,
 prenen alè i zas! s'empaiten,
 i alè tornen a prendre, i, tot baixant llurs caps,
 fan ressonar llurs caparrades
 en lluita de les més irades
 (que és l'amor qui els dóna agullades
 i els fa estremir de pler i els punxa sens cessar);

així aquells dos joves lluitaven,
 així sobre'l cap se pegaven.
 Ourriàs ha arreplegat el cop de puny primer;
 i, com que en Vicenç ja el menaça
 amb un nou cop, sa gran manaça
 s'alça enlaire com una massa
 i d'una bofetada el cistellé aturdeix.

— Tél té, animal! Aquest cop paral
 — Totes mes ungles pots comptâ aral —
 se criden l'un a l'altre. — Aul aul bord! Compta bé
 els blaus ben fondos on se claven
 mos dits, que dèbils te semblaven!
 I de tes venes, que ans estaven
 ben plenes, vès les unces de sang que vas perdent.—

Llavors s'agafen : folls se miren,
 se recargolen i s'estiren,
 espatlla contra espatlla, ensems peu contra peu;
 llurs braços se freguen i torcen
 com dos serpents quan se retorcen;
 llurs venes bullen : tant s'esforcen,
 que's marquen llurs sofrages tivantes sus la pell.

Entercs estàn : plens de venjança,
 llurs pits bateguen a semblança
 de com bat la seva ala un avucast pesat;
 i fermes, callats, amb cautelada,
 s'empenyen amb intenció irada,
 com la forçada encavallada
 del pont miraculós que hi ha damunt del Gart.¹¹

Però de sobte se separen,
 i els punys fermats ni un moment paren:
 aixís el pica-sal pica dins el morter.
 En llur follia, se serveixen
 d'ungles i dents. ¡Com s'hi coneixen
 els cops d'en Vicenç! ¡Com brunzeixen
 i que esfereïdors cauen, també, els cops del bover!

Temibles eren les punyades
 que aquest donava a mans tancades;
 mes el valabreguès, pegant seguidament
 com una espessa graniçada,
 volta una i altra vegada
 com fona ja remolinada:
 — Vet-aquí — diu — el cop que't va a deixar malmès. —

I, com sa esquena es tira enrera
 per donâ el cop amb mà certera,
 el vigorós bover l'agafa pels costats.
 A la manera provençala,
 per detràs de sa espatlla el cala,
 tal com al blat se fa amb la pala,
 i, el pobre, de costelles, al mig del pla, al lluny cau.

— Recull, recull la fanegada
 que amb ton morro has deixat llaurada;
 i, si t'agrada pols, petit cuc, menja i beu.
 — Prou de xerrar! bestial canalla!
 Tres cops, i acabo la baralla! —
 respòn el jove, en el qui estalla
 l'enuig. La sang li munta fins al cim dels cabells.

I es torna a aixecâ el cistellaire
 com un drac, i, com fer lluitaire,
 resolt, doncs, a morir o a revenjar son nom,
 empaita al camarguès salvatge,
 i, amb una força i un coratge
 no de sos anys, amb aventatge
 li dóna al mig del pit un cop de puny de mort.

Ourriàs tentina, i cerca amb pena
 cosa on apoiar sa ampla esquena.
 Mes, a sos tèrbols ulls, els sembla, al mateix temps,
 que a son entorn tot volta i corre;
 suor mortal per sa faç corre,
 i, pataplaml, com una torre
 cau el gegant Ourriàs en mig de l'erm immens!

La Crau estava silenciosa.

Sa plana, al lluny del lluny, formosa,
s'ajuntava amb la mar; la mar amb el cel blau.

Els cignes, les fulgues lluentes,
els bells flamencs d'ales ardentes,
venien prop les transparentes
llacunes a mirar del sol els últims raigs.

Podava, d'Ourriàs l'euga blanca,
un gros garric, de branca en branca:
els buits estrebs de ferro, sovint balandrejant,
tocant el seu ventre dringaven.

— Si et mous t'estripol Els que s'alaben
d'ésser forts, sent vençuts acaben:
vès si a canes o a pams els homs s'han d'amidar. —

En mig de la plana campestre,
el cistellaire, amb ferm peu dextre,
premsava el pit robust de l'allomat bover.
Sota la cama que'l petjava,
el picadô encara lluitava
i en abundancia vomitava
sang negrenca, per nas i boca, de mal seny.

Tres cops volgué tirar de caire
el peu unglós del cistellaire:
tres cops, d'una manada, el fill de mestre Ambròs
el va tombar sobre la grava;
i el fer vaquer, que escumejava,
amb ulls vermells tomballejava
tot bufant i badant com un rall¹² fastigós.

— Els braus, butxí de mala cara,
 no'ls ha parits pas tots ta marel —
 li deia en Vicentet. — Als bous de Selva-ral
 vés : diga'ls si és, ma mà, pesadal
 Vés a escondir, d'una vegada,
 tes nafres, ta onta i ta infundada
 altivesa a Camarga, en mig de tos fers braus! —

Ço dit, va deixâ anar sa presa.
 Un tonedô, allà a la devesa,
 així reté entre comes un gran marrà cornut;
 mes, tant aviat el té sens llana,
 donant-li un cop, amb sa mà plana,
 a l'anca, el deix fugí a la plana:
 així el bover s'alçà polsós i ple d'enuig.

Un pensament malvat l'incita:
 camps a través el precipita
 tot llençant mil renecs, cridant i tremolenc.
 Entre'ls garrics i la ginesta
 què cerca, doncs?... Ail amb feresta
 vista, ja branda sus sa testa
 son agulló terrible, corrent envers Vicenç.

Quan se vegé sota la llança
 sense revenja ni esperança,
 Vicenç va groguejar com el jorn de sa mort:
 no perquè dur morir li sia:
 el que sent és, de la bausia
 d'un vil a qui la sort envia
 una arma, ser de sobte la presa i diversió.

— T'hi atreviràs? — diu-li amb noblesa.

I, resolt ja a morir amb grandesa,
com un martre allí es planta... Al lluny, mig amagat
entre l'arbrat espès, hi havia
el mas de sa dolçeta aimía.

Vers ell se gira amb cara pia
com dient:—Mira'm, que, oh ninal, per tu em van a matar!—

Oh bell Vicenç! De la que estima
el dolç record encar l'anima...

—A Déu prompte encomana't!—crident Ourriàs digué
amb veu molt ronca i enutjada.

I, això dit, li clava agullada.

Damunt de l'herba de la prada
cau Vicentet llençant un dolorós gemec.

Les herbes queden sagnantades,
i, per ses cames empolsades,
del vast erm les formigues van fent ja el llur camí.

El picadó al lluny galopava:

— Al clar de lluna, per la grava,
mentre fugía, mormolava:

— A nit els llops de Crau riuràn amb el festí!... —

La Crau estava silenciosa.

Sa plana, al lluny del lluny, formosa,
s'ajuntava amb la mar, la mar amb el cel blau.

Els cignes, les fulgues lluentes,
els bells flamencs d'ales ardentes,
venfen prop las transparentes

llacunes a mirar del sol els últims raigs.

I galopa, vaquer, galopa
 que galoparàs! — Hopal hopal —
 van cridant, a son pas, els cranqueners¹³ verdencs
 a l'euga sua, que, paorosa,
 els seus tres sentits en jòc posa.
 Sota la lluna lluminosa
 el Ron mig entredorm, en son jaç descobert,

com un romeu de Santa-Balma¹⁴
 que en un barranc s'adorm amb calma,
 tot nu, ple de fatiga. — Que no'm sentiú? Ehl eh!
 Eh! els de la barca! ¿Me voldríeu
 al pont o assota? ¿Un lloc tindríeu,
 que a mi i a l'euga ens passariéu? —
 de lluny, el miserable, pregunta a tres barquers.

— Vine tost, vine, bona peça! —
 li respongué, una veu, depressa. —
 Per a veure muntar la llantia de la nit,
 entre la perja que tranteja
 i els rems, el peix se'ns hi passeja...
 De pesca és hora. Es bellugueja
 el peix, mon home! Es hora... Aborda tot seguit. —

Seu a la popa, el vil, i lliga
 en ella l'euga, perquè el siga
 nadant, amb el ronçal llassat ben bé a l'estrop.
 I els peixos grans, vestits d'escata,
 llurs coves deixen fent sargata,
 i, del Ron a l'espill de plata,
 la dolça calma prenen saltant de la proa entorn.

— Mestre pilot, la nau vigila,
 que a mi m'apar que mal enfilal —
 I el que ha parlat, de peus al banc¹⁸ i la mà als remes,
 com un sarment, de nou s'inclina.
 — Ja fa ratet que m'amoïna
 això. Portem carga malina... —
 li respòn el pilot. I après no diu res més.

La vella nau bambolejava:
 d'aquí, d'allà, sens parà anava
 amb un balanç terrible com d'home embriagat.
 La nau estava consentida:
 sa fusta havia mig podrida...
 — Malany! — Així el picador crida...
 i al governall s'arrapa i s'alça atolondrat.

A impuls d'una invisible força
 cada cop més se sent retorçe
 la nau, com una serp a qui un pastò, amb un roc,
 ha mig-partit l'òs de l'esquena.
 — Companys! ¿per què aixís es remena
 la nau? ¿Voleu que sa carena
 s'enfonsi amb mi? — Ourriàs diu, fret, blanc com un guixot.

— No puc menar ja la barcada —
 diu el nostramo: — enfurismada
 s'aixeca a malgrat meu i com un carp fa bots.
 Tu has mort algú, vil, miserable!
 — Jo?... Qui t'ho ha dit! eh?... Que'l diable,
 si això que dius és veritable,
 me llenci, amb son trident, del negre abisme al fons.

— Ah! s'il — el pilot, així que acaba
 Ourriàs, respòn. — Cert! m'enganyava.
 Que avui és, oblidava, la nit de Sant Medard:
 tots els negats, el llot que aferra
 i el fons de l'aigua que'ls enterra,
 deixen, a nit, per sortí a terra...
 La llarga professó comença ja a apuntar.

Oh, pobres ànimes ploroses!
 Vès com les platges pedregoses
 a peu descalç trepitgen : de llurs vestits llaçats,
 de llurs cabells presos, degota
 l'aigua enllotada, gota a gota.
 De l'ombra dels àlbers dessota,
 caminen a rengleres, amb un ciri a la mà.

I com contempen les estrelles!
 Del sorral que les té dins d'elles
 subjectes ben bé, al treure llurs braços moratats,
 llurs cames blaves i llur testa,
 on el vil llot encara resta,
 elles fan, com una tempesta,
 balandrejar la barca amb est trontoll estrany.

Sempre de nou algún n'arriba
 i atrafegat puja a la riba.
 ¡Com frueixen al ras, i amb la vista de Crau,
 i amb el perfum de la collidal
 I ¡com els plau moure's amb mida,
 mirant ploure llur embrutida
 robal Del femê en surten de nous a cada instant.

Hi ha vells, hi ha joves, en tot caire... —
Així va dient el remaire... —
Com espolsen el fang i els fàstics del femer!
Hi ha formes seques, desdentades:
molts pescadors que amb llurs filades
pescar volgueren percegades
i llamprees, i d'estes varen esse aliment!

Vés! mira aquell vol que passava
ara plorant sobre la grava...
El componen les nines, les que, folles d'amor
i al contemplar-se separades
de l'home aïmat, desesperades
han demanat viure enfonsades
dins del Ron per negar-hi llur gran, immens, dolor!

Vés-lal Oh comparsa adolorida!
En mig de l'ombra diafanida
belluguen llurs pits nusos amb una força tal
sota la boga que'ls mascara,
que, del cabell velant la cara
a llargues tofes, dubto encara
si rellisquen les llàgrimes o l'aigua roba avall.

Callà el pilot. Les animetes,
tenint en mà un flam, pausadetes
seguïen, a la muda, del riu el marge verd...
Hauríeu oit volà una mosca...
— Mestre pilot, mes en la fosca
sembla que cerquen? — amb veu fosca
el camarguenc va dir, d'horror i d'esglai près.

— Cerquen, per cert! no poc ni gaire!
Vès com se giren a tot caire!
Cerquen les bones obres, cerquen actes de fe,
que aquí en el món un jorn sembraren,
ja molts o pocs, quan hi passaren.
Al veure'ls no temis que's paren:
hi corren, com al jui, corrent, se'n van els bèns.

Hi corren tost; i, un cop collida,
entre llurs mans l'obra beneïda
es torna flor; i quan per fer-ne un ram n'hi ha prou,
a Déu l'ensenyen amb gaïesa,
i envers el cel amb rapidesa
porta la flò an el qui l'ha presa
del món. Als condemnats, del cel el bon Senyor,

deixa sentir dolça esperança
d'obtení un jorn llur deslliurança;
mes sota l'aiguarol de riu enterbolit,
ans que de nou surti l'albada,
es colguen tots, altra vegada,
els renegats, de vida irada,
els menja-pobres vils, els traidors i assassins.

Cerquen una obra salvadora,
i tant sols troben, a tota hora,
en el sorral, pecats en forma de palets
amb els quals llurs peus encepeguen.
Tenen mala fi els que reneguen!
Encar que'ls ulls plorant se'ls ceguen,
en va desitjaràn el dolç perdó del cel. —

Com lladregot de carretera,
 al timonê, el vaquê, amb veu fera,
 — Aigua a la barca! — diu. — Barqueta¹⁶ hi ha! — tranquil
 el timoner respòn. I calla.
 Ourriàs, cridant, buidant, treballa
 com un perdut! De Trincatalla¹⁷
 els treves,¹⁸ sobre'l pont, van ballâ aquella nit.

I... alal Ourriàs buida, buida, buida
 que buidaràs! Tant sols se cuida
 de rompre el ronçal l'eugal—Blanca! què tens? què fas?
 Tens por dels morts? — Ourriàs li crida
 amb una vista esfereïda...

De l'ample riu l'aigua ennegrida
 al ras de l'alt bordatge s'enaspra sens cessar.

— No sé nadar, pilot! ¿La barca
 podeu salvar? — I el pilot marca
 que no amb el cap, i diu : — La barca se'n va a fons
 ara mateix : de la ribera,
 on van els morts avant i arrera,
 ens tiraràn una gamera... —
 Diu això, i la barca ja engoleix l'ample Ron.

I d'aquells ciris que flamegen
 en mans dels morts que allí es passen
 surt resplendor tant forta que sols en un moment
 del riu els dos marges aclara;
 i com, quan el dia fa clara,
 l'aranya, que teixeix encara,
 se deixa caure al llarg del prim fil que està fent,

així els pescaires (que eren treves!)
al raig de llum aquell, sens treves,
se van llençâ i per ell varen relliscar tots.
Entre l'aiguam que l'amortalla,
Ourriàs, cuitós, cerca la tralla
amb fredes mans! A Trincatalla,
aquella nit, dançaren els treves sobre'l pont.

CANT SISÈ

LA BRUIXA

A trenc d'alba tres porquers troben Vicenç ple de sang i estès en mig dels erms de la Crau. — El porten a pes de braços a la masía dels Lladons. — Digressió : el poeta es recomana a sos amics els trobadors provençals. — Dolor de Mireia. — Porten Vicenç al Cau de les Fades. — Lloriguera dels esperits de nit i cau de la bruixa Taven, encisadora de qual-sevol mal. — Les fades. — Mireia acompanya son aimador als guirigais de la muntanya. — La mandràgora. — Les aparicions de la cova; els follets, l'esperit, la Bugadera del Ventour. — Relacions de la bruixa : la missa dels morts, el conventicle, la Garamauda, el Gripet, la Bambaroja, l'Angunia, els escarinxes, els dracs, el goç de Cambal, el baró Castilló. — L'anyell negre, la Cabra d'or. — Taven encisa la nafra de Vicenç. — Exaltació i profecia de la bruixa.

Amb l'alba clara s'emmarida
el cant de la cuera aixerida.

La terra, enamorada, espera el formós sol
de frescò i d'alba vestideta,
tal com esper la donzelleta,
amb rics vestits i enjoiadeta,

el jove que li ha dit : — Fugim! síl... fugim tost! —

Per Crau tres homes caminaven:
 tres porquers eren que tornaven
 de Sant Xamàs el ric, on hi havia mercat.
 Venien de vendre llur ramada,
 i, tot parlant amb veu pausada,
 al coll, segons costum usada,
 portaven llur argent en la capa amagat.

Quan, tot d'un cop : — Xit, camarades! —
 diu un dels tres. — Per dues vegades
 que'm sembla oure sospirs d'aquests brucs entremig.
 — Cal — els altres fan. — Es la campana
 de Sant Martí o de Maussana;¹
 o qui sab si és la tramuntana²
 que tot passant remou les mates dels garrics. —

Això dient, d'una ginesta
 una lamentació funesta
 surt que'ls deté de prompte i que'ls fereix el cor.
 — Jesús! Maríal — tots cridaren. —
 Ço és un misteril — I se senyaren.
 I a poc a poc tots s'acostaren
 envers on cada cop els clams eren més forts.

Quin espectacle! Entre l'herbatge,
 sobre'ls palets, blanc el visatge,
 girat de cara a terra, Vicenç estava estès;
 la terra de prop d'ell petjada,
 i sa camisa espellifada,
 i l'herba tota ensagnantada,
 i els vims tots escampats, i son formós pit fès!

Abandonat en la campanya,
sols amb els astres per companya,
allí havia, el pobret, passat tota la nit;
i l'alba clara, fresca, humida,
ferint sa vista enterbolida,
havia retornat la vida
a ses venes mig mortes, sos ulls ensems obrint.

I tots tres homes, sens fer fressa,
varen deixâ el camí amb prestesa,
i tots tres, arrupits, li van arranjà un breç
amb les llurs capes, que estengueren.
Aprés entre tots el prengueren
a pes de braços i el dugueren
fins al mas dels Lladons, que era el més apropet.

Oh bons amics de ma juvençal
savis poetes de Provença
que mos cants d'altre temps oïu amb atenciól
Roumanille,³ tu que en tes jolfes
Obretes, riques d'armonies,
trenes les dolces alegríes
de les nines, amb llàgrimes del poble i amb les flors;

tu que en la vall verda i soleta
vas cercant l'ombra i la fresqueta
per ton cor, ja gastat per il·lusions d'amor,
fer Aubanel;⁴ i de tes obres,
tu, Crosillat,⁵ tu que a Tolobres
dónes més nom, que no amb ses obres
li dóna Nostradamus, l'astròleg misteriós;

tu, Mateu de la *Farandola*,⁶
 que, del parral, en tant que vola
 entre il·lusions ta ment, les nines vas guaitant!
 i tu, Pauet, graciós mofeta;
 i tu, Tavàn,⁷ pagès poeta
 que barrejar ta cançoneta
 t'agrada als cants dels grills que espíen ton magall;

i tu també que en el Durença
 trempes ton cor, trempes ta pensa,
 tu que amb el nostre sol escalfes el francès,
 Adolf Dumàs,⁸ que quan, pasmada,
 ma Mireieta, ja espigada,
 lluny de son mas se n'era anada,
 la vas portâ a París, dant-li la mà amb plaer;

i tu, a qui una ardent alenada
 ta ànima sempre té agitada,
 Garcín, oh fill ardit del mariscal d'Alèn!...
 envers la fruita ja madura,
 oh valtres tots, doncs, a mesura
 que escalo jo la meva altura,
 el meu camí aleneu amb vostre sant alè!...

Els porquers, al sê a la masía,
 — Mestre Ramón, — van dir; — bon dial
 Havem trobat, oh penal, el jovenet aquest
 al lluny, en mig de la planura.
 Porteu draps que tinguin blancura,
 puix al pit té una nafradural —
 Sus la taula de pedra ja posen en Vicenç.

Al saber la nova impensada,
 Mireia acut, desesperada:
 de l'hort venia i de llegums un cistell ple
 la seva cadera aguantava.
 Al mas, tot-hom corrent anava...
 Mes, la cistella que portava
 deixant, i alçant sos braços, Mireia diu : — Déu meu!

Mes què t'han fet, Vicenç! ¿Què és esta
 ferida de ton pit? — La testa
 de son aimat, llavors, aixeca dolçament.
 I après la contempla, entristida,
 com si el dolor l'hagués ferida;
 i tot d'un cop deixen humida
 sa cara els plors que après en son pit van caient.

De l'amorosa donzelleta
 Vicenç conegué la maneta,
 i, amb una veu molt dèbil, — Oh! — dix; — pietat! pietat!
 Precís és que Déu m'acompanye
 en mon mal : só ben bé de planyel
 — Deix que la teva boca banye —
 digué mestre Ramón — un poc d'agriostat.⁹

— Oh! beu-lo, beu-lo, que això cural —
 diu la donzella amb gran dolçura.
 I agafa l'ampolleta, i gota a gota, prest,
 tot raonant-li, l'hi fa beure,
 i així el mal minva (ho podeu creure).
 — De tot mal pas vos vulgui treure
 Déu, — dix Vicenç — i us pagui el bé que per mi feul

Partint un vim al pla m'estava:
 contra mon pit l'afiançava...
 El ganivet m'escapa, de sobte, i em fereix. —
 No volia pas dir que per ella
 tingut havia una querella...
 Envers l'amor, tal com l'abella
 va envers la mel, sos llavis anaven amb anhel.

— El dolor — dix — de vostra cara
 em danya més que'l mal, encara!
 El cistellet formós que havíem començat
 ha de quedar sense acabar-se?
 I deixarem-lo destrenar-se?
 Jo que omplir-lo, fins a vessar-se,
 haguera volgut, nina, del vostre amor constant!

Resteu aquí! Que pugui veure
 vostres ulls dolços i en ells beure
 un poc de vida encar! Sols vos demanaré...
 demanaré... si ho podeu faire,
 quelcom pel pobre cistellaire:
 lluny d'aquí tinc mon pobre paire,
 a qui mata el treball i que és un pobre vell. —

Mireia al desconsol es dava...
 mes perxò la nafra rentava,
 en tant que un altre feia desfiles d'un drap fi
 i altres se'n van a les veïnes
 fresques i verdoses Alpines
 a herbejar per fer medecines.
 — De les Fades al Cau¹⁰ — Joana Maria diu —

porteu-lo : com més verinosa
és la nafra, més poderosa
és la mala-art de Tavenl — A la vall de l'Infern
quatre el duuen... A ran de terra,
allí on els rocs formen la serra
de Baus, allí on s'adorm i aferra
la salamandra i volen els sacres amb alè,

entre l'herbei un cau s'amaga:
sa entrada omplena fresca ubaga.
Allí dintre, quan l'*Angelus* va omplí l'immens espai
en honra de la Verge pura,
tocant campanes amb dolçura,
del cau al mig de la negrura,
les fades, per mai més, fugiren del sol clar.

Esperitets plens de misteri,
entre la forma i la materi,
vagaven al bell mig d'un feble vesllum clar:
femení havia i mig terrestre
fet, a cada un, del món el Mestre,
a fi que fossin del campestre
ells l'ànima visible i als primerencs mortals

mansissin. Mes llavors, les fades,
al veure els homs, enamorades
d'ells van quedar, i, en lloc de fê'ls pujâ amb anhel
envers les celestials planures,
sentint nostres passions impures,
a nostre destí de criatures
juntaren llur destí, caient des de llur cel.

Adins la gola encofurnada
 de la caverna fent parada,
 els portadors deixaren que s'hi fiqués Vicenç
 tot relliscant i amb molta pena.
 Amb ell, en la via que mena
 al caos, sols la formosa nena
 va atrevir-se a baixar tot comanant-se a Déu.

Al fons del pou on devallaren
 una ampla balma tost trobaren:
 allí estava soleta, asseguda al bell-mig,
 Taven, la bruixa, cap-ficada,
 molt reflexiva i ajocada,
 tenint una grama espigada...
 I, trista per demés, mirant-la, deia així:

— Oh pobra herbeta apreciable!
 La gent te diu blat-del-diable,
 essent així que ets sols un prodigi de Déu! —
 Llavors Mireia la saluda,
 i, al començar, mig esmoguda,
 a dî el perquè de sa vinguda,
 la bruixa, sense alçar la testa, — Sé per què! —

respòn. I, amb veu mig tremolosa,
 parla a l'agram, de nou, commosa:
 — Pobra flor de la molsa! Es ton fullatge i gra
 ço que'l ramat tot l'any rosegat!
 Com més te petja i et mastega
 més verd i ufana en tu es desplega:
 tu creixes tant bé al Nord com al Mig-jorn, agram! —

Taven callà. Tot quiet estava.
 Allí propet un llum cremava,
 dins un cargol buidat, que feia rogejar
 la paret molla de la roca.
 Al travessar d'una alta soca
 hi havia una gralla, i, toca-a-toca,⁴¹
 una gallina blanca i un garbellet penjat.

— Siau qui siaul — com aiximplada
 va dir la bruixa allí ajocada. —
 Res se me'n don : la fe va fent camí a ulls clucs.
 La Caritat, de nit i dia,
 tapats els duu i no s'extravía.
 Tu, cisteller de Vallbregia:
 te sents amb fe?—M'hi sento.—Segueix-me : vine amb mi.—

I, com la lloba que espantada
 fugí tot de cop, apressurada
 per un cau desapareix la bruixa. Al'lucinats,
 Vicentet i Mireia bella
 darrera van : davant la vella
 sonava el cant de la cornella;
 la polla escataïnava en la fosca del cau.

— Devalleu tost, que ha arribat l'hora
 de coronar-se amb mandragora! —
 Els dos joves, ensems, arrocegant-se amb por,
 l'un prop de l'altre, sens deixar-se,
 creuen sa veu. Tost van trobar-se
 dins una balma on a eixamplar-se
 venia l'infernall camí humit i negrós.

— Veus-el-aquí, la flor campestrel
 Oh planta santa de mon mestre
 Nostradamus! Brot d'or, bastó de Sant Josep,
 de Mcisès màgica vergella! —
 I els brots d'aqueixa planta bella
 amb son rosari corona, ella,
 la bruixa, tremolosá i agenollant-se amb fe.

Després, alçant-se : — Es l'hora, és l'hora
 de coronar-se amb mandragora! —
 De la planta crescuda en l'esquerda d'un roc
 trenca tres brots, i amb ells sa testa
 i les dels nins cenyeix. I, presta
 cridant — Avant! — amb veu feresta,
 se fica amb nou delit en el camí negrós.

Portant tots llum sobre l'esquena
 per a fer clara, s'eixamena
 un vol d'escarabats de la bruixa al davant.
 — Oh joves! Té el seu purgatori
 tot bon camí. Mes, ans no mori
 vostre valor, el rebombori
 del conventicle anem a travessá a l'instant. —

No havia encar tancat la boca
 quan un vent fort ja la sofoca
 i el rostre li fereix : — Veus-aquí dels follets
 el triomf! — diu tota sobtada. —
 Ajupiu's!... — Com la graniçada,
 travessa la grossa mainada
 per les grutes clapint, cridant i fent xisclets.

I, els tres mortals, de suor mullades
senten llurs cares, orejades
pel fret vent que'ls follets alcen amb llur alam,
més d'ú i més fret que la gebrada.
— Aneu al lluny! — tota enutjada
diu Taven. — Lluny, lletja mainadal
A les tenebres tost, esvalotadors! au!

Oh els maleïts! Fills del desgaire!¹³
Després que d'ells res se pot faire,
que diguin que'ns valem de tal classe de gent!
Car, com en una malaltia
lo bo en el mal el metge tria,
per medi de la bruixeria
nosaltres obliguem el mal a engendrâ el bé.

Perquè som bruixes, i amagada
cap cosa hi ha a nostra mirada;
i allí on tot-hom sols veu una pedra, un fuet
o bé un pal, sens pensar-hi força
veiem nosaltres una força
que dintre sa escorxa es retorça,
com dessota la brisa bull quiet el vi novell...

Tanca el cup, i d'ell remoguda,
bullint, eixirà la beguda:
descobre, si és que pots, la clau de Salomó,
parla a la pedra en la sua llenga,
i a l'escoltâ els serrats ta arenga
al pla vindrà, creient ta llengal —
I, en tant, baixant anaven per les grutes del mont.

Una veueta que amoïna
 com els pius-pius de cardelina
 llavors diu : — Oil oil comare Tavenl eh?
*Gira el seu torn ma tia Joana,
 gira el seu torn i après devana
 de nit i jorn son fil de llana.*
 I es pensa filar llana i només fila fenci

Fes que'l torn rodil Aul avial vella! —
 I omple l'espai sa cantarella
 i sos crits, als d'un poltre ja desmammat semblants.
 — De qui és aquesta veu que espanta?
 de qui, que tantost riu com canta? —
 Mireia diu, amb veu que encanta...
 — Oil oil — tot repetint son riure acostumat,

va dir la veu poc agradosa. —
 Qui és, aquesta tant formosa?
 Permet, noia, que aixequi ton mocador del pit.
 Deixa'm-lo alçar... ¿Són avellanes,
 el que hi ha sota, o bé magranes? —
 Amb les galtetes com dos granes,
 — Ail — ella anava a dir. Mes Taven li fa : — Xit!

No temis! Est follet, nineta,
 no fa mal, més que sia burleta.
 Es l'esperit fantàstic que no té gaire seny.
 Quan té les seves hores bones,
 la cuina escombra de les dònnes,
 i encén el foc, i gira a estones
 la carn que's cou, i augmenta els ous del galliner.

Mes, si li agafa una caboria,
ja pots dir adeu!... Tot ple de gloria,
adins de ta olla tira un quarteró de sal,
ton foc no deixa encendre, el plaga.
Te'n vas al llit? Ton llum apaga.
Vols anà a vespres? Doncs t'amaga
ton vestit del diumenge, o t'embulla el calaix.

— Vell clau! ta punta deix rebladal
Calla tost, roda mal untada! —
li respòn el follet. — Jo cada nit me'n vaig,
i, així que dormen les ninetes,
alço el llençol, i espantadetes
les veig, i a més totes nuetes,
que, mig mortes de por, s'arrupeixen pregunt.

Jo veig llavors llurs dues metes
que van i vénen commosetes;
jo veig... — I cap al lluny el follet va fugir
rient com sempre... Dins la balma
tot mal soroll de sobte calma;
i, en mig de l'ombra i en la calma,
sentia's gotejar, sobre'l sol cristallí,

les filtracions de l'alta volta,
res més que això, de volta en volta.
I veus-aquí que al lluny, en l'immensa negror,
veus-aquí que una forma blanca
que descansava en una banca
s'aixeca dreta, un braç sus l'anca.
Viceng com un roc queda, immòbil de terror.

I, si hagués vist allí un abisme,
 Mireia, com si un parasisme
 li hagués prèts tota acció, s'hi haguera tirat dins.
 — Què vols? — digué amb veu enutjada
 Taven. — ¿Per què ta testa alçada
 brandes així? — I après, girada,
 als dos nins, morts de por, va parlar-los així:

— No coneixeu la Bugadera?
 Dalt del Ventour,¹³ des la pradera
 tantost la veu, es pensa que és un nuvolaç blanc,
 la gent del pla. Vostra ramada
 porteu, pastors, a l'anelada
 cabanal Aul aul, que ja, enutjada,
 la Bugadera apila els núvols escampats.

I, quan n'hi ha prou per la bugada,
 amb molt furor i arremangada,
 damunt dels núvols pica i repica, i a barrals,
 d'ells, l'aigua, els llamps i la tempesta
 treu; i enllà, dins la mar funesta,
 els mariners, amb nua testa,
 demanen a la Verge que salvi la llur naul

I el bovê, en tant, envers l'establa
 corre... Un soroll espaventable
 li trenca la paraula entremig de les dents.
 I veus d'hipòcrita, i piulades,
 llavors se senten, barrejades
 amb altres coses oposades
 i amb mots, tots a mig dir, que sols Lluzbel entén.

— Pim! pim! Pum! pum! — ¿Qui és el que pica
sens reposar gaire ni mica? —

I a això següen plants i plors i exclamacions
com els de la dòna abraçada
quan de parir ja és arribada
l'hora, badalls, i acompassada
veu que cridava, i xiscles, i gemecs de dolor.

— Deixeu que per la mà us arrapil
i tingueu compte no s'escapi
la màgica corona que'l vostre front cenyeix! —
I entre llurs cames atravesa
cosa que gruny i va depressa
com ramat de porcs que duu pressa.
Quan la Natura dorm sobre un llençol de neu,

en una nit clara i ventosa,
quan els que cacen amb formosa
cacera amb foc, espolsen les mates dels rierots;
així mateix, doncs, a mainades,
les ocelletes, despertades
amb sobressalt, mig espantades,
amb el filat s'agafen fent un semblant soroll.

Mes, aleshores, l'encisera:

— Lluny, lluny, llagostes de mala eral
Arril Mal llamp vos matil Au! aul Lluny! lluny d'aquí!—
I, així embestint la raça impura
amb son garbell, en la negrura
cercs feia, i, d'estranya figura,
ratlletes resplendentes de color carmesí.

— Al niu torneu, que ja és de dial
 Qui us treu d'allí? Mala ratzial
 Els agullons de foc que punxen vostra carn
 ¿no us diuen que sus les Alpines
 el sol escalfa les alzines?
 Pengeu's amb vostres ungles fines
 en les roques, que encara és clar, pels rats-penats... —

I d'allí prompte s'allunyaren,
 i a poc a poc els crits mainaren.
 — Dec dir-vos — al parell digué Taven llavors —
 que pels follets ço és la cercada
 caverna així que en la llaurada ¹⁴
 el jorn deix caure sa rosada;
 mes tant aviat com l'ombra estén son drap de mort,

quan ja la Vella, ¹⁵ furiosa,
 tira a Febrer sa forta coça,
 a l'esglesia, tancada amb tres voltes de clau,
 no aneu pas, dònes desfeinades,
 a dormir donant caparrades:
 veureu, en les ombres, alçades
 per invisibles mans, les pedres de peu pla;

i encendre els llums, i en llur mortalla
 cosits eixir (i això no falla)
 cada un dels morts; i après, posant-se de genolls,
 un capellà, groc com la cera,
 la missa diu tota sencera,
 i les campanes (qui ho digueral)
 per sí mateixes toquen, tot gemegant, a morts.

Parleu, parleu-ne a l'olivaça
que adins de l'esglesia entra amb traça
per anar xuclant l'oli dels llums que hi ha als altars.
Digueu-li si us he dit mentida,
i si és cert que l'únic que amb vida
allí es troba és qui omplena amb mida
el càlzer i l'ofici ajuda al capellà.

Quan ja la Vella, furiosa,
tira a Febrer sa forta coça,
pastors, si no voleu, esborronats de fret,
quedà amb les cames carcarades
set anys, i amb les vostres ramades
esse embruixats, en les sostrades
cledes entreu! El Cau de les Fades ja ha tret

son vol, i a Crau, de quatre potes
o bé volant, van les bruixotes
i tots els que han fet pacte; i es veu, pels camins torts,
els màgics de la Varigola¹⁶
i els bruixots de Fanfarigola¹⁷
com, tot dançant la farandola,¹⁸
se'n van entre'ls timons a beure en taça d'or.

Com, els garrics, dancen sens midal
l, del llombrígol estremida,
ja està la Garamauda esperant el Gripet...
Lluny, lluny, bagassa endimoniada!
Gripet, mossega, i destroçada
deixa esta rossa d'una arpada...
Al lluny fugint vegeu-los, horror i escàndol fent!

Aquella que, amb fortes carreres,
al lluny, trepitja les lleteres,
com un lladre de nit que fuig amb el cap baix,
és la Bambaroja morruda!
Entre ses arpes, la perduda,
i sus sa gran testa banyuda,
s'emporta els nois petits, boi nusos i plorant.

Mireu l'Angunia! Ella, amb taleia,
és la qui per la xameneia
devalla d'amagat i es posa sobre'l pit
del que jeu mal; ella, amb bausia,
se li carrega i l'angunia
com el pes d'una torre, i cria
molts somnis i visions en son febrós magí.

Sentiu desfrontiçar les portes?
Els escarinxes, per les hortes,
corren amb el Marmal i el Barbàn... En els erms
aixequen pols : des dels Cevenes,
amb llurs fastigoses esqueses,
els dracs van venint a dotzenes,
i, tot passant, els masos desensostren amb pler.

Quin aldarull! Lluna formosa:
¿quin mal pas t'ha posat furiosa
per devallar tant roja, tant ampla, sobre'ls Baus?
Mira amb recel el goç que clapa,
oh lluna boja! Si t'arrapa
se't menjarà com una papa,
perquè el goç que t'aborda és el goç de Camball

Mes ¿què és això que'ls garrics branda
i que'ls fa anar d'una a altra banda
com herbes? L'alta flama dels focs de Sant Erasm
per l'espai salta i es cargola.

¿Què és això que amb tanta tabola
va ressonant en la Crau sola?

El baró Castelló, que passa galopant. —

Ronca de veu i fatigada,
Taven callà : estava cansada.

Mes, tot de cop : — Tapeu-vos — digué — amb el davantal
orelles i ulls tot desseguida,
que l'anyellet negre ja ens crida.

— Qui?... Aquest que bela sense mida? —
digué Vicenç. Mes, ella : — Orella sorda i au!

Tristet d'aquell que aquí es traboca!
Molt més que'l pas de la Samboca¹⁰
és perillós el pas del negre anyell banyut.

Com acabem ara d'entendre,
té un bel molt dolç, un bel molt tendre
que us mou a escoltâ'l i a descendre.

Als cristians que a l'oure'l se giren commoguts,

d'Herodes l'imperi els fa veure,
i l'or de Judes, i entreveure
els deixa el llac on van colgar la Cabra d'or
els moros. Mentre tenen vida
munyen la Cabra, sense mida;
mes, quan llur obra ja han finida
en aquest món i volen els sagraments, llavors

el negre anyell sols els contesta
 de forts cops amb una tempesta.
 I no obstant, i no obstant, en els temps que passem,
 temps plens de vici i de falsesa,
 joh quants n'hi ha que amb avidesa
 l'esquer mosseguen i, amb baixesa,
 a la Cabreta d'or fan cremar sempre incens! —

Aquí va fendre la negrura
 de la gallina el cant. S'atura
 la bruixa i diu : — La bauma tretzena. Ja, per fi,
 hi hem arribat!... — Quan això deia,
 el cistellaire i sa Mireia
 dessota d'una xameneia
 veieren set gats negres, prop del foc arrupits.

Veieren, entre aquells set mascles,
 una olla de ferre als clamascles;
 veieren dos grans dracs, en forma de teions,
 que llençaven, amb rabia folla,
 dos grans flams blaus al cul de l'olla.
 — I, quan guiseu amb la vostra olla,
 gasteu llenya d'aquesta? — Oh fill! Creu-me, és millor

que'ls sarments del més bon paratge,
 puix són ceps de parra salvatge. —
 Mes, tot movent el cap, Vicenç va dir : — Ceps! ceps!
 Vós ho dieu!... D'una vegada
 acabeu, que ja està esglaiada
 ma ment. — Estava desplegada
 una taula de pòrfir al mig del lloc aquell.

De rengle, totes blanquinoses,
mil columnes transparentoses
tal com els caramells que pengen dels coberts,
d'allí arrenquen amb gentilesa
per a recorre amb rapidesa
per baix dels monts, plens de bellesa,
les galeries grans que les fades hi han fet:

pòrtics magnífics que'ls amaga
una claror boirosa i vaga;
barreja portentosa de temples i palaus
i peristils, com mai hagueren
els pobles d'Àsia, ni tingueren
els grecs, que a Europa l'art dugueren,
i que'l buf d'una fada fa fondre quan li plau.

Les fades per allí rondegen,
semblants a raigs que tremolegen,
amb els braus cavallers que encisaren fa temps:
segueixen llur vida amorosa
en esta galeria ombrosa,
que una cartoixa més calmosa...
Mes... xitl... pau als parells que la foscor cobreix!

L'encisadora, llavors, presta,
tantost alçava sus la testa,
tantost fins tocâ a terra baixava son nu braç.
Sota la dita taula bella,
com Sant Llorenç sus la graella,
sense dir la menor querella
Vicenç estava estès amb la nafra al costat.

Plena de joia, i fins més alta,
 per l'estat febrós que l'exalta,
 i d'un profètic vent la gorja plena a doll,
 Taven, adins l'olla, que vessa,
 l'escumadora fica amb pressa.
 Entorn de la bruixa travessa
 un cercol gran formaven els set negres gatots.

Molt venerable, amb la minestra,
 la bruixa, i amb la mà sinestra,
 escalda d'en Vicenç el pit ja destapat,
 i els ulls hi fixa, i li conjura
 la dolorosa nafradura,
 i amb ben baixeta veu murmura:
 — *Crist és nat! Crist és mort! Crist és resucitat!*

Crist resucitarà! — Amb gaiesa,
 com en el bosc, la gran tigresa
 que té la caça, clava un cop d'urpa al sangrent
 costat de sa presa mig morta,
 així la bruixa, amb la mà forta,
 tres cops el seu dit gros hi porta
 i fa sobre la nafra la senya de la Creu.

I de sa boca, sens cap ordre,
 surt la paraula, i amb desordre
 llavors truca al portal del pervenir boirós.
 — Oh, síl farà resucitançal
 Al lluny... veieu?... amb calma avança;
 al cim del mont, tranquil, s'atansa:
 jo el veig entre l'herbam, jo veig sagnar son front!

Per entre'ls rocs sol ara passa.
 La Creu l'abat, li pesa massa...
 On és, per eixugar-lo, Verònica?... ¿On és
 aquell fort home de Cirena
 per alçà'l si és que cau de penal
 I, amb el cabell que se'ls destrena,
 les molt tristes Maríes, on són?... Ah! ningú es veu!

I, entre la sombra i polsaguera,
 pobres i rics, amb vista fera,
 el van guaitant com munta, i diuen : « — ¿Aon va
 portant la creu sobre l'esquena
 aquell que puja amb tanta pena? »
 Sang de Caí, de mala mena,
 el qui porta la Creu els fa tanta pietat

com si occí un goç, en les llaurades,
 veien per son amo a pedrades!
 ¡Oh jueua raça, que mossegues amb furor
 la mà que't manté, i humiliosa
 beses la mà que, verinosa,
 et pega! Un jorn, raça odiosa,
 el vil moll de tos òssos rosegarà la mort.

I això que és roc serà polsina,
 i de l'espiga rossa i fina
 el pa amarg sortirà que farà pô a ta fam.
 Oh quants, quants sabres! Quanta llançat!
 ¡Sus quants pilots de morts la mansa
 aigua del riu veig saltà! Amansa
 tes ones enasprades, oh tempestuosa mar!...

Ail de Sant Pere la nau vella
 s'ha fet, de cop, tota una estella
 al topâ amb rocsl Oh! miral Ja el mestre pescador
 ha dominat l'ona alterosa:
 dins d'una nau nova i formosa
 s'atansa al Ron, i ben joiosa
 salta duent la Creu plantada en el timól

Oh diví arc-iris! Immensa,
 excelsa i eternal clemençal
 Veig una terra nova, un sol que dóna goig;
 veig que davant les oliveres
 van dançant les olivateres,²⁰
 i, al peu seguts de les garberes
 de l'ordi, el barral fan rajâ els segadors.

I també veig, oh dolç exemplel,
 a Déu beneit en el seu temple... —
 I la bruixa de Baus, a l'acabâ, amb el dit
 als dos donzells un camí ensenya.
 Al cap-damunt sus se despenya
 un raig de sol... Sota la penya
 baixant el cap, els joves caminen amb delit.

Al cau de Corda²¹ la parella
 arriba a l'últim. La llum bella
 del sol els toca... I, com qui surt d'un sòn pesat,
 Mont-Major,²² l'antiga abadia,
 que amb ses runes tapa avui dia
 el mont, van veure amb alegria.
 Se fan una abraçada i van vers el joncar.

CANT SETÈ

ELS VELL

El vell cistellaire i son fill, asseguts en el marxa-peu de llur casinyot, trenen una canastra. — Els ribatges del Roine. — Vicenç diu a son pare que vagi a demanar Mireia, puix vol casar-se amb ella. — Oposició i repars del vell. — Vicenteta, germana de Vicenç, per ajudar el seu germà a convèncer son pare, conta l'història de Silvestre i Alisa. — Mestre Ambròs se'n va a la masia dels Lladons. — Arribada i sopar dels segadors. — Mestre Ramón. — La llaurada. — Explicació d'Ambròs: resposta de Ramón. — La taula de Nadal. — Mireia diu que està enamorada del fill del cistellaire. — Enuig, renys i negativa dels seus pares. — Indignació de mestre Ambròs. — Napoleó i les grans guerres. — Acalorament de mestre Ramón. — El soldat llaurador. — Sardana dels segadors a l'entorn del foc de Sant Joan.

— Ja us he dit i us torno a dir ara
que això em té boig!... De debò, pare! —
Així, fixant sos ulls torbats en mestre Ambròs,
en son vell pare, en Vicenç deia.
El mestre,¹ que amb son buf ajeia
els óms, juntava amb gran taleia
sos brams a la veu trista del jove mort d'amor.

Davant mateix de sa caseta,
tant ampla com una closqueta
de nou, aprop del Ron, assota un arbre, el vell
pelava els vims; i, amb vista morta,
el jove, arrupit a la porta,
amb mà adestrada ensems que forta,
teixia un cistellet amb els vimets aquells.

El Ron, enutjat per les aures,
feia, com un ramat de taures,²
lliscar ses aigües blaves envers la mar; mes hic,
entre'ls rebolls de vimenera
que feien ombra i de rasera
servien, un clot, que lluny era
del riu, sa aigüeta blava venia a entretenir.

Al llarg del riu, hi rosegaven
la pell dels sàlzers que trobaven,
els befres; i allà assota assota del cristall,
on regna calma continuada,
haguéreu vist la bronzejada
lludria pescant, tota encevada,
pescant els peixos bells, els peixos argentats.

Al zim-zam del ventet breçaire
havia penjat el caçaire
abellerol son niu; son niu, que, blanquinós,
teixit, com blana i fina roba,
amb el cotó que en l'albe es troba
quan fa florida, i d'on el roba
l'ocell, se removia dels verns en els alts brots.

Rossa el mateix que una rosqueta,
 una aixerida joveneta,
 d'un molt ample filat veia's estendre els plecs,
 mullats, dessota una figuera.
 Els animals de la ribera,
 d'aquella donzella encisera
 tenien tanta por com dels joncs tremolencs.

De mestre Ambròs era filleta;
 es nomenava Vicenteta.
 Ningú encar ses orelles havia foradat.
 Tenia ulls blaus com aranyones³
 i ses dues metes poc rodones.
 Era una flor a la qual les ones
 del Ron trobaven pler de remullâ al passar.

Amb sa barba, que, en vritat pura,
 li queia fins a la cintura,
 mestre Ambròs a son fill li va respondre : — Boig!...
 Sí, ho ets, puix ni sabs lo que acaba
 de dir ta boca! Això em mancava!
 — Ai, pare! quan l'ase es destraba
 senyal és de que el prat és verd i molt formós.

De què et serveix, Vicenç, que parles?
 Ja l'haveu vist!... Si anava a Arles,
 plorant s'amagarien les nines de son temps.
 Van rompre el motlle un cop nada ella!
 I si us dic que'm digué, ma bella,
 « — T'am, què direu de la mia estrella?
 — Riquesa i pobretat te respondrà, beneit!

— Pare, marxeu de Vallbregia,
 i dels Lladons a la masia
 aneu i an els seus pares conteu-ho tot com és!
 Digueu que en un hom la pobresa
 no's deu mirar, si té honradesa.
 Digueu que tinc molta destresa
 en espampolâ els ceps, com en rellejâ els erms.

Digueu també que ses sis cobles,⁴
 amb mon govern, els jornals dobles
 faràn. Digueu que jo respecto molt els vells.
 Digueu-los que, si l'esperança
 ens prenen ells, sense dubtança
 ens morirem tost d'enyorança!...
 —Ah!—mestre Ambròs digué;—que ets jove en això es veu.

Ço és com l'ou de la polla blanca!⁵
 Ço és el verdum sobre una branca!
 Voldries agafar-lo : festós te'l miraràs;
 amb dolç accent tu cridaràs-li,
 dolços sucrats prometeràs-li,
 i a ton dit mai, perxò, veuràs-li
 venir, perquè ets un pobre, perquè ets un mort de fam.

— Mes ser pobre és, doncs, una pesta? —
 Vicenç, donant cops a sa testa,
 cridà. — Mes, el bon Déu que fa coses així,
 mes el bon Déu que de ma aimia
 m'ha separat avui en dia,
 és just? ¿Per què que pobre sia
 ha fet? De la vinyeda ben plena de raïms,

¿per què els uns el fruit arpleguen
i els altres sols la brisa apleguen? —
Mes Ambròs, tot d'un cop alçant a l'aire el braç,
— Bah, bah, bah! trena esta paneral
Treu-te del cap eixa fal·leral
¿Des de quan, digues, la garbera
reprèn al segador?... La serpènt i el cucac

¿poden dir mai a Déu : « — Padrastrè:
per què de mi no has fet un astre? »
« — Per què — li dirà el bou — no vas fer-me bover?
Per est el gra, per mi la palla!... »
Mes no, fill meu : cada un d'ells calla
i, amb plaê o no, filen llur tralla...
Els cinc dits de la mà, són tots iguals, potser?

El Mestre t'ha fet sargantana:
doncs en ta esquerdà, com t'ho mana
Déu, beu el raig de sol, i gracies dóna encar.
— Mes ¿no us he dit que a esta nineta
l'am més que a Déu, que a Vicenteta!
Ella o la mort! — I a la voreta
del riu, per desfogar son gran, immens pesar,

aprop del Ron, que murmurava
tot corrent, son pit eixamplava.
Vicenta, sa germana, boi plorant, llavors ve
i parla així al vell cistellaire:
— Ans de dir «no» a mon germà, paire,
oïu-me! Un cop hi hagué un llauraire
al mas on jo servía, enamorat també.

La filla de l'amo estimava,
 Alisa. Ell se nomenava
 Silvestre. En el treball (tant pit dóna l'amor)
 era un llopl BONES mans tenia,
 molt matiner, bon geni havia...
 I l'amo, és clar, tranquil dormia.
 Un matí (ja em direu si mal fet no està això)...

un matí, la muller del mestre
 sentí que parlava en Silvestre:
 contava, d'amagat, a Alisa l'amor seu.
 A dinar quan els homs entraren,
 i quan a taula s'assentaren,
 els ulls de l'amo s'enutjaren.
 «—Traidor— dix:— té ton compte i vés, que tot ho sél»

El bon xicot sortí. Nosaltres
 vam mirar-nos els uns als altres
 tots enutjats de que l'haguessin despatxat.
 Pels fruiterars , amb faç marcida,
 i pels entorns de la bastida,
 un mes va córrer desseguida
 tot aiximplat, tot trist, molt groc i espellifat.

Tantost corria; ja s'estava
 estès... De nit, com ós cridava,
 dessota l'emparrat, sa Alisa, sens parar...
 Mes un jorn un foc molt terrible,
 tot flamejant d'un mode horrible,
 cremà el pallê; i lo més sensible
 és que, del pou la corda, tragué un xicot negat! —

Mestre Ambròs aquí va aixecar-se.

— Fill menut — així va exclamar-se —
pena menuda; gran, gran penal — I puja a dalt,
i les polaines repuntades
que ell se va fer per certes diades,
i ses sabates enclauades,
i sa vermella gorra, es posa i se'n va a Crau.

Erem al temps en que daurades
tenen les sembres les mojudes;
érem, com ja veurem, vigília de Sant Joan:
en els camins i en la campanya,
tot formant nombrosa companya,
els habitants de la muntanya
venien, tots polsosos, a segà els nostres camps;

tots amb les falç en bandolera,
dins de buiracs fets de figuera
ficades a parells. Cada dos homes duu
sa garbadora. Una flauteta
i un tamborí enflocat amb veta
acompanyaven la carreta
aon, tots fatigats, els vells van ajaguts.

I així costegen les sembrades
de blat moixí, que té agitades
el vent com onós mar; i — Oh Déu! Formosos blats!
Que ben granat! — a la vegada
diuen tots ells. — Bona segada
tindrem. ¿Veieu com la doblada
espiga, al parà el vent, se torna prest a alçar? —

Els troba Ambròs de pura-pensa
 i es junta amb ells. — A la Provença,
 digueu, bon vell, els blats, apunt com aquí estàn? —
 diu un. — Els blats rojals, per ara,
 estàn endarrerits encara;
 mes, si un ventet ben sec s'alçara,
 veurieu com les falç no darien l'abast.

¿Vau reparâ en les tres candeles,
 per Nadal? Semblaven esteles!
 Esteu certs que aquest any hi haurà gra per tot-hom.
 — Déu faci tal! I que sens mida
 ompli el granê en vostra bastida! —
 va dir la comparsa aixerida
 tot fent camí amb alè i entre un núvol de pols.

Mentre que així camí avançaven,
 tot bonament parlant anaven.
 I veus-aquí, també, que ells dels Lladons al mas
 anaven per fer la segada.
 Mestre Ramón, fent la passada,
 del vent, que l'espiga esgranada
 deix, de saber venia què en deia, el blat rojal.

I de l'espigada planura
 ell travessava la grogura
 del nord al sud depressa; i els blats, rossos i secs,
 — Amo — deien : — au! que ja és horal
 L'aura ens ajeu del camp defora
 i ens malmet, cruel, i ens desfloral...
 Poseu prest els didals⁶ a vostres mans! correu! —

Altres deien : — Ja les formigues
pugen a les nostres espigues:
apenes surt del niu que ja ens roben el gra.
Les falçs no estàn apunt, encara? —
Envers el bosc gira sa cara
l'amo, de cop; sa atenció hi para,
i sa vista allà al lluny les veu tot d'un plegat.

Així que l'eixam va aparèixer
les falçs ja va fer resplandèixer
als raigs del sol, traient-les de dintre dels buiracs:
les brandejava sus la testa
per saludâ en senyal de festa.
Mes, de la gran comparsa agresta
en quant mestre Ramón se pogué fê escoltar,

— Que'l bé de Déu amb valtres sial —
cridà. — El Senyor és qui us envia. —
I tost de garbadores va tení un gran aplec
al seu entorn. — Una apretada
de mà doneu-nos! Bona anyada
vos doni Déu! ¡Quina segada
més bona podem fer, amb un blat tant espès!

De blat sembrat no'n feu farina,
mos bons amics! Quan per l'hemina⁷
haurà passat el gra, llavors del que tenim
sabrem lo just. S'ha vist anyada
que prometia ésser granada
i donâ un vint cada mojada,
dâ sols un tres!... Mes contentar-nos és precís. —

I així, amb la mitja rialleta,
 dava amistosa apretadeta
 de mans a tots; de grat parlava amb mestre Ambròs...
 I amdós al mas se dirigíen
 pel camí d'arbres que creixíen
 davant mateix. Mentre veníen,
 Ramón cridà : — Mireial Xicoires 'maneix tost! —

Mireia, sobre la taulada,
 el sopar posa apressurada.
 Ramón és el primer que s'asseu en un cap.
 Seuen-se els altres amb gaiesa.
 I ja esmicolen amb prestesa
 les dents el pa, en tant que amb llestesa
 les mans la barba-cabra van agafant del plat.

La taula feia goig, limpiada
 com una fulla de civada.
 El ben flairós caixat,⁸ l'ardent i picant all,
 i l'esberginia a la graella,
 i els pebrots a la vinagrella,
 i els ceballots, assobre d'ella,
 rodaven a grapats i abundantment tirats.

Amo en el camp i a la masía,
 Ramón al seu costat havia
 el'gerro, i, tot alçant-lo, — Beveu! — deia. — Aul beveu!
 Quan en el prat hi ha pedruscalla,
 perquè treballi bé la dalla,
 s'ha de mullar : si no, no talla. —
 I els homes, d'un a un, el got paraven prest.

— Mullem el tall! — I de la taça
el vi a les aspres gorges passa
dels segadors sedents. Mestre Ramón, après,
va parlà aixís a la taulada:

— Un cop tingueu la fam calmada
i vostra força recobrada,
per a començar bé, segons usatge vell,

talli cadascú, a la devesa,
un gros feix de rama amb prestesa,
i tots els feixos junts apiloteu després.
Quan la foguera estarà llesta,
al vespre farem la gran festa,
puix de Sant Joan la diada es esta:
Sant Joan, el segador! Sant Joan, l'amic de Déu! —

Així els diu amb jovial presència.
En la noble i profunda ciencia
precisa per manar, precisa pel govern,
precisa per fer eixir, sota
la suor que per sobre degota,
el blat de la negra terrota,
ningú glorià es podia de saber tant com ell!

Pacient i sobria era sa vida.
Ver és que'l treball fet sens mida
per ell, i el pes dels anys, l'havien encorbat:
en temps de batuda, a la cara
dels moços seus, no obstant, encara
portava dos quartans, pes que ara
pocs alçaríen, en la palma de les mans.

Sabía el que influeix la lluna:
quan bona és, quan importuna;
i quan remou la saba i a quin temps la deté;
i quan és groga, i quan voltada,
i quan és blanca, o quan porprada
predeia la fi de l'anyada.
Per ell, els ocellets, com el pa que's floreix

i els jorns negrosos de la Vaca;⁹
per ell, les boires amb que taca
el cel agost, els sols-fals, l'alba de Sant Clar;
de quarentenes humitoses,
de grans secades ruïnoses,
i de temporades gebroses
i de bon any també, donaven clar senyal.

En una terra treballable,
quan la tongada és favorable,
he vist, moltes vegades, lligades a l'arec,
sis besties de casta nervosa...
Era una vista marvellosa!
La terra, tova i silenciosa,
formant solcs, el seu pit deixava descobert;

i aquelles sis mules següen
el llarg solc que amb l'aladre obríen.
Semblava, tot tirant, que entenguessin per què
s'ha de llaurar la terra : anaven
al pas; sense córrer llauraven;
i envers la terra el cap baixaven
atentes, amb el coll tivant com un arquet.

El llauradô, els ulls a la rella
 i en els llavis la cançó bella,
 seguía al pas, tranquil, tenint tant solament
 l'esteva dreta. Aixís anava
 aquell troç que de blat sembrava
 mestre Ramón, i que ell menava
 tant ufanós com mena el seu país un reil

Mirant al cel, mentres se treia
 la gorra, el pare de Mireia
les gracies dix, senyant-se; i dels treballadors
 va anar-se'n tota la mainada
 a guarní el foc per la vesprada:
 a collir l'herba ja assecada
 dels camps uns van; els altres a cercar llenya al bosc.

Mes els dos vells resten a taula
 i mestre Ambròs pren la paraula.
 — Venía jo, oh Ramón, a demanâ'us consell.
 Me'n passa ara una que ans de l'hora
 m'ha de portar allí on se plora,
 perquè no sé com tirâ a fòra
 de mi aquesta desgracia que trastornat me té!

Tinc un fill (ja ho sabeu). Fins ara
 d'una prudencia més que rara
 m'havía donat proves, a fel Faría mal
 si així no ho deia jo amb franquesa.
 Mes cada pedra té sa aspresa,
 ses convulsions el bè, i l'estesa
 i ben tranquila onada és la que més mal fal

Sabeu què ha fet, el visionari?
 S'ha enamorat (sols al pensar-hi
 pateixo) d'una nina que és filla d'un ric mas...
 La vol, la vol, el sens-judici!
 I tant fort és el seu desfici,
 tal son amor, que'm té icterici,
 quasi, de trist! En va l'he volgut sossegar;

en va li he dit que, en esta vida,
 riquesa sols grossa és sens mida...
 « — Jo l'amo — m'ha respost. — Digueu als pares seus,
 digueu, que en un hom la pobresa
 no's deü mirar, si té honradesa;
 digueu que tinc molta destresa
 en espampolâ els ceps, com en rellejâ els erms.

Digueu també que ses sis cobles,
 amb mon govern, els jornals dobles
 faràn. Digueu que jo respecto molt els vells.
 Digueu-los que, si l'esperança
 ens prenen ells, sense dubtança
 ens morirem tost d'enyorançal»
 Ara, doncs, oh Ramón, que lo que hi ha sabeu,

digueu-me si dec demanar-ne
 la nina, o bé si dec deixar-ne
 morir mon fill d'amor sent pobre com só. — Bah! —
 Ramón digué. — Amb tal ratxada
 de vent deixeu estar lligada
 la vela : els dos, d'esta passada
 (jo só qui vos ho diu, Ambròs) no moriràn!

Si com vós jo em veiés un dia,
tantes cançons no gastaria.

«—Comença, noi, comença per viure amb més repòs—
jo li diria, sens misteri; —
car si a la fi aquest teu fal·leri
ve a moure a casa un intemperí, :
juro que a garrotades te faré entrà en raó.»

Llavors Ambròs : — Quan l'ase brama
no li aneu, doncs, a portar rama:
preneu, doncs, una estaca i calenteu-lo bé! —
I en Ramón : — El pare és qui mana:
complir-se es deu sa sobirana
voluntat. Quan per mont i plana
al guardià el ramat governa, en el poder

del llop cau. Ah! si en ma infantesa
un fill hagués fet tal raresa...
Déu nos en guardi... el pare potser l'hauria mort!
Mes la família, amb aventatge,
així aguantava tot oratge,
tal com del platan el brancatge.
Tenien llurs raons, no vull pas dir que no;

mes, de Nadal en la vetllada,
dessota la tenda estrellada,
quan s'ajuntava l'avi amb sa generació,
davant la taula beneida,
davant la taula presidida
per ell, amb sa mà ja envellida,
matava les rancunies amb la benedicció!¹³ —

Mes, tota groga i febroseta,
 l' enamorada Mireieta
 llavors digué a son pare : — Doncs bé : me matareu.
 Oh pare! De Vicenç só aimía.
 Sab Déu, sab la Verge María,
 que sols an ell l' ànima mía
 pot estimâ! — Un silenci mortal a això segueix.

Joana María és la primera
 que, alçant-se tost, tota s' altera.
 — Oh fillal! Les paraules que véns ara de dir —
 amb les mans juntes així deia —
 són un insult! Oh! sí, Mireia!
 són una espina d' argeleia ¹¹
 que' ns ha, per molt de temps, deixat el cor ferit!

Al pastò Alari has dat carbaça
 (i això que té una fortunaça
 en bèns)! has refusat Veràn! has refusat,
 amb tes maneres desdenyoses,
 el bover de les salabroses
 platges!... i ara un busca-gatoses, ¹²
 per encisar ton cor, Mireia, haurà bastat!

Molt bél Aniràs de porta en porta,
 amb ell captant, de fam mig-mortal
 Ja ets lliure! Vés, gitana! Vés-te'n depressal tost!
 Ajunta't, vés, amb la Rocana
 i amb Isabel la Rubicana!
 Sobre tres rocs, junt amb la Cana,
 a coure vés-te'n l' olla dessota l' arc d' un pont! —

Mestre Ramón dir la deixava;
mes sa vista pestanyejava,
sa vista resplendia, com un ciri cremant,
sota ses blanques i amples celles.
Mes, així com, quan se fa estelles
l'esclusa que les aigües belles
del rec deté, surt l'aigua i se'n torna a son jaç,

així diu amb calor : — Ta mare
diu bé! Ja pots anar-te'n aral...
Mes no, que't quedaràs! ho sents?... Mes que degués
amb trabes, sens pietat, lligar-te;
mes que degués al nas posar-te
un ferro; mes que per salvar-te
vegés caure, de cop, del cel el foc de Déu;

encara que't vegés malalta
i sense colò a cada galta,
i el dol fonent-te el greix com fon la neu el sol,
Mireia; com aquella pera
la brasa aguanta en la foguera,
i com el Ron quan plou s'altera
i surt de mare, i, vès, com és la llantia això...

recorda't bé de ma paraula!...
no'l veuràs més!... — I tost la taula,
amb un gran cop de puny, fa fort trontollejar.
Com sus els créixens la rosada;
com, de la rapa carregada
de fruit, cau a cada ventada
algún gra; així les llàgrimes li cauen cara avall

a Mireia. — ¿Qui m'assegura, —
 segueix, el vell, amb veu molt dura —
 Ambròs, qui em diu que vós, que vós, que mestre Ambròs,
 en vostra estreta lloriguera,
 amb vostre fill, nat en mala era,
 no hagueu compost esta fal'lera! —
 L'indignació s'empara del cisteller, de cop.

— Per Déu! Si havem — replicà amb una
 veu ronca — molt poca fortuna,
 tingueu entès, Ramón, que'l cor el tenim gran!
 I, que jo ho sàpiga, no és vici
 esser pobre, tenint judici!
 Tinc quaranta anys de bon servici,
 del servici a l'exèrcit i dels canons al bram!

Manejar la perxa sabia,
 sols, quan sortí de Vallbregia
 sent grumet d'un vaixell. Perdut dins de la mar,
 dins de la mar asprosa o linda,
 he vist l'imperi de Melinda,
 he visitat amb Sufrèn l'Inda
 i he tingut jorns i jorns més que la mar amargs.

Soldat també, jo he fet la guerra
 i he trepitjat tota la terra
 amb l'immortal guerrer que vingué del mig-jorn
 i passejà sa mà altanera
 per l'Espanya i la Rússia fera
 i, com una borda perera,
 el món tremolar féu al sò de sos tambors.

I en els esglais dels abordatges,
i en els naufragis i mals oratges,
els rics, mai, per això, han fet el meu treball
I jo, fill de gent miserable;
jo, que en ma patria ni un llaurable
terroç tenia; fins al diable
per França hauria dat l'últim troç de ma carn!

Dessobre el gel la nit passàvem
i pa de goç sovint menjàvem,
i, desitjant morir, volàvem al combat
per enaltí el nom de la França...
Mes ningú ha fet d'això membrançal —
I, això dient, amb furia llança
a terra son capot de drap, ja un poc usat.

— A qui ho conteu? — digué amb taleia
l'enutjat pare de Mireia
al vell cistellê Ambròs. — També, també he sentit
tronar les bombes en la valla
de Toló : allí, sota metralla,
he vist anâ, en mortal batalla,
el pont d'Arcola a fons, i Egipte en sang tenyit.

Mes, de retorn de tanta guerra,
a treballâ, amb dalit, la terra
ens vam posar com homes, sens mica de descans,
amb peus i mans! Cert, la jornada
era abans l'alba començada,
i la lluna de la vesprada
ens veia, més d'un cop, corbats sobre'l magall.

Diuen, « — La terra remuneral»
 Mes, així com l'avellanera,
 si no la bastonegen no dóna gens de fruit:
 si pas a pas eren comptades
 les gleves d'aquestes llaurades
 que amb mon treball he ben guanyades,
 les gotes comptarfen que del front m'han caigut.

Santa Agna d'Aptl I dec callar-me
 després que he hagut d'escarraçar-me
 com un negrel Porgueres hauré menjat, potser,
 no per allunyar la pobresa
 del mas i viure amb certa amplexa
 i aplegâ un xic per ma vellesa,
 sinó per dar ma filla a un mal goç de paller!

Aneu-vos-en d'una vegada!
 Guarda ton llop, com ben guardada
 tindré ma ovella! — Així li contestà Ramón.
 I l'altre vell, s'alçant d'on era,
 recull sa capa, i, amb veu fera,
 tant sols respòn d'esta manera:
 — Adeul Potsê algún jorn vos remordreu d'això!

Sigui el bon Déu, i no la parca,
 qui dugui a port càrrec i barca! —
 I com, quan se n'anava, el dia es feia fosc,
 assota'l fort mestral, que brama,
 s'alçava, d'en mig de la rama,
 una ampla i llargaruda flama.
 Entorn, els segadors, amb joia i amb calor,

balancejant llurs brunes testes,
formoses, si bé un poc agrestes,
i, tots plegats, contents i amb precisió saltant,
la farandola allí ballaven:
les herbes espeternegaven,
i els flams, que les aures breçaven,
tenyien els llurs fronts d'un bell color porprat.

I les espurnes, a estelades,
pugen als núvols, enutjades.
I, al cruiximent dels troncs que són tirats al foc,
se mescla i riu la musiqueta
del flautí, enjogaçadeta
com el piu-piu d'una ocelleta...
Sant Joan! la terra grossa tremola al passar vós!

L'herbota seca petejava;
el tamborí rebrunzina
sense parar i amb calma, com el murmull pausat
de la mar fonda quan s'ajoca
calmosament sobre una roca.
I del buirac, fet d'una soca
d'arbre, tretes les falçs, brandant-les sobre'ls caps,

els segadors, amb gran cridada,
tres cops al foc fan la Bravada.¹³
I, tot saltant els roigs i recargolats flams,
dels forcs d'allis engeguen les trenes
sobre'l caliu; i amb les mans plenes
de petits-cors i de verbenes,
que feien beneir pel foc purificant,

— Sant Joan! Sant Joan! Sant Joan! — cridaven.
Tots els turons d'allí brillaven
com si en la fosca hagués caigut pluja d'estels!
Entretant la boja ventada
duia la brisa perfumada
dels monts i plans, embolicada
amb la rojor del foc, al Sant, que està en el cel.

CANT VUITÈ

LA CRAU

Desesperació de Mireia. — Vestidura d'arlesiana. — La nina, a mitja nit, fuig de la casa pairal. — Se'n va a la tomba de les Santes Maríes, que són les patrones de Provença, a demanar-los que facin mudar de pensament a sos pares. — Les constel·lacions. — Tot corrent a través de la Crau, troba els pastors de son pare. — La Crau; la guerra dels gegants. — Els llargandaixos, els prega-déus, les papellones, avisen a Mireia. — Mireia, morta de set i no podent donar un pas més de cansada, prega a Sant Gent que vingui a son socors. — Troba Andreloun, el cerca-caragols. — Alabança d'Arles. — Relació d'Andreloun: historia del Cau de la Capa; la batuda; els batedors engolits. — Mireia passa la nit a la tenda de la familia d'Andreloun.

¿Qui detindrà la forta lleona
quan, de retorn a la sua androna,¹
no hi troba son leonet? Bramant, sense parar,
de fam tranzida i molt lleugera,
travessa amb ràpida carrera,
els berberins monts... Sempre arrera
mirant, se l'enduu un moro, pels erms, tot galopant.

Nines aimantes : qui us atura?
 En la cambreta, un poc escura,
 aon la nit, que brilla, fa penetrâ els raigs seus,
 Mireia està, en son llit ficada,
 plorant, tota desconsolada:
 amb ses mans sa testa aguantada
 té.—Oh Verge de l'amor! Digueu-me : què haig de fer?

Oh mala sort que a dols m'acabes!
 Oh pare dur! Si contemplaves,
 per un instant només, la pena del meu cor,
 hauries pietat de ta filleta!
 Sent així que ta estimadeta
 em deies ans, ¿per què, pobreta
 de mil, em vols posâ al jou com si un pollí jo fos?

Ah! ¿per què el mar, sortint de mare,
 sobre la Crau no s'estén ara?
 Amb goig dragar veuria de mos pares els béns,
 puix causen ells ma desventural
 ¿Per què em féu, la mala-ventura,
 filla d'un ric? ¿Per què criatura
 ben pobra no'm va fer? Llavors, llavors, potser,

si un jove pobre m'agradava,
 si en Vicentet me demanava,
 me casarién tost!... Oh Vicentet formós!
 Amb tal que sempre et pogués veure
 i t'abraçar fort com fa l'eura,
 en roderars iría a beure!
 la menja de ma fam serién tos petons! —

I mentre que així, tota sola,
 la pobra nina es desconsola
 amb pit cremant de febre, i, palpitant d'amor,
 de ses primeres amoretetes
 recorda les belles horetetes
 i les tant dolces parauletetes;
 un consell d'en Vicenç li ve a l'esment de cop:

—Oh!—exclama.—Un jorn que al mas vingueres,
 tu vas ser, tu! tu això em digueres:
 «— Si és que ja mai un goç, o un llargandaix, o serp,
 o qualsevol bestia esgarriada,
 vos donés una mossegada,
 si d'aquell mal resteu postrada,
 a les Santes^a anau i allí consol tindreu.»

Vui, de mi, la joia està absentada.
 Marxem! Ne tornaré contentada. —
 Això diu, tot saltant de son blanc llençolet.
 Amb la clau lluenta obre l'armari
 on té tancat son vestuari,
 moble de preu on va mostrar-hi
 tot son poder l'artístic i tallador cisell.

Els seus tresors de donzelleta
 eren allí : sa coroneta
 del primer cop que féu son primer combregar,
 un brot d'herba de bosc marcida,
 i una candela, consumida
 gaire-bé tota, i beneida,
 per desvaneixe els trons que encara són llunyans.

Amb una molt blanca cordella
entorn del cos se lliga, ella,
un faldellí vermell que havia, un jorn, guarnit
amb una espessa brodadura,
treball d'una gran formosura;
i, sobre aquest, a sa cintura
un altre de més bell en posa tot seguit.

Un cosset negre après apreta
lleugerament sa cintureta
i amb una agulla d'or el deixa subjectat:
Ses llargues trenes satinades
tapen, caient boi escampades,
ses fines, blanques com nevades,
espatlles; mes llavors, Mireia, d'un gratat,

amb una mà les pren i ajunta
mentre que amb l'altra, amb una punta
reixada, les subjecta amb gracia; i, tantost
té estreta així sa cabellera,
tres cops la volta, la grangera,
amb una cinta que blava era,
diadema arlesiana de son jove i fresc front.

Son davantal de roba fina,
i après, al pit, de mussolina
un mocador, se posa, plegat a plecs petits.
Mes sa provençala xipella,
que és d'ales amples, ail, la bella
s'ha descuidat! Pobreta d'ella!
dels raigs del sol son cap ja no's podrà cobrir!

Tot acabat ja, la nineta
cull son calçat i, lleugereta,
per l'escala de fusta baixant va a poc a poc,
i, d'amagat i tremolosa,
treu del portal la feixugosa
barra, i després, tota commosa,
s'encomana a les Santes i creua la negror.

Era l'hora en que les estrelles
dels barquers guien les nauelles;
l'Aliga de Sant Joan,² que ajocada s'està
als peus de son Evangelista,
resplendor donava a sa vista;
i es veia blanquejar la llista
que volta el món, i el cel tot estava estrellat.

I, en les planures estrellades,
fent moure ses rodes alades,
el carro de les Animes, al lluny del paradís,
prenia la molt lluminosa
pujada amb sa carga ditxosa!
I abaix, la terra, silenciosa,
mirava el pas, pel cel, del carro voladiç.

Mireia anava com centella,
com Magalona,³ que era aquella
que tant de temps cercà, plorant per boscos i erms,
son amic Pierres de Provença,
que, dut lluny per la malvolença
del mar, deixà sense acollença
sa aimia. Mentrestant, a l'últim dels gorets

i en cada clos on la ramada
s'ajunta, ja estava llevada
la gent que muny; i els més, amb les dues mans ja
tenint pel morro les ovelles,
tot acostant-los les mamelles
feien mamâ els petits. I esquelles
i bels, de tant en tant, s'oïen ressonar...

Altres duïen les desfillades⁵
al munyidor; i amb mans destrades,
segut sobre una pedra i mut com la nit, est
dels mugarons la llet tirava,
la llet calenta, que rajava
a raig fet i que s'aixecava
fins dalt del vas de llauna que per posar-la es té.

Els goços blancs tot descansaven:
estesos per terra s'estaven
adins del clos, tenint el morro, sens recel,
entre'ls timons; tota calmosa
estava la plana olorosa;
i en la volta del cel, formosa,
tot era pau, quietut i brillantor d'estels.

Com un llampec Mireia passa
aprop del clos. Com quan rabaça
un torb desfet el pla, pastors i ovelles prest
s'apilotaren. La nineta
digué : — ¿Ningú d'aquesta pleta
vol vení amb mi a l'ermiteta
de les Santes? — I avant passà com un follet.

MIREIA FUGINT CAP A LES SANTES-MARÍES

Escultura de Millejant

Els cans del mas la conegueren
 i d'allà on jeien no's mogueren.
 Mes ella, dels garrics doblant els més alts brots,
 ben lluny és ja : entre les matetes
 dels escardots i camforetes,
 la pus bella de les ninetes
 volal sos peus el pis no toquen ni de molt...

Molt sovintet, al passar ella,
 els xamerlins que, en l'herba bella,
 al peu mateix dels roures, dormien arrupits,
 veient llur sòn de cop trencada,
 fugien d'una gran volada,
 i dins la Crau, muda i pelada,
 cridaven : — *Courrelí! Courrelí! Courrelí!* —

Amb els cabells per la rosada
 brillantats, a l'esplanada
 es veia baixâ Aurora de dalt dels llunyans monts;
 i la calandrina monyuda
 amb son joiós cant la saluda;
 i de l'Alpina covatxuda⁶
 semblava que dancessin, els cims, als raigs del sol.

Tota deserta, seca, ermosa,
 la Crau, immensa i pedregosa,
 se veia eixir de l'ombra, del sol al llum daurat;
 la Crau antiga, on, si és de creure
 lo que se'n conta, es varen veure
 sota un diluvi, que'ls va ajeure
 per no alçar-se mai més, els prepotents gegants.

Amb una escala, els grans canalles!,
i amb un esforç de llurs espatlles,
volien capbuçar l'Omnipotent! Ai! ja
de Santa Victoria⁷ la serra
pogut havien tirâ a terra;
i el Ventour, llençant crits de guerra,
cercaven per posar-lo sus el mont arrencat.

Mes Déu sa mà obre, i funesta
brolla tost d'ella la tempesta
i el tro i el vent : com àligues se n'escapen tots tres;
i del bell fons de la mar plana,
que tantost gruny, tantost llussana
es gronxa, arrenquen l'herba blana
i els rocs, i après, alçant-se com un núvol espès,

la tronada, el vent, la tempesta,
amb una coberta funesta
de rocs, colgats deixaren els fers gegants... La Crau,
la Crau, als dotze vents oberta,
la muda Crau, la Crau deserta,
ha conservat esta coberta...
Més i més, doncs, Mireia, de la casa pairal

s'anava allunyant. L'alenada
i els vius raigs de la soleiada
breçaven en son sí uns tremolins lluent;
i les monòtones cigales,
tot bellugant sempre llurs ales
primes, diàfanes i iguales,
repetien sens fi llur cant, que pesat és.

Ni herbei, ni arbram, ni ombra humanal
car, de l'estiu fugint, la plana
on a l'hivern pastura, el bell i gras ramat,
l'herbeta curta, mes gustosa,
deixa al sentir la calorosa
mà del sol, i dalt la frescosa
cima se'n va, dels Alps, a cercà el tendre herbam.

Per entre'l foc que arreu juny llança,
Mireia amb gran delit avançal
I els llargandaixos verds, a vora de llurs caus,
deien : — Oh! cal que boja sia
la que travessa en mig del dia
est pla. ¡Si el sol que en el cel nia
encén els verds ginebres i els còdois de la Crau! —

I els prega-déus, sota l'ombrina
dels esbarzers; — Oh pelegrinal
entorna-te'n, entorna-te'ni — li deien. — El Déu bo
que ha dat clara aigua a la fonteta,
dels arbriçons ha fet l'ombreta
per protegir de ta careta
el color fresc, i tu la fas cremar pel sol. —

En va d'est mode li parlaren
els papellons que la trobaren:
les ales de l'amor, les ratxes de la fe,
la duien, com les aures fortes
dels frescs ribatges d'Aigües-Mortes
els blancs gavins, d'ales tant fortes,
se'n duuen. Tot tristet, sense pastor ni bèns,

de tant en tant, en la campanya,
 algún corral sostrat de canya
 es veia... Al trobar-se, ella, al lluny, morta de set,
 en mig del pla tota soleta,
 sense rieró ni riereta,
 va detenir-se una miqueta...
 i dix : — Oh gran Sant Gent,⁸ ermità de Bausset!

Oh llaurador de cara bellal
 tu que junyies a ta rella
 el llop de la muntanya! Oh solitari bell
 que vas obrí en la roca dura
 dos rajolins (un d'aigua pura
 i altre de vi) per dar frescura
 i nou alè a ta mare, mig morta ja de set!...

(car, tal com jo, quan tot somnía,
 de casa vas fugí amb jolia
 fe i, tot solet amb Déu, als congosts del Bausset
 te va trobar la teva mare):
 oh! dóna'm, dóna'm d'aigua clara,
 oh bell Sant Gent, un trist raig ara!
 Els rocs cremen mos peus iestic morint de set! —

Sant Gent des del cel va sentir-ne
 lo que la donzella va dir-ne;
 i Mireia, de cop, d'un alt brocal de pou,
 al lluny, en la campanya rasa,
 veu resplendir l'ampla peirasa:
 i els raigs d'un sol roent com brasa
 travessa, com la grua⁹ les ones passa tost.

Era un vell pou, tot cobert d'aura,
on el ramat anava a beure.

Mormolant dolçament alguns mots de cançó,
un noi petit, allí jogava
sota la pica, on cercava
la poca ombra que esta llençava.
Prop d'ell un panê havia tot ple de blancs cargols.

I aquell noiet, tot agafant-los
un per un, i tot contemplant-los,
els cantava aquest lai als pobres cargolets:
— *Caragol, caragol, treu banya:*
surt al moment de ta cabanya.
Caragol, puja a la muntanya.
Cargol, cargol, treu bé i puja al muntanyé. —

La crauenquesa acalorada,
sa set en tenint ja apagada,
sentint aquella veu, de beure es va deixar.
— Noiet, què fas? — Faig paradeta.
— ¿Damunt dels rocs i entre l'herbeta
cerques cargols? — Això és, nineta:
ho haveu endevinat! — el noi va contestar. —

Mireu, que'n tinc, en ma cistella
N'hi ha de bovers,¹⁰ de closca bella;
mongetes...¹¹ — I després te'ls menges? — Jo? Pas mai.
Ma mare els duu, cada divendre,
a Arles : se'ls enduu per vendre,
i ens porta un pa ben tou i tendre.
No haveu estat mai a Arles, nineta? — No, ja mai.

— De veres? Mai hi sou estadal
 Doncs jo sí, més d'una vegada.
 Pobretal si sabieu lo gran que és la ciutat
 d'Arles! S'estén d'una tal mena,
 que'ls set caus aon eixamena
 el Ron ses aigües, ella els trena...
 Té bons marins que habiten els illots de sa mar.

Arles té sos cavalls salvatges
 en sos sabrosos pasturatges,
 i en un any cull prou blat per mantindre's, si vol,
 set anys seguits. I té pescaires¹²
 per tot arreu, no pocs ni gaires!
 També té intrèpids navegaires
 que van a mars llunyanes a oure els trons de prop.

I de la gloria mervellosa
 de la sua patria soleiosa
 membrança fent el nin amb sa llengüeta d'or,
 de la mar trèmola parlava,
 i de Mont-Major, d'on contava
 que de fer oli mai acaba,
 i els brams que'l xamerlí fa dins dels aigua-molls.

Mes, oh ciutat daurada i bellal,
 ta més preciosa meravella
 el nin no pensà en dir : ell no parlà del cel;
 ton cel, que da amb esplendidesa
 a tes filletes la bellesa,
 com dóna, ensems, amb gran llarguesa,
 olò als monts, fruit als ceps, breus ales als ocells.

Mireia estava un poc distreta
 aprop del noi, rumiosa i dreta.

— Escolta. Si vols vindre amb mi, senzill noieta,
 vinel Ans que canti en la jonquera
 la reineta — dix la grangera —
 precis és que l'altra ribera
 del Ron petgi mon peu, per la gracia de Déu! —

El noi digué : — Ja mai podríeu
 venir millor. Si no ho sabíeu
 som pescadors. Amb naltres, dessota l'envelat,
 dormireu al bell peu d'un albe
 sens despullar-vos; i ben salva,¹³
 mon pare, après, al nàixer l'alba,
 vos passarà, demà, amb nostra xica nau.

— Oh! noi! Me sento amb forces, ara,
 per a fer força camí, encara...
 — Déu no permeti tall Llavors voleu, anit,
 potser, veure el vol que s'escapa
 gemegant del Cau de la Capa.¹⁴
 Ail ail ail ail Si vos atrapa;
 amb ell adins l'abim, a fe, us farà seguir!

— I bé : què és el Cau de la Capa?
 — El sol ponent ja els monts atrapa:
 tot caminant per l'erm, ho contaré. Escoltau.
 Hi havia, un cop, una gran era
 que de garberes ben plena era.
 (En el sorral de la ribera
 demà veureu el lloc aon això ha passat.)

Ja feia un mes (fins ne passava)
 que sus el blat que s'esgranava
 un cercol de cavalls petjava sens parar.
 Gens de descans ja mai veníal
 sempre, el bestiar, sens fi corria!
 i damunt l'era encar hi havia
 muntanyes de garberes per fer batre els cavalls!

I quin sol queial Fins semblava
 que la batuda guspiraval
 I, apal, el forcam de fusta tirava ben amunt
 el gra i el boll, guiat per mà destra,
 i la pallofa i dura aresta
 del blat, com fletxes de ballesta,
 al nas dels cavalls sempre clavaven-se amb enuig.

O per Sant Pere o per Sant Carles,
 podien sonar campanes d'Arles!
 ni festes ni diumenges, pels fatigats cavalls!
 Sempre batuda fatigosa!
 sempre agullada verinosa!
 sempre la veu amenaçosa
 del batedor, plantat en mig del boll i el blat!

Tot just l'avar amo venia
 de posâ, als blancs cavalls que havia,
 els boçals. Tornà la Mare-de-Déu d'Agost,
 i, sus la batuda, que fuma,
 els cavalls blancs, com s'acostuma,
 de nou voltaren, plens d'escuma,
 amb el fuet a l'anca i amb el morro bavós.

Mes veus-aquí que la tempesta
 s'alça, de cop, bramant feresta...
 Ail un cop de mestral l'erada¹⁵ va escombrar.
 Els afamats (que renegaven
 del jorn de Déu) cecs ja quedaven,
 i el pis que'ls cavalls trepitjaven,
 tranteja i es mig bada com la gola d'un caul

El boll polsós regolfant s'alça
 amb força, i, dins la negra balsa,¹⁶
 guardià, ajudants, forcaires, tot va a pararl Res, res
 se va salvar! El mestre, l'era,
 cordes, la cabria, la garbera
 i dels cavalls la roda entera,¹⁷
 en aquell cau sens fons desaparegué al moment,

— Això fa por! — dix Mireieta,
 — No està acabat encar, nineta.
 Demà (potser penseu que un visionari só)
 veureu dins de l'aigua blavenca
 jugâ amb delit la carda i tenca;
 la negra merla riberenca
 cantâ oireu sovint dels verds canyars entorn.

Ve el jorn de la Verge-Maria;
 i eñ tant que'l sol, que llum envia,
 a son pontificat puja, de terra al ras
 poseu l'orella, i a l'espera
 resteu un poc, noia sincera:
 veureu el gorg, de ben clar que era,
 tornar-se, a poc a poc, més negre que un pecat.

I del bell fons de l'aigua fosca,
 com de les ales d'una mosca
 a poc a poc pujar sentireu el zum-zum.
 Après oireu soroll d'esquelles;
 après, entre les creixenelles,¹⁸
 semblant estranyes cantarelles
 fetes adins d'una àmfora, oireu tristos murmulls;

après el trot d'un cavall magre
 que en l'era, el guardià, amb veu agra,
 espanta i aturdeix amb crits i juraments;
 après carrera fadigosa
 sobre una terra molt asprosa,
 seca, sonora i ardorosa
 com l'era on fan batudes al ser de batre el temps.

Mes, a mesura que davalla
 el sant sol, adins el Cau calla
 poc a poc el soroll i van parant els crits:
 tost el cavall i les querelles
 paren, i sots les creixenelles
 para també el soroll d'esquelles,
 i canten els merlots de les canyes als cims. —

Tot parlant d'aquesta manera,
 el nin, boi portant la panera
 de caragols, davant anava aixeridet.
 Rasa, serena, acolorida
 pel sol ponent, l'emmorenida
 muntanya amb el cel emmarida
 ses blaves devallades i els seus cimals blavencs.

I el sol, formós, que entre sa faixa
 de raigs daurats poc a poc baixa,
 deixa la pau de Déu als estanys, a Sant-Clar,¹⁹
 als olivers de la Vall-llarga,²⁰
 al Ron, que en mig del pla s'allarga,
 i als segadors, que al fi, a la llarga,
 alçà han pogut l'esquena per beure el vent de mar.

El noi digué així : — Joveneta:
 allà es veu la tela blanqueta
 de nostra tenda, inflada pel vent fresc i lleuger.
 Mireu com l'arbre que de mala
 racera ens fa mon germà escalal
 De segur hi ha alguna cigala,
 o mira, tal vegada, si de retorn me veu.

Ail ens ha vist!... La Tereseta,
 que'l sostenia amb sa esqueneta,
 es gira... i vès com corre a nostra mare a dir
 que'l sopà apresti sens tardança!
 Mireu, també, com s'abalança
 dins la nau : amb la mà alcança
 ma mare el peix que hi ha i sembla encara viu. —

I mentre ambdós, d'una embestida,
 saltaven el reclòs, — Tél — crida
 el pare d'Andreloun.²¹ — Muller, miral Es un gust!
 Qui sembla cull i el granè omplenal
 Un pescador de bona mena
 serà Andreloun! Tél tél ens amena
 la més formosa anguila que hagem vist mai jo i tu!

CANT NOVÈ

LA SENTADA

Desconsol de mestre Ramón i Joana Maria quan se veuen sense Mireia. — Tot d'un plegat el vell mana que avisin, i reuneix a l'era tots els treballadors de la masia. — Els dalladors, les rascladores, la sega del fenc. — Els carreters, els transports del fenc. — Els llauradors. — Els segadors, la sega, les espigoladores. — Els pastors. — Relació de Llorenç de Goult, cap de colla dels segadors. — El cop de falç. — Relació del dallaire Joan Bouquet : el niu menjat de formigues. — Relació del Marrà, principal dels llauradors : el presagi de mort. — Relació d'Antelm, majoral dels pastors. — Antelm ha vist Mireia que's dirigia a les Santes Marfes. — Desfet i invectives de la mare. — Sortida de la familia en cerca de Mireia.

Els lladoners, ja vells, ploraren;
apesarades se tancaren
en llurs bucs les abelles, tot oblidant el prat
ple de sajolida fresqueta.
— Haveu vist on és Mireieta? —
preguntava ensems l'escudeta
als formosos ralls blaus que prop del vivè hi ha.

El vell Ramón i la sua esposa
 ploren sens fi llur desastrosa
 pena, amb el cor nafrat, seguts adins del mas:
 maduren llur dolor. — Que sia
 mentida sembl! Oh bojería!
 Oh desgraciada filla mia!
 Oh cap sense cervell dels joves de pocs anys!

Nostra Mireia, desgraciadal,
 anit, amb un gandul, anada
 se n'és! amb un gitano, de casa ens ha fugit!
 Qui ens podrà dir, desvergonyidal,
 el lloc, la bauma maleida
 on el lladre l'ha conduida?... —
 I ensems feien anar llurs fronts ben entristsits.

Junt amb les sarries i somera,
 al mas, en tant, arribat era
 el qui duu la beguda¹: — Bon jorn, mestre. A cercar
 vinc — digué — els ous i la beguda.
 — Vés, vés-te'n d'una correguda —
 digué el vell; — car, si no m'ajuda
 Déu, sens ella pateixo com un roure escorxat.

Ail d'una sola correguda
 vés pel camí de ta vinguda,
 vailet! Travessant camps, camina com el llamp.
 Que tots, jornalers i dallaires,
 deixin les dalles i els araires;²
 digues que deixin els segaires
 les falçs, i els guardians que deixin el bestiar!

que'm vinguin a trobar! — I, amb pressa
i que les cabres més depressa,
se'n va el vailet fidel : travessa els pedregams,
els roigs pipirigalls, i passa
entre'ls garrics de rama bassa,³
els guirigais d'un bot traspassa,
i sent ja el grat perfum del fenc, de fresc tallat.

Entre les melgues ben nodrides,
altes, de blau totes florides,
la dalla sent cruixir de lluny; a pas igual
veu com avança el fort dallaire
ajupit sobre'l tall : de caire,
davant el ferro destroçaire
les plantes, a fileres, sens fi van capbuçant.

Noiets i nines rialleres
adins el tall, amb les rascleres,
rasclaven; també veu com posen a pilots
el fenc ja llest. Tots ells cantaven,
i els negres grills (que s'apartaven
de prop la dalla) els escoltaven...
Sobre un carret de freixe, que tiren dos bous roigs,

allà, més lluny, veu d'herba llarga
com amb la força van fent carga:
el destre carreter, des dalt del cargament,
a grans braçats, de la pastura,
que li arribava a la cintura,
feia augmentar sempre l'altura,
cobrint-ho tot : canyiços, llança i rodatge enter.

I, amb el verd fenc que traginava,
 el carro, après, quan caminava,
 un vaixell (tant gros era) vos hauria semblat!
 Vet-aquí que'l que'l carro omplena
 tot d'un cop adreça sa esquena
 i, als dalladors, d'aquesta mena
 diu, cridant : — Dalladors, pareu : hi ha novitats. —

Els ajudants d'est, que a forcades
 li daven les herbes segades,
 les gotes de son front eixuguen mentrestant.
 I, apuntalant en la cintura
 la dalla llur, vers la planura,
 aon el sol sos raigs atura,
 els dalladors gitaren sos ulls tot esmolant.

— Homes! Oïu què ha dit el mestrel—
 els crida el missatger campestre : —
 «— Vailet — m'ha dit : — al punt camina com el llamp:
 que tots, jornalers i dallaires,
 deixin les dalles i els araires;
 digues que deixin els segaires
 les falçs, i els guardians que deixin el bestiar!

que'm vinguin a trobar!⁴ — I, amb pressa
 i que les cabres més depressa,
 se'n va el vailet fidel : travessa tots els camps
 on s'ha sembrat sempre la grança,
 d'Althen⁴ preciosa recordança;
 i veu per tot la Madurança⁵
 com daura ja la terra de sa antorxa als vius raigs.

En els gorets i en les llaurades⁶
 veu, caminant prop les arades,
 els llauradors nervuts com menen els muls forts;
 veu com, de sa sòn despertada,
 la terra a gleves s'és alçada;
 i, dins del solc, l'enjogaçada
 cuereta veu seguint la rella a saltirons.

— Homes! Oïu què ha dit el mestrel —
 els crida el missatger campestre : —

« — Vailet — m'ha dit : — al punt camina com el llamp:
 que tots, jòrnalers i dallaires,
 deixin les dalles i els araires;
 digues que deixin els segaires
 les falçs, i els guardians que deixin el bestiar!

que'm vinguin a trobar! — I, amb pressa
 i que les cabres més depressa,
 se'n va el vailet fidel; i salta fondes valls
 plenes a seny d'herbes praderes;
 creua les blanques civaderes,⁷
 i allà en les planures blateres
 i rosses d'espigades se perd quasi a l'instant.

Quaranta segadors alhora,
 com flamada devoradora,
 de son vestit folgant i d'aspecte joliu
 despullaven la terra : anaven,
 per damunt l'esplet que segaven,
 com llops! amb daler despullaven
 de son or i ses flors a la terra i l'estiu.

Darrera'ls homes i a fileres,
com d'una vinya les rengleres
de ceps, s'alçaven les garbes; i, amb destra mà,
les garbaderes, taleiades,
prest recollien les manades,
i, un cop les garbes ben premsades
amb el genoll tenien, tiraven-les detràs.

Com ales d'eixam se movien
sens fi les falçs, i rellufen
com les ones del mar, calmós i resplendent,
on amb el sol juguen les larbes;⁸
i, confonent llurs aspres barbes,⁹
en garberes, les altes garbes,
en garberes punxudes se transformaven prest.

Semblava com qu'hi hagués en terra
els pabellons d'un camp de guerra,
com aquell de Belcaire, abans, quan en Simó¹⁰
i la creuada que ell portava,
amb el llegat que la menava,
vingueren, zasl, com riu de lava,
a destroçar Provença i son comte Ramón.

Mes les espigoladoretetes,
d'aquí d'allà, enjogaçadetes,
amb l'espiga a la mà, van corrent mentrestant;
i, en els canyars o baix l'ombreta
de les garberes segudeta,
se deix donar tendra ulladeta
qualque formosa nina : també Amor sab segar.

— Homes! Oïu què ha dit el mestre! —
 els crida el missatger campestre : —
 «— Vailet — m'ha dit: — al punt camina com el llamp :
 que tots, jornalers i dallaires,
 deixin les dalles i els araires;
 digues que deixin els segaires
 les falçs, i els guardians que deixin el bestiar!

que'm vinguin a trobar!» — I, amb pressa
 i que les cabres més depressa,
 se'n va el vailet fidel; i après el camí dret
 pren entremig de l'oliveda,
 dobla els sarments de la vinyeda
 com un vent fort, i en mig l'ermeda
 se'l veu tot sol, tot sol, corrent com un llampec.

De l'aspra Crau en l'esplanada,
 sota d'alzines ajaçada
 veu la ramada que reposa al lluny del lluny.
 Els guardians feien mig-dia
 damunt l'herbei fresc que s'hi cria;
 i la cuera, amb alegria,
 saltava sobre'ls bèns, que anaven fent remugs.

Boires subtils, transparentoses,
 lleugeres, flonges, blanquinoses,
 de la mar poc a poc s'alçaven. Ail potser,
 en l'immaterial esfera,
 al sê a la porta vertadera
 del cel, deixà caure endarrera
 son vel de monja alguna escollida de Déu.

— Homes! Oïu què ha dit el mestrel —
 els crida el missatger campestre : —
 « — Vailet — m'ha dit: — al punt camina com el llamp:
 que tots, jornalers i dallaires,
 deixin les dalles i els araires;
 digues que deixin els segaires
 les falçs, i els guardians que deixin el bestiar!»

Llavors les dalles es pararen
 i les arades s'aturaren;
 els quaranta mnyons que segaven el blat
 les falçs deixaren ocioses;
 i, talment com les pressuroses
 abelles quan, dñafanoses
 ales de nou tenint, del rusc surten volant,

assota d'un pi s'ajuntaren
 al sò del tamborí. Arribaren
 al mas les garbadores i també els carreters;
 també els pastors i espigaderes,
 i els que apiloten les garberes,
 i aquells que a les pedres moleres
 el gra ros condueixen per fer farina a temps.

Tristos i muts, en l'era herbosa,
 l'amo del mas i la sua esposa
 esperaven a tots; i els homes, estranyats
 perquè el treball els destorbaven,
 en gavell el mestre enrotllaven
 i li deien, quan arribaven:
 —Ens haveu fet venir : doncs bé, ja hem arribat! —

Mestre Ramón alçà la testa.
 — Sempre al segar ve la tempesta!
 Que som desventurats! Més que experiència haguem,
 mai falta un dol que al cor ens piqui!
 Oh! — digué. — Sens que més m'expliqui,
 mos bons amics, que us ho supliqui
 permeteu : digueu tots cada un què sab, què ha vist. —

Llorenç de Goult,¹¹ aquí, amb prestesa
 s'avança. Des de sa infantesa
 no havia faltat mai, quan rossegen els blats,
 d'anà amb la falç a la planura
 d'Arles. Tenia la pell dura
 pel sol colrada, i sens falsura
 se pot dir que era fort com les roques del mar.

Manejar bé la falç sabia,
 i, tant si el sol de ple rostia
 com si el mestral xiulava, era el primè al treball.
 Amb ell els seus set fills portava,
 forts com llur pare... El respectava
 tot-hom, tot-hom, i governava
 la colla, que va fer-lo per sempre capità.

— Si és veritat que plou o neva
 quan tot rogenic el jorn se lleva,
 el que he vist — començà Llorenç de Goult — oh sí,
 mestrel prediu desgracia immensa!
 Oh Déu! el mal, d'aquí lluny llençat
 Era el matí : sense clemença,
 l'alba ja envers ponent feia fugir la nit.

Mullats encar per la rosada,
 anàvem a fer la segada.
 — Companys, avant! Mireu de fer força treball —
 dic als minyons... I, desseguida,
 a treballâ em poso sens mida.
 Al primer cop ja em faig ferida!
 Feia trenta anys que això no m'havia passat. —

I, a l'acabar, sos dits presenta
 tots plens encar de sang rogenta.
 Els pares de Mireia gemeguen més que mai.
 I Joan Buquet, un brau segaire,
 parla a son torn sens trigar gaire.
 Tarasconès i tarascaire,
 és jove ben plantat, senzill i amic lleial.

Ah! Quan el temps arribat era
 de la Tarasca,¹² l'encisera;
 quan amb ballades, crits, alegria i soroll
 la vila trista s'il·lumina,
 ja cap minyó de Condamina¹³
 millor que ell o amb gracia més fina
 feia volar pels aires la pica i el pendó.

Si del treball seguit la via
 hagués, pogut arribâ hauria
 a un lloc entre'ls més cèlebres i entesos segadors;
 mes, en venint les senyalades
 festes, adeu, dalles, segadesl...
 sots l'emparrat o en envoltades
 tavernes, ell ballava, o a carreres de bous

anava amb molt gran delit. — Mestre:
mentre dallava en el campestre, —
així començà el jove — sota un herbei de gram
he vist un niu d'abelloletes¹⁴
que bellugaven llurs aletes:
llavors vers les verdes fulletes
de l'herba m'he ajupit per quants eren comptar.

Oh sort fatal! De la niuada
una molt grossa formigada
venia de fer presa. Pobrets, pobrets ocells!
Tres ja eren morts; d'aquella pesta
fugint els altres, la llur testa
treien del niu amb vista llesta,
com si amb ella em diguessin : «— Oh! salva'ns, salva'ns prest!»

Mes una boira de formigues
amb més verí que les ortigues,
furioses, encevides, els picaven amb fam.
Jo, pensatiu, parat m'estava,
i, en tant que al mànec m'apoiava
de la falç, sentí com piulava
la mare, en la planura, amb llastimós afany. —

Aquesta nova malaurança
és un terrible cop de llança
que dels pares augmenta l'amarg pressentiment.
I, com pel juny, pausada i blana,
la tempestat envers la plana
va pujant, per la tramuntana¹⁵
duta, llampeguejant, aixís el Marrà ve.

Oh! sil quasi en cada masía
 el seu nom tot-hom coneixía;
 i a la vesprada, en tant que'ls muls, ja ben fermats,
 l'alfals de llur menjador treuen,
 els moços, que en el pedriç seuen,
 mentre apagats els llums no veuen
 parlen del primer cop en que ell se va llogar.

S'era llogat per la semença.
 Cada llauraire prest comença
 a assenyala el seu solc; però el Marrà, no obstant,
 endarrera sempre es quedava,
 ja perquè la rella afiançava
 o bé les regnes arranjava,
 com si en tota la vida ja mai hagués llaurat.

— T'has llogat per fer la llaurada
 i encar no sabs menâ una aixada,
 talòs! — crida, enutjat, el llaurador primer. —
 Faig posta que prou llauraria
 millò amb son morro, si ho volia,
 un verrol — Sí? Doncs feta sia
 la posta, i qui de naltres perdrà donarà tres

lluïsos d'or. — Aixís estalla
 el Marrà, amb foc. — Soni la gralla! —
 Els dos solcs a la una estripen el goret.
 Vers l'altre extrem direcció prenen:
 un àlber gros per guia tenen...
 Ni fan cap torta ni es detenen!
 Dauren els cavallons els raigs del sol ardent.

— Mare de Déu! — després cridaren
els altres que ho presenciaren. —
El vostre solc, oh mestre, és fet per tot un hom
i amb mà, per cert, ben adestrada;
mes cal tot dir-ho : la rellada
de l'altre podria esse enfilada
per un quadrell : tant és lo que és feta amb ull bol —

I el Marrà va guanyar la posta.
A est consell, on està posta
la bona estrella, ell diu també son mot amarg.
S'avança i diu amb cara blava:
— Adés, tot rellejjant, xiulava:
més que'l treball pesat trobava,
volia avui finir, fins fent el jornal llarg.

Tot d'un cop veig que ma parella
eriça el pèl : que passa en ella
quelcom d'estrany conec : la veig plena d'espant
i que s'atura tremolosa
i alça son cap. Jo cada cosa
en doble veig! l'herba olorosa
del troç, tota marcida, veig ajaguda al prat.

Pego a mes besties : la Baiarda,
amb un aire trist m'esguarda,
i no's belluga pas; el Roig olora el pis...
Un cop de fuet l'anca els atansa...
Fugen volant, i al punt la llança,
que era d'om, tot arrocegant-se,
es trenca en dos bocins... I jo, groc i oprimit,

m'he sentit fins l'alè faltar-me;
 i, sens que pugui recordar-me
 com ha estat, tremolant, tot fret i convulsiu,
 damunt ma testa escabellada,
 de la mort la forta alenada,
 que me ha deixat esgarrifada
 la pell, com vent de gel de cop passâ he sentit.

— Mare de Déu! Oh Verge Santa!
 Amb ton mantell ma filla emmantal —
 cridà la pobra mare amb una trista veu.
 I en això s'és agenollada:
 mirant al cel, sa boca bada...
 Vet-aquí que fa sa arribada
 el batlle Antelm, pastor i munyidor de llet.

— ¿Què havia, que tant matinera
 ha passejat per la pradera? —
 digué Antelm, l'arribat, prenent part al consell.
 Estàvem dins de nostres pletes
 tot munyint vostres ovelletes,
 i del bon Déu les estrelletes
 damunt dels nostres erms brillaven en el cel.

Una animeta o sombra alada
 passa fregant l'encanyçada:
 els cans callen d'esglai, s'apilota el ramat...
 « — Parla'm, doncs, si ets ànima pial
 torna-te'n al foc si ets impial »
 me deia... A la Verge Maria,
 mestre, no he tingut temps d'una *Ave* començar.

« — ¿Amb mi, ningú d'aquesta pleta,
 vol venir-se'n a l'ermiteta
 de les Santes? », llavors cridà una veu. I tot,
 tot desapareix en la pradera.
 Mestre : mai dirieu qui era?
 Era Mireial — ¿Es vertadera
 vostra paraula? — diuen els altres, tot de cop.

— Mireial síl — el pastò, amb veu dura,
 respòn. — L'he vista a la llum pura
 dels astres : jo us ho dic. A fe corría molt.
 L'he vista, mes no tal com era
 abans al mas, tendra, encisera,
 sinó tristeta, amb cara fera,
 com si un pesar molt gran li rosegúés el cor. —

A l'oure això les mans juntaren
 i envers el cel els ulls giraren
 els jornalers qu'hi havia en l'era reunits.
 — Minyons : a les Santes portau-me —
 va dir la mare. — Oh! síl guiau-me:
 en seguiment d'ella deixau-me,
 que vull trobar ma filla, ma ocella, ma perdiul

Si les formigues despiadades
 me la malmeten a picades,
 mentres ne quedi una, formigues menjaré!
 Si la Mort seca, afamadeta,
 te vol menjar, jo, jo soleta,
 sa grossa dalla, amossadeta
 deixaré prest, i en tant podràs fugir pels erms! —

I, tot corrent, Joana Maria,
 que trastornada desvaria,
 semblava per 'quells camps ses queixes i laments.
 — Carreter : posa la carreta;
 unta els botons una miqueta;
 al punt junyeix-hi la Negreta,¹⁷
 que és tard—el mestre deia—i llarg camí hem de fer.—

I damunt del carro cridaire
 Joana Maria puja, i l'aire
 va omplir-se més que mai de queixes i de plants.
 — Ma bella nenal Plans, llaurades,
 erms de la Crau, sendes sembrades
 de rocs; valtres, platges salades,
 i tu, sol, també : hagueu pietat d'ella, pietat!

Mes ail a la dolenta dòna
 que va fê anar a la sua androna¹⁸
 la meva nina, a Taven, que me la va embreixar,
 oh! síl que mai, que mai li doni
 l'infern repòs! I que'l dimoni
 que va anâ a temptar Sant Antoni,
 sus el rocam de Baus te vingui a torturar! —

I amb el trontoll de la carreta
 la veu es perd de la pobreta...
 I els jornalers del mas, tot observant si res
 se veia en la Crau allunyada,
 tornaven envers la llaurada.
 Feliç, feliç la mosquitada
 que sota'ls rams dels arbres feia remolinets!

CANT DESÈ

LA CAMARGA

Mireia passa el Roine amb el barquet d'Andreloun i segueix son camí a través de la Camarga. — Els marges del Roine, entre la mar i Arles. — Descripció de la Camarga. — Les salines. — Mireia agafa una solejada a la vora de l'estany de Vacarès. — Els mosquits la tornen a la vida. — La pelegrina d'amor amb grans treballs arriba a la capella de les Santes. — L'oració. — La visió. — Paraules de les Santes Marfes. — La vanitat del benestar d'aquest món; la necessitat i el mèrit del sofriment. — Les Santes, per donar alè a Mireia, li conten els treballs que tingueren en aquesta terra.

Des de la gran Arles a Vensa,¹
escoltau-me, gent de Provençal
Si us sembla que sentiu calor, amics, aneu
als marges de les Durençoles²
a reposar, anem, a soles!
I, de Marsella a Valençoles,³
tot-hom canti Mireia, tot-hom planyi en Vicenç.

El petit bastiment surava:
com un llenguat l'aigua tallava.
El petit Andreloun menava aquell barquet,
i la noia per mi cantada
amb l'Andreloun s'era atzarada
a passâ el Ron. Boi assentada,
les ones contemplava amb un mirar tristet.

I, tot remant, l'Andreloun deia:
— Mireu, d'ample, si n'és, Mireia,
el Ron!... Oh jovencelal entre Camarga i Crau
podria haver-hi justa llarga!
car aquella illa és la Camarga,
i, cap al lluny, tant, tant s'allarga,
que veu de l'ample Ron les set boques badar. —

Mentre parlava així, ja el dia
damunt de l'aigua resplendia
fresc i rogenç. Sobre ella veien-se, a cada pas,
molts altres vaixells que suraven:
les aures llurs veles inflaven
i cap avant les apretaven
com una pastoreta un ramat d'anyells blancs.

Ohombres mai prou apreciades!
Els freixes i albes elevades
miraven des del marge llurs blanquinosos troncs;
llambrusques velles i retortes
hi cargolaven llurs redortes,
i del cim de les branques fortes
es veia com penjaven els llurs nuosos troncs.

El Ron, amb les seves onades
tranquiles, mig endormiscades,
passava; i, enyorant del palau d'Avinyó
els cants, ballades i alegria,
com un vell que és a l'agonia
semblava anar, amb melangia,
cap a la mar a perdre ses aigües i son nom.

Mes, la donzella enamorada
que canto, en tant, apressurada
saltat al marge havia. — Camina — deia el nin —
mentre camí trobis, nineta:
les Santes, a llur capelleta
tot dret te duràn. — Sa barqueta
al punt gira amb els remes i fuig bogant, ço dit.

Llavors, sota'l foc que juny llença,
Mireia amb gran delit avençat!
Entorn d'ella, tant sols, tant sols, sens canvi, veu
un pla infinit, sec, sense herbatge,
sorrals d'aspecte tot salvatge,
i a voltes, en algún paratge,
com a verdô, una mata... i al lluny la mar se sent.

Veu consolves, i molls, i soses
salines, i prades saloses
dels ribatges deserts, dels aigua-molls marins
on viuen les negres bovades
i els cavalls blancs : allí, a manades,
poden flairejar les ventades
del mar, plenes de fresc i salabrós plugim.

La blava esfera per on passa
 el sol ardent, volta i abraça
 la plana, i la corona amb el seu contorn vast.
 En la llunyaria, que clareja,
 a voltes un gaví voleja;
 a voltes, també el pis ombreja,
 d'entorn dels aigua-molls, un ocell cama-llarg.

Es est un cavaller gambeta,⁴
 o una garça que, espantadeta,
 aixeca altivament son noble penatxet
 fet de tres llargues plomes blanques...
 La calor creix; les verdes branques
 dels molls⁵ s'assequen. De ses anques,
 ella, separa els panys de son mocadoret

per a restar més alleujada;
 mes la calor fa sa pujada,
 i, del bell sol que munta del cel pur al zenit,
 de l'ardent sol l'abrasadora
 mà, tot quan toca crema alhora:
 així un famenc lleó devora
 amb sa vista els immensos deserts abissininsl

Sota un faig bon jeure faríal
 Els raigs daurats que'l sol envia
 semblen un munt d'eixams; eixams enfurismats,
 eixams de vespes que arreu volen,
 munten, devallen i tremolen,
 com les espurnes quan s'esmolen
 els ganivets. Mes ella, a qui el cansament bat

i a qui la calma desalena,
del mocador del pit, amb pena,
s'ha tret l'agulla; i eix, de cop boi estremit
com dues ones bessonetes
d'una font de clares aigüetes,
s'assembla a aquelles campanetes
que a vora de la mar blanquegen a l'estiu.⁶

Mes poc a poc davant sa vista
el paísatge es desentrista,
i veus-aquí que, al lluny, a poc a poc se veu
i hei resplendeix una llacuna:
els dedalers,⁷ l'herba cabruna,
creixen entorn d'ella; a la una
cobreixen amb llur ombra el pla, que aigua es va fent.

Era una vista que encantava:
un somni oriental semblava!
Al bell marge de l'aigua, una ciutat, molt lluny,
s'aixeca tota baluartada,
de molts forts murs tota voltada,
amb ses fonts, sa església enlairada,
sos campanars de punta, que'l sol fa creixe amunt.

Moltes *pinelles*⁸ i barquetes
amb les llurs veles blancosetes
entraven dins sa dàrsena; i el vent, fresquet i dolç,
les banderoles, amb taleia,
al cim dels pals voleiar feia.
Amb sa petita mà, Mireia,
de son front va eixugar les gotes de suor.

I, al contemplar tal espectacle,
 pensà, Déu meul, cridar — Miracle! —
 creient que'l túmbol era de les Santes allí.
 Hi corre, hi corre amb esperança...
 Mes, com més corre i més s'hi atansa,
 la visió muda de semblança
 i, reculant el quadro, al lluny se fa seguir.

Obra subtil, sema i alada,
 el Fantàstic⁹ l'havía filada
 amb un bell raig de sol, tenyint-la amb els colors
 dels nuvolets : de cop sa trama,
 tot tremolant com fulla en rama,
 s'emboira i per sencer s'esblama.
 Mireia resta sola i en mig de la calor,

tot caminant amb molta pena
 en mig d'abrusants munts d'arenal
 tot petjant la salina¹⁰ i sa crosta de sal
 que l'ardent sol infla i lluyenteja,
 i que cruix, i que enlluerneja!
 petjant l'herbam que la rodeja,
 i les llargues jonqueres on els mosquits niu fanl...

En son Vicenç sempre pensant-ne,
 feia molt temps que contemplant-ne
 anava l'entrant platja del Vacarès, i ja
 de les Santes se li presenta
 poc a poc l'esglesia rogenta
 dins de la mar llunya i relluenta,
 com un vaixell que a terra a terra va abordant.

De l'implacable soleiada,
tot d'un plegat, ail, l'agullada,
es clava en son bell front. Mireu-la! oh trastorn gran!
Mireu com cau a terral, oh penal,
a vora de la mar serenal...
Cau, tot morint, damunt l'arenal
Oh Craul ha mort ta flor!... Oh jovencels! ploraul

Com, veient prop d'un riu colomes
que amb plaê allisen les llurs plomes
i tranquilament beuen, se n'hi va el caçador
i arma amb cautela sa escopeta,
i amb giny, petjant la verda herbeta,
s'acosta i, ail, la que morteta
deixa allí és la pus bella; així va fer-ho el sol.

La pobra nina era caiguda
sobre un toçal, desvanescuda.
D'atzar, per aquell lloc, passà un vol de mosquits;
i al veure-la que agonejava,
i que son bell pit pantejava,
i que, del sol que l'abrusava,
ni un trist brot de ginebre venia-la a cobrir,

tot dolçament, la mosquitada,
prop de la noia desmaiada,
tot fent brogit amb son alam, deia : — Alça't prest!
Aixeca't, aul, que és una pesta,
per tu, d'est prat la calô aquesta! —
I la picaven en la testa.
I, mentrestant, la mar llençava al rostre encès,

encès com foc, de la nineta,
sa salabrosa rosadeta.

Mireia es va aixecar patint, tot gemegant
— Ai, mon cap! — i tota calmosa
caminant, la noia formosa!
I, anant així de sosa en sosa,¹¹
a les Santes del mar vingué bambolejant.

Banyada en plors, la nina bella,
assobre'l pis de la capella,
que'l mar sempre humiteja amb ses infiltracions,
posà la testa, la pobretal
I, per la brisa enlairadeta,
veus-aquí com sa oracioneta
pujava vers el cel, entre tristets senglots:

— ¡Oh Santes Maríes,
que podeu en flors
mudar nostres plors!
Amb orelles pies
oïu mos dolors!

Veureu penes tantes
que són el turment
de mon pensament,
que aprop de mi, Santes,
vindreu tendrament.

Só una nina pia
que ama un jovenet:
el bell Vicentet.
Per ell donaria
mon cor senceret!

MIREIA EN ELS SORRALS

Per Enric Serra

Biblioteca «Arte y Letras»

Mon cor, mon cor l'ama
com al riu li és grat
relliscar pel prat,
com l'arna en la flama
amb gust mor cremat.

I volen que arrenqui
aquest foc, de mi,
que no vol morí,
i l'ametller trenqui
perquè va florí!

¡Oh Santes Maríes,
que podeu en flors
mudar nostres plors!
Amb orelles pies
oïu mos dolors!

De lluny só vinguda
la pau a cercar:
ni Crau, ni erms, ni mar,
ni mare esmoguda,
m'han pogut parar.

I la soleiada,
baixant des del cel,
amb mortal anhel,
sa dura agullada
clavà en mon cervel.

Mes podeu-me creure:
doneu-me en Vicenç,
i, alegres, plasents,
vos vindrem a veure
tots dosets contents.

Ma testa abrusada
llavors guarirà;
i, de tant plorâ
ma vista cegada,
de goig brillarà.

Mon pare s'oposa
a semblant acord;
mes toqueu-lo al cor,
que us és poca cosa,
belles Santes d'or.

Més que sigui dura
l'oliva, ja el vent,
quan bufa l'advent,
la mou i madura
al punt convenient.

Les nespres, les serbes,
si aspres al collir
ens fan escupir,
amb un poquet d'herbes
es fan ablanir.

¡Oh Santes Maríes,
que podeu en flors
mudar nostres plors!
Amb orelles pies
oïu mos dolors!

.

Quines llums! Que belles!
El cel apareix!
L'esglesia engrandeix...
Un grapat d'estrelles
allí dalt llueix!

Oh! que só ditxosal
Les Santes, oh Déu!,
pures com la neu
baixen amoroses,
vénen aprop meu!...

Oh belles patrones!
Sou valtres, ja ho sé!...
Els raigs tapeu bé
de vostres corones,
o jo em moriré.

La vostra veu bella
em cridal Espereu!...
que us mir' permeteu!
On és la capella?
Santes!... me parleu? —

.

I, amb l'èxtasi que se l'emporta,
tota transida i meitat morta,
assobre el sol, Mireia, està de genollons.
Amb braços alts, la testa enrera,
i dins les portes de Sant Pere,
a través d'una boira que era
diàfana, sa vista creu veure l'altre món.

Té sa boqueta freda i muda;
sa cara formosa es trasmuda,
i sa ànima i son cos en la contemplació
van nadant : d'aquesta manera,
al vení al món la llum primera
de l'alba, mor la llumenera
que vetllava el malalt que en l'agonia es trob.

Tres dònes santes i molt belles,
per un camí sembrat d'estrelles,
baixaren de l'alt cel; i, com al neixe el jorn
una ramada s'espargella,
els alts pilars de la capella
i els arcs que s'alcen adins d'ella,
per obrir-los camí, se van separant tots.

I, en mig de l'espai, blanquinoses,
les tres Maríes lluminoses
devallen de l'alt cel : una contra'l seu pit
estret duia un vas d'alabastre;
i, de la nit serena a l'astre
que duu la nau que no té llastre,
comparar sols se pot aquell seu front diví.

En mans del vent deix la segona
 anar ses trenes : modestona
 camina a poc a poc amb un palmó a la mà.
 Ail la tercera, jove encara,
 amb sa mantellineta clara
 es tapa sa morena cara:
 les nines de sos ulls llueixen com diamants.

Prop de Mireia quan sigueren,
 assobre d'ella es mantingueren
 totes immòbils, i parlaren-li tant dolç!...
 Tant dolç i clà el llur parlar era
 i somreien de tal manera,
 que, plena de fe vertadera,
 Mireia va oblidar sos més cruels dolors.

— Consola't tost, pobra Mireial
 Som les Maríes de Judeial
 Consola't tost! — li deien. — Som les Santes de Baus!
 Consola't tost! Som les patrones
 de la barqueta que les ones
 volten furioses com lleones;
 mes elles s'amanseixen, veient-nos, a l'instant!

Aixeca al cel ta vista pial
 No veus de Sant Jaume la via?
 Érem ara mateix en son extrem : d'allí
 miràvem, entre les esteles,
 professons d'ànimes fideles
 que en romiatge a Composteles
 van a adorâ en la tomba nostre nebot i fill.

I oïem llurs oracionetes...
i el murmuri de les fontetes,
i el sò de les campanes; i, a la posta del sol,
romeus hi anaven de companya.
Tot alabava, en la campanya,
al gran Apòstol de l'Espanya,
nostre nebot i fill; a Sant Jaume el Major.

I, ben ditxoses de la gloria
que vèiem feta a sa memoria,
sobre'l front dels romeus, nosaltres, del serè
llençàvem la dolça rosada,
i a llur ànima extasiada
per naltres la joia era dada.
Llavors és quan havem sentit els teus laments.

Gran és ta fe, nina formosa!
Tos prec's ens han fet dolorosa
impressió : per què vols beure doll d'amor pur?
Trista de tu! ans d'ésser morta
vols assajar la vida forta
que prop de Déu prest ens transportal
De quan ençà, en el món, el plaê has trobat tu?

L'has vist en l'hom ric? Amb peresa,
embriagat en sa riquesa,
no creu en Déu de cor, camina tintinant.
Però quan ja la sangonera
és plena, es mor... De tal manera
morirà. Mes, vinguda l'era
de dar son compte a Déu, llavores, què dirà?

¿L'has vist al front de la parida
quan de sa llet, tota eternida,
fa beure el primer raig a son formós fillet?
Basta una mala mamellada
per veure-la desconsolada,
dessobre'l breç tota abocada,
breçant amb frenesí son ja mort petitet!

¿L'has vist al front de la nuvieta
quan va seguint, aixerideta,
la via de l'esglesia amb son promès? Ail doncs,
per a la gent que així el segueixen,
est camí, que encar no coneixen,
més punxes té, més, que no'n creixen
en els brots d'esbarzer! és un camí de dolts!

Perquè, en el món, la clara onada,
sempre, sempre és, un cop tastada,
la més amarga; car el cuc amb el fruit naix;
i en el món tot s'engruna i gasta...
En va s'escull, a la canasta,
la taronja : si quan se tasta
és dolça, al cap de poc com fel amargarà!

¡Quants n'hi ha que't sembla que respiren,
en vostre món, i sols sospiren!
Mes ¡qui serà envejós de beure d'aigua un doll
que no s'acabi, si comprar-la
deu ell sofrint! Abans trencar-la
es deu la pedra si deixar-la
sense'l filó d'argent l'humana pensa vol.

Ditxós qui pren, callant, les penes
 i mor endolcint les agenes,
 i aquell que plora al veure plorâ els altres, i qui
 tira sa capa, amb dadivesa,
 damunt de la nua pobresa,
 i qui és humil amb l'humilesa
 i encén son foc per qui de fret s'està morint!

La dita gran que l'hom oblida
 veus-e-la-aquí : «La mort és vida!»
 Així, els senzills, els bons, els benaventurats,
 en braços d'una aura lleugera,
 envers la celestial esfera
 s'enfilaràn, deixant enrera
 un món on tots els Sants hi són apedregats!

També, si ara jo't deia
 què arriba a semblar, Mireia,
 el vostre món mirat desde dalt de l'empir!
 Contrastant amb la volta etèria,
 hi predomina la materia,
 la pò a la mort! Si tal miseria,
 oh pobra, coneguessis, voldries prest morir!

Mes, ans que'l blat faci espigada,
 en terra ha de fer l'arreladal
 Això és la llei... Ans, naltres, d'haver corona amb raigs,
 havem begut agre brevatge;
 i, a fi que prengui, el teu coratge,
 l'alè que cal, de nostre viatge
 volem ara contar-te els sofriments i esglais. —

MIREIA PER LA CAMARGA

Escultura d'A. Mercié

I van callar totes tres Santes.
I les onades murmurantes
per escoltar vingueren a la platja, al moment,
a grans ramades; les pinedes
van fer senyal a les vernedes,
i els ànecs i les gavinedes ¹²
veieren amansir-se l'amplíssim Vacarès.

I el bell sol i la blanca lluna,
del lluny del lluny, amdós a l'una,
abaixaren llurs fronts a tall d'adoració;
i la Camarga salabrosa
es va estremir... i amb veu calmosa,
per sossegar la nina airosa,
les tres Santes així van començar bentost:

CANT ONZÈ

LES SANTES

Les Santes Maries conten com després de la mort de Crist van ésser abandonades a voluntat de les ones amb altres deïebles, i com abordaren a Provença i com convertiren a la fe la gent d'aquella terra. — La navegació. — La tempestat. — Arribada a Arles dels Sants expatriats. — Arles romana. — La festa de Venus. — Sermó de Sant Tròfim. — Conversió dels arlesians. — Els tarasconesos vénen a demanar protecció a Santa Marta. — La Tarasca. — Sant Marçal a Limoges. — Sant Sadurní de Tolosa. — Sant Eutropi a Orange. — Santa Maria doma la Tarasca i després converteix Avinyó. — El papat a Avinyó. — Sant Llätzer a Marsella. — Santa Madalena a la cova. — Sant Maximí a Aix. — Les Santes Maries a Baus. — El rei René. — La Provença ajuntada a la França. — Mireia verge i màrtir.

— L'arbre de la creu, oh Mireia!,
dalt la muntanya de Judeia
era encara plantat : davant Jerusalem
dret, ple de sang que regalava
del pit de Déu, així cridava
a la ciutat que descansava
del pes del crim: «— Què has fet del bon rei de Betlem?»

I en els carrers no se sentien
 ja els grans crits que abans els omplien,
 i es planyia el Cedró, al lluny del lluny, tot sol;
 i tot trist el Jordà passava:
 la dolça solitud cercava:
 per a plorar son dol, anava
 llest cap als terebints i les mates del bosc.

El pobre poble tristô havia,
 car ell de sòbres coneixia
 que havia d'ésser Crist qui, havent resucitat,
 a sos companys, plens de tristesa,
 mostrat s'havia, i que, amb grandesa
 a Pere dant de la promesa
 gloria les claus, al cel se n'havia pujat.

Ail el planyien, a Judea,
 el bell fuster de Galileal
 el nin de cabells d'or que, amb ses dites, els cors
 dels que'l voltaven amansia,
 i que de bon grat mantenía,
 amb pa que llevat no tenia,
 la multitud, i feia tornâ la vida als morts!

Mes els doctors i la salvatge
 niçaga que Ell del sant paratge
 del temple havia tret perquè hi venia, tots,
 « — ¿Qui detindrà la pobriçalla —
 deien-se entrè ells — si, sense falla,
 la llum que resplendent estalla
 a l'entorn de la Creu, no anem a apagar tost?»

Llavors els rabins s'enutjaren
i els màrtirs prest se presentaren!
Llavors, l'un, com Esteve, apedregat viu és;
Jaume moria a fil d'espasa;
altres xafats per gran pedrasa;
mes, sota'l ferro o sus la brasa,
tots cridaven morint : «— Jesús és fill de Déu!»

A d'altres germans i germanes
que crèiem ses doctrines sanes
i l'haviem seguit; adins de vella nau
que rema ni veles no tenia
ens van llencà a la mar bravía:
els homes llur mirada pia
van aixecà envers Déu; les dònnes vam plorar.

Seguit, seguit, vàiem escorre's
oliverars, palaus i torres;
vàiem de l'alt Carmel les serres i els vessants,
aon se cull la millô oliva...
Tot de cop un crit ens arriba...
Ens mirem tots, i allà a la riba
veiem una donzella que sos braços té alçats

i ens diu, cridant, acalorada:
«— Oh! deixeu-me entrà a la barcada,
mestresses, emporteu-vos-em, que per Jesús desig...
desig morir, si és temps encaral»
Era nostra criada Sara.
Adalt del cel ja pots veure ara
com resplendeix son front com una alba d'abril.

Molt lluny d'allí l'aquiló ens tira;
 mes Salomé, que Déu inspira,
 sobre'l cristall del mar son vel lleugê ha tirat.
 Oh fe potent!... Sus l'onada,
 que's remou i que està enutjada,
 la nina, que s'hi està plantada,
 va venir, des la platja, adins la nostra nau.

I l'aquiló se l'emportava,
 i el velam, ferm, la traginava.
 No obstant, quan entre boira vam ovirâ, a lo lluny,
 un darrerre altre desaparèixer
 els cims del dolç país, i créixer
 la mar, dins naltres va aparèixer
 tal dol, que per conèixe'l se l'ha d'haver tingut.

Adeu! adeu, terra sagradal
 adeu, Judea desgraciada
 que mates els teus justos i que has clavat ton Déu!
 Ara tes vinyes, ton herbatge,
 menjar seràn del lleó salvatge,
 i, tes muralles, de niuatge
 a les serps serviràn! Oh patria! adeu! adeu!

Una ventada tempestuosa
 adins de la mar espantosa
 llençava el bastiment. Marçal i Sadurní
 sus el pont fan oracioneta!
 Tròfim amb la cara tristeta
 s'està; i prop, a la sua dreta,
 segut se troba el bisbe, el bisbe Maximí.

Sus el pont, la mà en una tralla,
cell Llätzer que de la mortalla
i de la tomba encara guardava la gregor,
sembla que, amb vista d'enuig plena,
vol amansí el mar, que se'n mena
la nau. Aprop d'ell Madalena
i Marta, sa germana, ploren el llur dolor.

La nau, que empeny algún dimoni,
ens porta a Eutropi, a Sidoni,
Josep d'Arimathies, a Cleó, i a Marcel.
I en els escàlams apoiant-se,
mirant al cel, agenollant-se,
els Sants cantaven, esmerant-se,
i naltres repetíem : « — *Laudamus Deum te.* »

Oh! sobre l'aigua lluenteta,
com hi corría, la barqueta!
Encara ens sembla veure aquells forts remolins
que cargolaven les onades,
damunt de les aigües salades,
formant columnes serpejades,
i après se les enduien al lluny com esperits.

De dins la mar el sol brollava
i adins de la mar s'amagava,
i sempre divagàvem en l'immens pla salat
al buf del vent que mai s'enerva.
Mes dels esculls Déu ens preserva
perquè, per sos fins, ens reserva
per predicar sa llei al poble provençal.

Un matí, més que tots els altres,
 feia bon temps. Davant nosaltres
 vàiem fugir la nit, amb sa llantia a la mà,
 com una viuda matinera
 que a coure al forn duu sa filera.¹
 L'ona, aplanada com una era,
 tot just del bastiment batia l'albitàn.

Al lluny del lluny, de cop, ressona
 i, gran horror causant, retrona
 un mormoreig feréstec, una estranya remor
 que'ns arriba an el moll dels òssos
 i va augmentant els seus crits grossos.
 Vam quedar muts! Sols enasprosos
 munts d'aigua veu la vista si gira a son entorn!

Per sobre'l mar, que s'enasprava,
 la gran ventada s'acostava
 depressa, formidable! De nosaltres entorn,
 les ones, calmoses, dormien;
 i, mal senyal, la nau havien
 fixa : encisada la tenien.
 Al lluny s'alça, de cop, un munt d'aigua horrorós.

De negres núvols coronada,
 tota la mar, fera, enasprada,
 bufant, botent... oh Déul oh Déul... vingué corrent
 vers nosaltres : la nau agita
 de cop, i al fons la precipita
 de l'aigua, un cop de mar que'ns gita
 al cim de les onades un curt moment després!

Oh quin trastorn! quina paüral
Cargolats llamps la boira escura
travessen commovent la mar amb els llurs trons!
L'infern sencê es desencadena
per engolir nostra carena.
El llevant gruny d'horrible mena,
i, amb força, contra'l pont ajeu els nostres fronts.

Tantost, la mar, damunt l'esquena
de son onatge asprés ens mena;
tantost, al més pregón dels negres guirigais,
on els soltraigs, galls i altres feres
corren llençant mirades feres,
a oure anàrem les pregueres
dels anegats, que agita la mar sense parar.

Perduts ens vam veurel Aplomada
ens cau damunt molt grossa onada
així que Llätzer diu : « — Fes-nos de timó, oh Déu!
Un cop m'has tret ja de la tomba!...
Ajuda'ns, que la nau es tomba! »
Prest, com el llamp que del cel tomba,
son crit fen la tempesta i vola cap al cel.

Des de son soli, aquí en la terra
Jesús l'ha vist en crua guerra
amb el feréstec mar; ha ovirat l'amic seu
a qui la mort, cruel, voltava.
Amb vista dolça ens contemplava
des de l'alt soli que ocupava...
De sobte fen l'oratge un raig de sol, lluent.

Al·leluia!... Sus l'agitada
 aigua del mar, ja mai parada
 s'està la nau : llavors vàrem vomitâ el fell
 Mes tot d'un cop fuig la paüra...
 l'ona a la fi sa rabia atura,
 la nuvolada sa espessura
 desfà, i la fresca terra en la clariana es veu.

Encara ens donen sotragades
 per llarg temps les braves onades;
 però ve que s'aturen, per fi, davant la nau
 al jou d'un vent que les amansa.
 La nau, com un colom, avança
 tallant la mar : jamai se cansa
 de rompre flocs d'escuma amb sa carena, mail

En una costa sens cap roca,
 al·leluia!, la barca toca:
 sobre l'humida arena, aquí, vam arribar.
 I vam cridar tots : « — Nostra testa,
 que tu has salvat de la tempesta,
 per a morir tenim-la presta:
 predicarem ta llei, oh Crist! Sí! t'ho juram!»

Oint tals mots de complasença
 la noble terra de Provença
 semblà que s'estremís : a l'oure el crit aquell,
 el vell boscaç i la campestre
 es van gaudir del llur bon estre,
 com un goç quan veu el seu mestre,
 que'l reb tot fent-li festes. La mar havia tret

petxines blanques com l'armeli...
Pater noster qui es in cæli,
a nostra fam donares un abundant festí.
Per nostra set, prop d'una sosa
néixer vas fer font abundosa,
sana, fresca, meravellosa,
que encar brolla en l'esglesia on nostre cos tenim!

Plenes de la fe que'ns abraça,
del Ron seguint per la ribaça,
d'estany a estany anem, camí fent a l'atzar:
després adins de les llaurades
trobem solcs fets per les arades;
i après, en les terres colrades
d'Arles, dels emperaires ovirem l'estendard.

Ara, al present, tu ets segadora,
Arles! i en l'afalagadora
idea del passat, seguda en ta era gran,
pensant vius; mes llavors regnaves,
i mare fins et nomenaves
d'un marí poble que oviraves
amb plê: el vent no pogué mai travessâ el barcam

de ton port. Roma, amb marbre, un dia,
de grat, vestit de nou t'havía;
els cent portals havia cenyit, en el teu front,
de tes Arenes : Circ tenies;
princesa de l'Imperi, havies,
per esvair els teus tristos dies,
tos aqüeductes bells, el Teatre i l'Hipodrom.

Entrem a la ciutat. Muntava
 la gent al Teatre, on funció es dava.
 També hi vàrem anar. Pel bell mig dels palaus
 i dels rics temples, apretada,
 la multitud s'hi és llençada
 fent remor com la rovinada
 que passa, tot bramant, sots l'ombra dels verds acs.

Oh maledicció! oh vergonya!
 Als dolços sons de la zamponya,
 en el *podio* del teatre, el pit duent descobert,
 moltes donzelles voltejaven,
 i, al compàs d'un lai que cantaven
 dançant, llurs cossos bellugaven
 entorn d'un troç de marbre que Venus deien ells.

La multitud, tota embriagada,
 les aplaudía entusiasmada.
 Tot el jovent cantava d'un cop i a temps: « — Cantem!
 Cantem Venus, la gran deesa
 de qui ens pervé tota gaïesa!
 Cantem Venus, que, amb sa grandesa,
 ella és mare del món i del poble arletenc!»

El nas obert, la testa alçada
 de fresca murtra coronada,
 la deessa, en mig d'encens, sembla plena d'ergull.
 Mes, indignat, romp, tot alçant-se,
 els crits i la lasciva dança,
 el vell Tròfim, i aixís es llança,
 al cel alçant sos braços, davant del poble mut.

I amb veu forta : « — Poble d'Arles!
Escolta, escolta mes paraules!
Escolta en nom de Crist!» I, tot just digué això,
a l'arrugar son front, brandeja
l'idol de marbre que encenseja
el poble, i cau. Plenes d'enveja
i por, les dançadores també cauen al soll

Un crit d'horror l'espai omplena;
vers el portal, de gran por plena,
la gent fuig, i per Arles s'escampa tot cridant;
els nobles, tots se descoronen;
els joves, crits rabiosos donen,
al damunt nostre s'abraonen,
i mil punyals es veuen enlaire en un instant.

Amb tot, la sal mig coagulada
de nostra roba encarcerada;
de Tròfim el bell front serè i tot encerclat
de claror santa; i, més formosa
que sa Venus indecorosa,
la Madalena llagrimosa...
tot això, en un moment, els va fer recular.

Tròfim, llavors, va parlar-les:
« — Escolta'm, ou-me, poble d'Arles! —
els va cridar. — Després mateu-me, si voleu!
Acabes, poble, ara, de veure
com s'és trencat com vas de beure
ton déu al nom del meu! A creure
no vagis que ço és fet per ma veu : jo só res!

El Déu que ton ídol per terra
ha tirat, no té en l'alta serra
temples; mes jorns i nits el creuen an ell sol.
Si sa mà es per al crim severa,
és generosa amb la preguera.
Eil féu la celestial esfera,
la mar, la terra, els monts, l'estelada i el soi.

Mes, de son soli, ha vist, un dia,
que'l món mala sement omplia;
ha vist l'esclau bevent sos plors i son verí
i que ningú son plant consola!
ha vist el Mal, portant estola,
en els altars lloar sa escola;
tes filles, ben tacades del vici les ha vist;

i, per espurgar tal brutícia,
per posar fi a tanta malícia
i al sofriment dels homes, al jou del vici units,
son Fill ha enviat : pobre, sens vesta,
sense ni un cant, ni un crit de festa,
al món és nat, en cova agresta,
sent Fill de Verge pura, del Pare Etern sent fill.

Fes, poble d'Arles, penitencial
Com a companys de sa existencia
assegurâ et podem els seus miracles, sí.
Allí on s'escorre i murmura
del riu Jordà la corrent pura,
voltat de gent pobra, amb dolçura,
l'hem vist parlar vestit amb sa roba de llil

Deia'ns sovint que tots nosaltres
amà ens devíem uns als altres;
parlava'ns molt d'un Déu tot bo, tot poderós,
i dels reialmes d'altra vida,
on els que adoren la Mentida
i el Mal trobaràn prohibida
l'entrada; on sols entrar podràn els bons de cor.

I, per dar fe a lo que explicava,
per sobre'l mar Ell caminava,
i els més perduts malalts curava d'un cop d'ull;
els morts, del llur etern sòn treia:
veus-aquí Llätzer, que cucs feia
adins la tomba on son cos jeia!
Mes ail per tot això, plens de mortal enuig,

els reis de la nació jueva
l'han près, l'han dut sense cap treva
a un mont, i l'han clavat, sens cor, en una creu,
amb el cos fet una desgracia;
i l'han alçat amb servil gracia
burlant-se d'ell!» « — Oh! Gracia! gracia! —
cridava tot el poble amb senglotosa veu. —

Gracia per naltres! ¿Què es deu, ara,
fer per amansí el braç del Pare?
Parla, hom de Déu! oh! parla! I, si és sang ço que vol,
li immolarem cent sacrificis!»
« — Mon Déu no vol, no vol suplicis...
mes immoleu-me els vostres vicis... —
va respondre'ls, el Sant, flectant-se de genolls. —

Oh! no, Déu! Lo que't da gaubança
 no és pas l'olor de la matança;
 tampoc de pedra els temples : tu mires de més grat
 el bocí de pa que's presenta
 a qui té fam, o l'ignocenta
 donzella que a Jesús, contenta,
 ofereix sa puresa com una flor de maig.»

Així l'apòstol els parlava;
 així de sa boca brollava
 la paraula de Déu; i el poble, a l'entorn d'ell,
 plorava, tot ple de tristesa;
 besava sa roba amb gaires!
 i els ídols queien amb prestesa
 per sobre les escales del marbrat temple aquell.

I, mentres tant, en testimoni,
 el ja nat cec (era Sidoni)
 mostrava als arletencs sos ulls ben clars i nètcs;
 més enllà Maximí contava
 la mort de Crist; també explicava
 com molt, molt, se necessitava
 el penedir-se... Est jorn Arles cristiana es féu!

Mes, tal com la forta ventada
 se'n duu la fulla ja assecada,
 ens vam senti emportats per l'Esperit de Déu.
 Al anâ'ns-en, una ambaixada
 als nostres peus, desconsolada,
 cau i ens diu : « — ¡Oh gent enviada
 per un bon Déu! oïu! oïu el que us direm!

Sentint contar vostres miracles,
oïnt vostres novells oracles,
nostra ciutat ens mana que us vinguem a trobar.
Ail som més morts que vius! S'agita,
en un barranc on ell habita,
un monstre gran que's precipita
per nostres plans i boscos ansiós d'humana sang.

La bestia té una llarga cua
com d'un dragó; damunt la sua
esquena, escates té; i uns ulls roigs que fan por!
té el morro igual que una lleona;
té sis peus d'hom; i a la sua androna,
que del Ron mateix aprop dóna
sa entrada, tot quant pot s'emporta, fent udols.

Nostres pescaires cada dia
van essent menys! Oh, síl gent pial
salveu-nos!», plorant diuen els fills de Tarascó.
Mes, sense pausa ni dubtança,
Marta, llavors, de cop s'avança
i diu : « — Mon cor bat amb gaubança
ansiós de fer-vos bé. Vindré amb Marcela, jo.»

En est món per volta darrera,
ens abracem amb fe sencera
creient trobâ'ns al cel, i ens vàrem separar.
Limoges hagué Marcial, Tolosa
de Sadurní va ser l'esposa,
i dins d'Orange, la pomposa,
fou Eutropi el primer que'l bon gra va sembrar.

Mes on vas, tu, dolceta verge?
 Amb una creu i amb un asperge,
 Marta, amb molta sang freda, caminava tot dret
 vers la Tarasca verinosa.
 La gent d'allí no creu que airosa
 la nina en surti : temerosa
 s'enfila dalt dels pins per veure com va el fet.

Despertada en sa lloriguera,
 haguéssiu vist saltar la feral
 Contra l'aigua beneita en va s'agita i gruny,
 i brama, i salta i l'aigua empolsa...
 Marta amb un prim brinet de molsa
 lliga'l, i el monstre, que s'espolsa,
 segueix-la... Tot el poble a Marta adora al punt.

« — Potsê ets la caçadora Diana? —
 deien a la jove cristiana —
 o bé, potser, Minerva, la casta i forta? » « — No,
 no — responia complacenta
 la nina : — sols só la sirventa
 de mon Déul! I, tota contenta,
 els converteix, i amb ella van a adorâ el Senyor.

Amb sa paraula virgínenca
 ferí la roca avinyonenca...
 I d'ella va brollar tant abundant la fe,
 que algún Climent i algún Gregori,
 deixant del Vaticà el cimbori
 i de sa cort el rebombori,
 hi varen vení a beure. Setanta anys amb recel

Roma visqué. Ja en la Provença
s'alçava un cant de renaixença
que feia plaé a Déu. ¿No has mai reparat
com, sols que plogui una goteta,
tot arbre i fins tota planteta
sona fullam alça aixerideta?
Així mateix els cors anaven-s'hi a abeurar.

I fins tu, altanera Marsella,
que sempre mires la mar bella,
i que res pot distreure't de que guaitis allí,
i que, a despit de dols i penes,
vols tenir d'or les arquees plenes,
Llàtzer al parlar, vers tes morenes
muralles vas mirar, i et vas avergonyir.

I en l'Uvèn² que tot s'omplena
del fort plorar de Madalena,
rentares davant Déu tes taques de pecat...
Avui de nou alces la testa...
Abans que bufi la tempesta
recorda't, al sê en una festa,
que'ls plors madalenencs reguen tos olivars!

Grans toçals d'Aix; cimes asproses
de la Sambuca;³ salvatjoses
pinedes que vestiu els monts de l'Esterel;⁴
ginebres de la Trevaresa;⁵
expliqueu amb quanta gaiesa
la vostra vall quedà sorpresa
quan Maximí passà portant al coll la creul

Més enllà, al lluny, ¿veieu aquella
 que amb sa ajunyida testa bella
 prega al fons d'una cova? Ail pobral Sos genolls
 se maquen amb la roca dura;
 porta, per tota vestidura,
 sa cabellera; i la llum pura
 de la lluna la vetlla amb trista resplendor.

I, per a veure-la en sa balma,
 el bosc s'ajeu, sa remor calma;
 i els àngels, retenint el batre de llur cor,
 la miren per una escletxeta;
 i quan cau una llagrimeta
 d'ella en el sol, amb gran traceta
 la cullen i la fiquen adins d'un càlzer d'ori

N'hi ha proul n'hi ha proul oh Madalena!
 El vent que dins del bosc alena
 te duu, ja fa trenta anys, el perdó del Senyor.
 Amb els teus plors la roca dura
 plorarà sempre; i, com neu pura,
 tes llagrimetes d'amargura
 sus tota amor de dòna gitaràn la blancori

Mes res, del dol que la voltava,
 a la pobreta aconsolava:
 ni els ocellets que a vols, en el bell Sant-Piló,⁶
 per ésser beneïts, niaven;
 ni els angelets que l'aixecaven
 i a pes de braços la gronxaven,
 damunt la vall pregona, tres voltes cada jorn.

Vers tu, Senyor, vers tu s'atansa
 tota alegria i alabançal
 Per naltres queda el veure't d'esclats de llum voltat!
 Pobretes d'ones expatriades...
 mes amb ton amor embriagades,
 de tos eternes soleiades
 havem també nosaltres alguns raigs escampat!

Alpina blava i allunyadal
 el teu cim ben bé conservada
 del nostre pas haurà, per molt i molt llarg temps
 la senyal a la pedra dura:⁷
 en la pantanosa planura
 de la Camarga, aquesta impura
 terra vam deixar totes per remuntà'ns al cel.

Com sempre es veu, va sê oblidada
 nostra tomba una temporada.
 Cantava la Provença i el temps va caminar;
 i, com en el Ron la Durença
 son doll, per fi, sens recel llença,
 el bell reialme de Provença
 en el pit de la França, a la fi, es va apoiar.

Digué, son rei, mentre finava:
 «— França, jo em moro. Molt aimava
 ta germaneta! Amb ella vers l'esdevenidor
 vés-te'n, que allí ton fat t'espera...
 Ella és formosa, tu guerrera:
 davant vosaltres, endarrera
 la nit fugirà al veure resplendí els vostres fronts.»

René fou el qui va trobar-ne
la tomba nostra. Vam mostrar-ne
a ell el lloc on eren nostres cossos colgats,
mentre dormia. Amb els seus patges
i bisbes i sos equipatges,
el rei va petjà per 'quests paratges
i sota les barrelles el nostre ossam trobà.

Adeu, Mireia, que'l temps vola!
Veiem la vida que tremola
en ton cos, com un llum que ja s'està apagant.
Abans que mori és necessari
que anem, que anem, sense pensar-hi,
envers el cel : convé arribar-hi
abans que ella hi arribi! és necessari en gran!

Roba de verge preparada
tinguem per la nina finada...
puix la màrtir d'amor, morint, morint-se està.
Floriu, celestials planures!
Santes clarors de les altures:
vers Mireia vostres llums pures
escampeu! Gloria al Pare, al Fill i Esperit Sant!

CANT DOTZÈ

LA MORT

El país de les taronges. — Les Santes se'n pugen al Paradís. — Arriben el pare i la mare. — Els santins pugen Mireia a la capelleta alta, on hi ha les reliquies. — L'església de les Santes Marfes. — Les pregaries. — La platja de Camarga. — Arribada de Vicenç. — El desconsol. — El càntic dels santins. — Última visió de Mireia : veu les Santes sobre la mar. — Últimes paraules i esplendorosa mort de la nineta. — Els plants, la desesperació.

Al país dels tarongers, a l'hora
en que el jorn de Déu s'evapora,
i quan els pescadors, que'l bertol han estès,
redossen llurs barques lleugeres,
i quan les nines enciseres
damunt del cap o en llurs caderes
a carregar s'ajuden els coves ben replens;

del lloc on l'Argens¹ serpenteja,
 dels plans i valls que'l vent oreja,
 s'aixeca, al lluny del lluny, un gai chor de cançons;
 mes el belar de les cabretes,
 els cants d'amor i tocadetes
 de flaviol, en les fosquetes
 muntanyes van morint, i ve l'ombra i tristor.

De les Maríes que fugien
 al cel, aixís, els mots moríen...
 moríen poc a poc, de boira en boira d'or:
 d'un bell cant el ressò semblava,
 música que, de lluny, brollava
 d'una esglesia, i que s'aixecava
 envers, envers el cel. Ella sembla que dorm,

i que agenollada somnia,
 i que una auriola bella i pia
 la coroni, en el front, de novella bellor.
 Mes en els erms i en l'esplanada
 sos vells pares tant l'han cercada,
 que al cap i a la fi l'han trobada,
 i drets, des del portal, la guaiten amb greu dol.

Prenen, per~~x~~ò, l'aigua senyada,²
 portant al front llur mà mullada.
 Per sobre l'enllosat, la dòna, i també el vell,
 entren cap dins... Espavorida
 com una ocella estemordida
 al veure el caçadô, ella crida:
 — Oh pares! on aneu? — I, al veure lo que veu,

Mireia cau. Sa mare, ansiosa,
hi corre prest, i, mig plorosa,
contra'l seu pit l'estreny i així li va parlant:
— Què tens, que'l teu front i ta testa
cremen? Oh! és ver! La nina aquesta,
que tinc, és ella! No és funesta
il·lusió! és ella, és ella! — I reia tot plorant!

— Mireia, ma bella filleta!
Só jo que estrenyo ta maneta!
jo, ton pare! — I el vell, a qui el dolor fereix,
donava escalf a sa mà morta...
Mentre això passa, ja el vent porta
la nova a fòra : a plena porta,
a l'església, commosos, se n'entren els santins.³

— Munteu, munteu tost la malalta —
deien — a la capella alta.
Munteu-li ara mateix! Que toqui els òssos sants!
que besi al punt la caixa santa
de les Maríes, si alè aguanta
amb sa boqueta agonitzantal
Dues dònes, d'un plegat, l'agafen amb afany.

En l'alt de l'església, tres belles
i molt, molt senzilles capelles,
hi ha, l'una sobre l'altra, fetes al roc mateix.
En la capella soterrada
hi ha Santa Sara, venerada
dels gitanos : més elevada
la segona, és aquella on hi ha l'altar de Déu.

Sobre'ls pilars del sant paratge
 aixeca al cel son alt voltatge
 l'altar de les Maríes, que està ple enterament
 de santes deixes molt formoses,
 i de retaules, i altres coses
 d'on brollen gracies abundoses...
 Quatre clauetes tanquen les caixes de xiprer.

Cada centuria, un cop, les obren.
 ¡Ditxós el qui, quan les descobren,
 les pot veure i tocar!... Oh! sens dubte, en tot temps
 guiaràn sa nau bones estrelles,
 i de sos arbres les vergelles
 llevaràn fruit bo i a cistelles,
 i sa ànima piadosa tindrà sa part de cel.

Una gran porta de noguera
 ferma la santa lloguera.
 La porta és molt formosa : dels de Bellcaire es dò.
 Mes lo que l'ha més custodiada
 no és pas la porta ja citada,
 no és el mur que la té voltada:
 són els favors que reb de l'eterna mansió.

La malalta, a la capelleta,
 per una escala molt estreta
 de cargol, fou muntada. Duent l'alba, el sacerdot
 obrí la porta. Havent baixada
 la testa, com l'alta espigada
 d'ordi a qui el vent fort té ajaçada,
 tot-hom els genolls flecta, boi dient, amb fervor:

— Oh dolces Santes bondadoses!
Santes de Déu! Santes formoses!
d'aquesta pobre nina tingueu, tingueu pietat!
— Tingueu pietat! — sa mare crida. —
Vos daré, si romàn guarida,
mon anell d'or, ma creu florida,
i cantaré el miracle per viles i per camps!

— Oh! mon pus bell pardal és ellal
és mon tresor, ma il·lusió bellal
Santes, pietat! — clamava mestre Ramón, així,
amb la sua testa ennuvolida. —
Oh Santes! a ella, que és polida,
ignocenteta i aixerida,
la vida li convé; mes jo, vell consumit,

més val que vagi a femar malves! —
Els ulls tancats, freda, amb mans balbes,
Mireia estava a terra. Era al morir del jorn.
Perquè l'aura tamarisera[†]
pogué revifar la grangera,
l'havien duta, sense espera,
fòra, al terrat, a l'aire, davant del mar onós.

Perquè la porta (que d'aquella
santa i beneida capella
la pestanya és) domina l'església. D'aquí, al lluny,
se veu la blanca franja clara
que uneix i al mateix temps separa
el cel rodó i la mar, que, ara
i sempre en moviment, s'agita, enaspra i gruny;

se veuen ones, a ramades,
 que's descapdellen, mai cansades
 d'espargir-se sens fi en els salats sorrals;
 per part de terra una planura
 immensa es veu : ni una altura
 l'horitzó taca amb sa negrura;
 i el cel damunt els erms s'estén immens i clar;

dels tamarits els brots ramosos,
 al buf de l'aura bellugosos;
 immensos plans de soses; i en les ones, a cops,
 un vol de cignes que llur pura
 roba neteja; o, a la planura
 salada, un ramat que pastura
 o que passa, nadant, el clot dels aigua-molls.

Així, a la fi, en veu baixa, deia
 la verge de l'amor, Mireia:
 — Del cantó del mar sento venir ara, al present,
 sento venir dolça alenada
 més suau que la refrescada
 aura del mont quan neix l'albada:
 d'envers la terra em ve una alenada ardent. —

I va callar... I, envers la plana
 i del cantó de la mar blana,
 els santins a l'instant varen veure venir
 un jove que pols aixecava
 i que l'aspre herbam trepitjava;
 davant qui els tamarits semblava
 que fugissin, al veure'l, i es tornessin petits.

Es en Vicenç, el cistellaire...

Oh pobre jovel Quan son paire,
son pare, mestre Ambròs, li va acabar de dir:
— Fill meu, la flor de la masía
dels Lladons per a tu no's cria! —
tot d'un plegat, de Vallbregia,
per veure-la un cop més, com un perdut fugí.

A Crau van dir-li : — Es a les Santes! —
Ron, valls, planures abrusantes,
res, res el detingué d'anà an el lloc aquell.
Mes ja a l'esglesia fa sa entrada,
i veu la gent desconsolada.
Tenint la testa ben alçada,
— On és?—crida.—Digueu! Digueu-me, al punt, on és!

— Es allà dalt, la nina bella:
agonitzant a la capella. —
I, foll de greu dolor, Vicenç puja-hi corrents.
Tot just la veu, al cel mirant-ne
i enlaire sos braços alçant-ne,
a Déu va dir, tot gemegant-ne:
— Per patir tant, oh Déu!, digueu, digueu què he fet!

¿He, per ventura, jo, a ma dida
donat la mort? ¿Mai de la vida
algú m'ha vist encendre la pipa en el fanal
d'alguna esglesia? ¿Amb frenesía
m'han vist, potser, l'imatge pia
del Fill de Déu tirar, cap dia,
sobre'ls cardots? Oh! doncs per què haig de patir tant?

No basta haver-me-la negada,
que fins me l'han martiritzadal —
I va abraçar sa amiga. I, al veure an en Vicenç
de la manera que plorava,
tota la gent que'l rodejava
sentí son cor que palpitava,
i amb ell van partí el dol i varen plorâ amb ell!

I, com la forta rovinada
que amb el soroll de la tronada
fins fa estremí els pastors que's troben dalt dels cims,
del fons de l'esglesia pujava
la veu del poble que cantava,
i tot el temple ressonava
a l'oure el cantar bell que saben els santins.

— Oh Santes, belles marineres
que haveu prefert nostres praderes
per alçar ben enlaire la torre i els marlets
de vostra esglesia ja colrada!
¿com ho farà, dins sa barcada,
el mariner, quan l'alterada
mar la flagella, si no li envieu bon vent?

I com ho farà la cegueta?
No hi ha bovina ni salvieta
que puguin millorar son pobre desconort;
i tots els jorns, muda, la llista
dels fets de la sua vida trista
repassa!... Oh! síl deu-li la vista,
que l'ombra, i sempre l'ombra, és pitjor que la mort!

Reines del cell oh verges pures!
 mestresses d'aquestes planures
 de dol, que quan voleu ens deu pesca abundant!...
 a la gent trista i pecadora
 que a vostra porta amb dol implora,
 si és pau lo que an ella a tot'hora
 li manca, deu-li pau, oh flors dels nostres prats! —

Aixís els bons santins pregaven
 amb dolces veus que'l cor trencaven!
 I heus-aquí que les Santes, a la fi, van donar
 un poc de força a Mireieta;
 i en la sua cara animadeta
 hi va espuntâ una rialleta,
 car li plagué en extrem el veure son amant.

— Mon dolç amic! d'aon vens ara?
 Respòn — dix : — ¿recordes encara
 quan tots dosets parlàvem, seguts sots l'emparrat,
 al lluny del lluny, a la masía?
 « — Si mai sents dols, amada mia,
 corre a les Santes, — allí, un dia,
 me vas dir — i tindràs remei per a ton mal.»

Oh dolç Vicenç! poguessis veure
 mon cor! En ell (ben bé ho pots creure!)
 hi tinc consol; i tant, que mai ho hauria dit!
 Mon cor és una font que llança
 a doll plaers, dolça esperança,
 tendresa, pau, amor, temprança!...
 Dels àngels del Senyor fins veig el chor felïç... —

Aquí Mireia s'aturava
 i al lluny del lluny amb fe guaitava:
 semblava que, en el lluny, en el blavós espai,
 coses vegés miraculoses;
 puix, amb paraules misterioses,
 anava dient : — Oh! ben ditxoses
 deuen sê aquelles ànimes que aquí han deixat llur carn!

Vicenç : ¿has vist, quan s'enlairaven,
 quins raigs de llum més bells llançaven?
 ¡Quin llibre més formós podria fer-se, cert,
 si és que llurs dolces parauletes
 una per una copiadetes
 fossin! Oh mes dolces Santetes!... —
 Vicenç, a l'oure això, va rompre en un plô etern.

— Oh! tant-de-bo — plorant ell deia —
 que les hagués jo vist, Mireia!
 A llurs vestits m'hauria sospès i hauria dit:
 « — Santes de là planura aquesta,
 únic refugi que ja ens resta:
 preneu els ulls de la mia testa,
 i les dents de ma boca, i de mes mans els dits;

mes a ella, a ma dolça aimía,
 doneu-li pau, deu-li alegría!
 — Vès! vès com van venint, amb llurs vestits de lli! —
 de cop comença a dir Mireia.
 I, tot agitant-se amb taleia,
 mentre senyals a la mar feia,
 dels braços de sa mare, contenta, vol fugir.

Tots els d'allí drets se posaren
i envers la mar ensems miraren,
i, amb la mà sobre'l front, — Al lluny no descobrim —
deien entre ells — pas res, per ara,
sinó la llunya franja clara
que cel i mar junta i separa:
no's veu pas venir res... — Sí! sí! mireu de fit!

Van dins d'una nau nova i bella
sens velam... — diu Mireia. — D'ella
davant, veieu les ones com minven llur furor?
Oh! sí! elles són! L'aire clareja,
i el vent, que amb pler les carreteja,
lo més suau que pot oreja...
Els ocellets de mar saluden-les a vols.

Va delirant la pobra nina,
dins la rojor de la marina
veiem només el sol que va cap a ponent.
— Sí, sí, elles són! — diu la malalta. —
Ma vista no m'engany ni em falta!
Tant aviat fonda com alta,
oh miracle de Déu!, la nau vers aquí vel —

Mes ail ja està descolorida
com una blanca margarida
a qui, ans d'obrir-se, el sol deixa el capoll marcit.
I en Vicentet, ple de follia,
acostadet a la sua aimia,
prega, amb plò, a la Verge Maria,
i prega a les Santetes i als Sants del Paradís!

L'esglesia estava il·luminada...
 Amb la sua estola violada
 arribà el sacerdot, i amb l'evangèlic pa,
 per a son paladar, que crema,
 guarir, va dar-li l'Unció-extrema
 i la va ungi amb la Santa-Crema⁵
 en set parts de son cos, segons l'ús cristià.

Tot calma i pausa llavors era:
 sols se sentia la preguera
 del sacerdot. Damunt mateix de la paret,
 el jorn, que poc a poc moria,
 son raig daurat se li esvania,
 i sens parar, la mar venia
 a rompre les onades amb suau remoreig.

Agenollats prop seu sa mare
 i el seu amant i el seu pare,
 de tant en tant llençaven un profunde senglot.
 — Anem! — digué Mireia, encara,
 amb fe : — la marxa ja es prepara...
 Anem! donem-nos les mans, ara
 que dels fronts de les Santes augmenta l'esplendor.

Tots plens de goig, al davant d'elles
 els flamencs van, llurs ales belles
 a moure; els tamarits comencen a adorar.
 Oh dolces Santes! Amb gaiesa
 me diuen que sens timidesa
 hi vagi al punt, que amb vela estesa,
 puix saben el camí, al cel guiaràn la nau. —

Mestre Ramón així li deia:

— De què em serveix (respòn, Mireia)
haver treballat tant, si te'n vas del maset?

Car el dalit que m'animava
de tu venia : m'abrusava
la calò; el sol m'assedegava...

mes aixís era veure't com perdre calò i set!

— Si a vostra llum veieu, un dia,
alguna arneta molt jolia
que's crema, seré jo... Les Santes, a la nau,
en peu m'esperen... Oh maretal
espereu-vos una miqueta...
Faig poc camí? Es que malalteta
esticl — Sa mare, alhora : — Oh nol no te n'iràs!

No vull pas, no vull pas que moris!
Al meu costat vull que demoris.
I après, Mireia mia, quan ben bona estaràs,
portarem a la tia Aurana
una cistella ben galana
plena de fruita, puix Maiana⁶
de Baus és prop, i un dia per 'nâ i tornâ és bastant.

— Es cert : no és lluny, bona maretal
mes eix camí el fareu soletal
Doneu-me, mare mia, deu-me mon blanc mantell.
Mireu les blanques mantellines
que porten les Santes divines!
Quan ha nevat, blancors més fines
no té la neu al mont que la de llurs mantells. —

El cisteller de Vallbregia
 crida llavors : — Ma dolça aimial
 oh tu, que obert m'havies ton fresc palau d'amor,
 ton amor, almoïna floral!⁷
 tu, per qui ma tant trista vida
 s'havía, amb pler, prest enaltida
 fruint d'un falaguer, dolç esdevenidor!

tu, rica perla de Provença!
 tu, brillant sol de ma jovençal...
 ¿serà veritat que de l'ansia de la mort
 te veig ara fer la suada?
 ¿Permetreu, d'aquesta morada
 oh reines, que esta nina aimada
 hagi tocat en va la vostra tomba? Oh! nol —

Al sentí això la joveneta,
 li contestà amb veu cansadeta:
 — Oh mon pobre Vicenç! què et cega, en est instant!
 La mort, aquest mot que t'acaba,
 què és? Una boira que s'esbrava
 així que'l toc de morts acaba;
 és somni que fineix, la nit a l'acabar.

No moro pas, nol Lleugereta
 entro ja, amb pler, dins la barqueta...
 Adeul! adeul... que ja se'ns enduu el vent de mar!
 La mar, formosa i agitada,
 del cel és via assenyada,
 perquè del blau cel l'esplanada
 per tot arreu s'ajunta amb l'abisme salat.

Ail... com ens brecen, les onades!...
 Amb tantes esteles clavades
 com hi ha en el cel, ¿podré trobar-ne una on dos cors
 s'estimin amb llibertat santa?...
 Mes és un orgue, això que canta? —
 I sospirà l'agonitzanta,
 i deixà caure el front com si per dormir fos!

A l'aire dolç de la sua cara
 haurieu dit que parlava encara...
 Mes ja tots els santins, envers la nina, amb dol,
 l'un après l'altre s'atansaven
 i; amb un bell ciri que's passaven,
 l'un après l'altre la senyaven.
 Sos pares, abatuts, contemplen llurs accions.

En lloc de veure-la empalida,
 la veien ells plena de vida.
 En va la troben freda : en un cop tant cruel
 no volen pas, no hi poden creure.
 Mes Vicentet, quan la va veure
 son cap formós arrera jeure,
 i amb la fredô en el cor, i amb els ulls amb un tel,

— Es mortal... No veieu que és morta? —
 I, com se torç una ridorta,
 amb un desfici gran retorcia sos punys.
 I, amb veu ronca i desesperada,
 els plors comença : — Nina aimadal
 no seràs tu sola plorada!
 Si tu t'has mort, ma vida, també em moriré al punt.

Es mortal... mortal... Es impossible
 esta paraula és increïble!...
 Parleu en nom de Déu, oh gent que esteu aquí!
 Valtres haureu vist altres mortes:
 digueu-me, habitants d'estes hortes,
 digueu-me si al passar les portes
 del Paradís mig-reïen, com aquesta mig-riu!

Mes... ail... què fan? giren la testa?
 ploren?... Contestació funesta!
 Ta veu, ton dolç parlar, ja no'l sentiré més! —
 Els cors de tots, tristets palpiten;
 els plors adins dels ulls s'agiten
 i cara avall se precipiten,
 acompanyats d'un molt veríssim sentiment.

Aixís, en una gran bouada,
 quan una vaca ja és finada,
 a l'entorn del cadavre, que ja per sempre jau,
 nou nits seguides taurs i taures
 ploren damunt de les centaures,
 i pels estanys i el pla i les aures
 nou jorns, bruelants, ressonen llurs llastimosos plants.

Vell mestre Ambròs : ton Vicenç plora!
 — Ai! — deia el jove: — vull i fòra,
 santins, que junt amb ella a la fossa em portau!
 Allí, a l'orella, ma estimada,
 m'explicaràs, amb cautelada,
 lo que t'han dit, al ser finada,
 les Santes... i amb petxines, oh mar!, ens cobriràs!

Santins, de valtres me reffiol
Que fareu el que us dic confiol
per un dol com aquest els plors no són pas prou!
Adins de l'arena mullada
fèu una fossa ampla, amb l'aixada,
pe'ls dos! Perquè la mar irada,
no'ns pugui separar, poseu-hi un munt de rocs!

I, mentre on ella era vivent
hi sentiràn remordiment
en el seu plor, nosaltres, dintre l'atzur serè,
dessota l'aigua tremolosa,
tots dos solets, nina formosa,
en abraçada desirosa
per sempre, i sense fi, ens donarem un bes. —

I el cistellaire, que delira,
dessobre de la morta es tira,
dessobre de Mireia; i allí, el desconortat,
entre sos braços, amb follia,
estreny el cos de la sua aimia...
mentrestant que l'oració pia
de les Santes, de nou així va ressonar:

— Reines del cell! oh verges pures!
mestresses d'aquestes planures
de dol, que quan voleu ens deu pesca abundant!...
a la gent trista i pecadora
que a vostra porta amb dol implora,
si és pau lo que an ella a tot'hora
li manca, deu-li pau, oh flors dels nostres prats!

NOTES

CANT PRIMER

1. Cada *mas* porta generalment un nom característic; així, per exemple : *Mas de la Font*, *Mas de l'Hoste*; *Mas dels Lladons*. Els *lladons* són el fruit del lladoner, arbre de formosa fulla i fusta dura, i propia per a ésser treballada, com que se'n fan forques, bastons, mànecs, etc.

2. *Jovença*. Aquesta paraula, si bé és un poc antiga, no per això deixa d'ésser catalana. (N. del T.)

3. *Crau*. Planura pedregosa i erma que confronta al nord amb els Alps, al sud amb la mar, a llevant amb els estanys de Martiga i a ponent amb el Roine.

4. *Ron*. Es la forma adoptada generalment per en Briz per nomenar el gran riu franco-mediterrà i que hem conservat per no alterar la rima. Els provençals moderns en diuen *Rose*. Els catalans mig-ivals en deien *Royne*, que en ortografia normal fa *Roine*. (N. d'aquesta edició.)

5. *Magalona*. Ciutat antiga i arrunada que pertany al departament de l'Hérault.

6. *Rau*. Vent d'oest que a voltes fa ploure.

7. *Baus*. Ciutat arrunada, antiga capital de l'encontrada. Està situada al peu d'una cadena de muntanyes.

8. *Amigdalines*. Fruit d'una classe d'oliver molt conegut a Aix. Son fruit té la forma d'una ametlla. (N. del T.)

9. *Valbregia*. Poble situat en el marge esquerre del Roine, entre Avinyó i Tarascó.

10. *Escudelles*. Certa classe de plats de fusta, en general molt usats a la muntanya. (N. del T.)
11. *Font-vella*. Població situada en una vall de les Alpines, en els voltants d'Arles.
12. *Turons de Baus*. (Vegi's la nota 7.)
13. *No só bo per cantar!* En l'original diu *Els miralls s'han trencat!*, expressió popular a Provença amb que es dóna a entendre que s'ha perdut la disposició per fer alguna cosa.
14. *Martegal*. Natural de Martiga, població de Provença molt curiosa, edificada sobre petites illes en mig de la mar i de nombrosos estanys.
15. *Quan Marta filava*. Expressió que equival al nostre *Quan les besties parlaven* (en temps de la velluria).
16. *Garrigues*. Lloc on se semblen garrics.
17. *Kermes*. Animal que, el mateix que la cotxinilla, serveix per tenyir. (N. del T.)
18. *Santes*. Capella que porta aquest nom. Es molt venerada a Provença. Està situada a la boca del Roine, en mig d'un petit poblet.
19. *Les urnes devallaven*. Les caixes que guarden les cendres de les Santes estàn sospeses d'una corda en el centre del sostre de l'església. Quan les volen fer servir perquè facin algún miracle, les baixen a terra : llavors els malalts les toquen amb la part malalta de son còs.
20. *Joan Cuixes*. Noble molt estimat a Provença i conegut amb aquest motiu per raó de ses grosses cuixes.
21. *Plats d'estany*. Premi que's dóna al vencedor en els còssos d'homes.
22. *Mouriés*. Ciutat situada al mig-jorn de les Alpines. (N. del T.)

CANT SEGÓN

1. *Dormen llur terç són.* Amb aquestes paraules s'indica un dels tres estats pels quals passen els cucs abans d'estar a punt de poder-ne treure la seda.

2. *Calandria.* (*Alauda cristata*, Lin.)

3. *Vi cuit.* Vi que al sortir del cup se fa bullir en una caldera. Aquest vi, al cap d'un any d'estar a l'ampolla, pren el tint i el gust dels millors vins d'Espanya. Els provençals el guarden per als dies de gran solemnitat, i principalment per a Nadal.

4. *Sacre.* (*Vultur pernopterus*, Gm.) Ocell de presa.

5. *Cèrcol.* Cèrcol de vímet, o de qualsevol altra cosa, que's posa a la boca del sac que's té d'omplir, per poder-ho fer amb més facilitat.

6. *Cabra d'or.* Talismàn que'l poble provençal suposa que'ls moros van enterrar en un castell de Provença.

7. *Baus-manera.* Roca situada al nord de la ciutat de Baus. Aquesta localitat ha pres son nom de les timbes que la rodegen, perquè en provençal *Baus* vol dir *bals* o *timba*, i *Baus-manera*, *Baus-bessa*, *Baus-mirana* i *Baus-coustempla* són els noms que tenen encara avui dia diferents troços de la marca de Baus.

CANT TERÇ

1. *Moscatell de Bauma*. Bauma, població del departament de Vallciosa, produeix un vi moscatell molt estimat.

2. *Farigolet*. Excel·lent vi que's cull en els turons de Gravesa (Boques-del-Roine). Se li dóna el nom de *Farigolet* perquè té un cert gust que se sembla a l'olor de farigola.

3. *Blancs*. Se diu que's tornen blancs els cucs que són víctimes de la malaltia que's nomena *moscardina*.

4. *Has nat vestida!* Algunes criatures, quan vénen al món, conserven encara, en el cap, part de la pell que'ls ha tingudes cobertes fins llavors : això, per als ignorants, és senyal de bona sort.

5. *Zeu*. Forma popular del nom *Iseult*. (N. del T.)

6. *Ventour*. Muntanya de gran alçaria que's troba al nord-est d'Avinyó.

7. *Rose*. (Vegi's la nota 4 del cant primer.)

8. *La Durença*. Nom de riu que, per seguir la personificació de l'autor del poema, hem usat com femení, essent així que és masculí. (N. del T.)

9. *Azalais*. Forma popular del nom *Adela*.

10. *Violana*. Forma popular del nom *Violant*. (N. del T.)

11. *Joaneta de Gamtela*. Senyora que envers l'any 1340 presidia la *cort d'amor* de Romanin. Era tia de la cèlebre Clemença Isaura.

12. *Comtessa de Dia*. Poetessa del segle XII. Sos cants són molt més apassionats i voluptuosos que'ls de Safo:

«Bells amichs, avenèns e bons,
Quora 'us tendrai en mon poder?
E que jaguès ab vos un ser
E que 'us dèss un biaiss amoros!»

13. *Romeca*. Espècie de mal esperit del Mig-dia.

14. *Luberun*. Serra de muntanyes del partit de Vallclosa.

15. *La Vallmasch*. Vall, en el Luberun, habitada abans pels valldencs.

16. *Magali*. Forma popular del nom *Margarida*.

17. *Nora* o *Norada*. Forma popular del nom *Honorata*.
(N. del T.

CANT QUART

1. Diferents classes de barques. (N. del T.)
2. *Martiga*. (V. la nota 3 del cant primer.) (N. del T.)
3. *Llac d'Entressen*. Aquest estany està situat a la Crau.
4. *Greva*. Més que no hi sigui aquesta paraula, en lo que s'intitula *Diccionari de la llengua catalana*, nosaltres l'usem perquè hauria de ser-hi : puix hi ha la paraula *grevia*, que vol dir *gravetat*. (N. del T.)
 5. *Alari*. Forma provençal del nom *Hilari*. (N. del T.)
 6. *Que sus porta dos generals de pedra*. A mitja hora de Sant Remí, al peu de les Alpines, s'aixequen l'un al costat de l'altre, dos formosos monuments romans : l'un és un arc de triomf; l'altre és una superba tomba de tres pisos, adornats amb magnífics baixos relleus, que remata amb una mitja taronja sostinguda per deu columnes corinties, a través de les quals se veuen els dos generals drets.
 7. *Sambú*. Poblet del terme d'Arles, a l'illa Camarga.
 8. *Camargana*. Natural de Camarga, illa immensa formada entre dos braços del Roine. Té de superfície, setanta-quatre mil setcentes vint-i-set hectaries.
 9. *Vacarès*. Es un terme ple d'aiguamolls, a la Camarga.
 10. *Roda*. Els cavalls salvatges de la Camarga serveixen per a fer la batuda. Aquests animals se compten per *rodes*. Cada roda es compon de sis *lligades*, i cada *lligada* d'una parella : la roda, per tant, conté dotze cavalls.

11. *Lligada*. (V. la nota anterior.)
12. *Ourriàs*. Forma provençal del nom *Eleassar*.
13. *La Salvatge*. Vasta extensió de terra, coneguda també amb el nom de *petita Camarga*. Confronta a llevant amb el petit Roine, que la separa de la Camarga gran, al mig-dia amb el Mediterrà, a ponent i al nord amb el Roine mort i el canal d'Aigües Mortes. Es la principal estada dels bous salvatges.
14. *Les Santes*. (V. cant primer, nota 18.) — *Faramàn, Albarón*. Poblets de Camarga. — *Aigües Mortes (Gart)*. En el port d'aquesta ciutat Sant Lluís se va embarcar per a anar a la Terra Santa. Francesc I i Carles V hi van tenir una assentada en 1579.
15. *Taur i taures*. *Toros* mascles i femelles : noms, si bé antics, ben bé, perçò, catalans. (N. del T.)
16. *Herba cavallera*. Cua de cavall. (*Equisetum arvense*, I.)
17. *Selva-ral*. Vasta pineda a la Camarga petita.
18. *Desmamar*. Allunyar-se o allunyar els fills de la casa paterna. (*Diccionari català, castellà, llatí, francès i italià*.) (N. del T.)

CANT CINQUÈ

1. *Venturesa*. Brisa que ve de la part del mont Ventour.
2. *Olimpe*. Alta muntanya en el terme de Var i prop les Boques-del-Roine.
3. *Durença*. Riu que desemboca en el Roine.
4. *Nadalina*. (*Narcissus tazzeia*, Lin.)
5. *Queiràs*. Vall dels Alps-Grans.
6. *L'herbeta dels caragols*. (*Valisneria spiralis*, Lin.) Planta comú en el Roine i a les llacunes veïnes, en els voltants de Tarascó i d'Arles.
7. *Blat de lluna*. Més propiament *fer blat de lluna*, significa robar blat als pares a la claror de la lluna. Figuradament significa *fer furts amorosos*.
8. *Foc grec*. Miste incendiari, la composició del qual avui no se sab.
9. *Surró*. (*Chenopodium fructiosum*, Lin.) Planta molt comú a la vora de la mar.
10. *Joan de l'Os*. Herò de certa rondalla massa coneguda i popular perquè ens en ocupem extensament.
11. *Gart*. Un dels departaments de Provença.
12. *Rall*. Peix disforme i fastigós.
13. *Cranqueners*. (*Ardea viridis*, Lin.) Ocell del genre dels camallargs, que té un cant especial que consisteix en cridar:
« — Hal hal,
14. *Santa Balma*. Cova molt coneguda situada en mig d'un

bosc verge prop de Sant Maximí (Var). Santa Madalena s'hi va retirar per fer penitència. (Vegi's el cant onzè.)

15. *De peus al banc*. En llenguatge marinenc vol dir, apuntalar el peu a la banqueta que hi ha davant del banc dels remaires per fer més força.

16. *Barqueta*. Espècie de cullera de fusta de que se serveixen els mariners per a treure l'aigua que fa l'embarcació.

17. *Trincatalla*. Poblet d'Arles, a la Camarga, i unit a la ciutat per un pont de barques.

18. *Treves*. Esperits que dancen en el cim de les onades quan el sol o la lluna s'emmiralla en la mar.

CANT SISÈ

1. *Sant Martí, Maussana*. Pobllets de Crau.
2. *Tramuntana*. Vent de noroest.
3. *Roumanille*. Aquest poeta és, per dir-ho així, el pare de la poesia provençal moderna. Mestre del cèlebre Mistral i de tot l'aplec de poetes provençals moderns, ha sabut infiltrar en els cors i pensaments dels seus deixebles totes les idees nobles, grans i poètiques que regoneixen per breç la terra del Mig-jorn de França. Sa veu ha estat la primera que s'ha fet sentir en el litoral del Mediterrà francès parlant els dolços accents de la llengua del poble. Sos cants són inspirats, plens de tendresa i d'elevats conceptes.

Totes ses obres les ha publicades en provençal i sens cap traducció francesa al costat com els altres poetes. Formen un llibre amb el títol de *Les Obretes*. Entre elles té escrits dos poemets: l'un intítulat *Li Sounjarello (Les Visionaries)* i l'altre *La Part de Diéu (La Part de Dieu)*. Són dues perles literaries d'un valor immens.

4. *Aubanel*. Poeta de gran sentiment. Té escrit un volum de poesies amb el títol de *La Magrana mig oberta*.

5. *Crosillat*. Altre poeta de molt renom i que maneja amb gran puresa sa llengua patria. Té un volum de poesies intítulat *La Bresco (La Bresca)*. *Tolobras*, riu de la patria d'aquest poeta.

6. *Maleu*. Poeta de molta dolçura. Té un volum de poesies que s'intitula *La Farandola (La Sardana)*. Ben bé es pot dir d'ell que és un ram de flors de brillant color i puríssim flaire.

7. *Tavàn*. Poeta que està per publicar un volum de poemes de molt valor amb títol de *El trinc trinc de l'aixada*.
8. *Adolf Dumàs*. Cèlebre home de lletres. Escrigué en provençal, si bé generalment escrivia en francès. Ell fou qui portà el manuscrit del poema *Mireia* a París i qui el féu publicar.
9. *Agriotat*. Licor compost d'aiguardent i sucre, i en el qual se posen en infusió cireres de cua curta.
10. *Cau de les Fades*. Cova situada en la vall de l'Infern.
11. *Toca-a-toca*. Expressió popular que és igual a estar-se l'un molt prop de l'altre, això és, *frec a frec*.
12. *Desgaire*. Falta de garbositat, deixadesa.
13. *Ventour*. (Vegi's la nota 6 del cant terç.)
14. *Llaurada*. Goret (*barbecho* en castellà).
15. *Quan fa la vella, furiosa, tira a febrer sa forta coça*. Llegendà molt coneguda en tots els països, i que's funda en l'inconstància del temps en els darrers dies de febrer i de març.
16. *Varigola*. Immensa caverna de Luberon, envers el costat de Murs (Valliclosa).
17. *Fanjarigola*. Vall de Crau, cap al costat d'Istre (Boques-del-Roine).
18. *Farandola*. Dança popular semblant a la sardana.
19. *Samboca*. Congost molt temut dels viatgers, a l'orient d'Aix.
20. *Olivateres*. Dones que cullen olives.
21. *Cau de la corda*. Cova situada en una muntanya de l'orient d'Arles.
22. *Mont-Major*. Ruïnes de la cèlebre abadía d'aquest nom.

CANT SETÈ

1. *El mestre.* Es lo mateix que *mistral*, vent tempestuós i fort. Per als qui dubtin que s'anomena així aquest vent en català, traslladem la següent octava del cèlebre Ausies March:

«Veles e vents han mon desig cumplir
Faent camins dubtosos per la mar,
Mestre y Ponent contra de ells veig armar,
Xaloch, Llevant lo deuen subvenir,
Als llurs amichs lo Grech y lo Mitjorn,
Fent humils prechs al vent tramontanal
Que en son bufar los sia parcial
Perque tots cinch cumplesquen mon retorn.»

2. *Taura.* Femella del *taur* o *toro*. Vegi's el vers del poeta citat ja ara mateix:

«Si com lo taur se'n va y fuig pel desert,» etc.

i es trobarà que la paraula és catalana pura.

3. *Aranyona.* Fruit de l'aranyoner (prunera borda).

4. *Cobles.* Parell de besties, i en especial les aparellades per llaurar.

5. *L'ou de la polla blanca.* Aforisme que vol significar *desitjar impossibles*.

6. *Didals.* Didals de canya que usen els segadors per no tallar-se els dits.

7. *Hemina*. Mesura que equival a un terç de fanega. Serveix per als grans.

8. *Caixat*. Formatge que un cop florit, pren un gust molt picant.

9. *Jorns negrosos de la Vaca*. Són els tres últims dies de març i els primers d'abril. Aquesta setena és molt temuda dels pagesos.

10. Nadal és la festa major dels provençals. Veus-aquí una descripció que primitivament feia part del poema i que l'autor ha suprimit per evitar les digressions:

«Nadal, Nadall on és, on és ta dolça pau?
 on és la joia desitjada
 per l'ignocent gaia mainadal
 on és la mà seca, arrugada,
 del vell que fa la creu dessobre el sant dinar!

El llaurador ne deixa alhora
 els solcs del camp molt abans d'hora,
 i moços i pastors caminen amb vivor.
 I, dant al cos repòs, fan via
 tots alegrois vers la masía
 per a menjâ, en la companya
 dels amos, un cor d'àpit i metre el tió al foc.

Del forn és tret el pa que's pasta
 pel dia aquell; al volt s'hi encasta
 bon fruit, i d'agrifoli l'encima un bell ramet.
 Aprés s'encenen tres candeles
 que resplendeixen com esteles,
 i dins tres blanques escudeles
 treu grills el blat novell, primicia de l'esplet.

Un gros perè al camp negrejava
 i de vellesa trontollava...
 El gran del casal ve i el talla arràn del peu,
 a destralades el neteja
 de son brancam i el carreteja
 al mas, i, en mig del goig i enveja
 dels nois, el deixa als peus de l'avi com present.

L'avi, constant, per les novelles
 no vol deixar les costums velles:
 ha girat el davant de son ample capell
 i va a cercar l'ampolla aimada;
 sa ampla camisa s'és posada,
 i al cos la faixa virolada,
 i ses calces de nuvi i sos calçons de pell.

Al seu volt tota la mainada
 es mou alegre, entusiasmada...
 — I bé! posem el tió, nois? — Sí, tot seguit! —
 tots li responen. — *Alegria!* —
 exclama el vell. — Sí, sí! *alegria!*
que Déu ens dó sempre alegria!
Si un altre any no som més, Déu meu, no siguem menys!

I, omplint el got de vi, ne tira,
 davant l'aplec joiós que'l mira,
 ne tira tres vegades de l'arbre al bell damunt:
 el que és pus jove el pren d'un caire,
 el vell de l'altre, i sense gaire
 pensar-s'hi après, donant-se aire,
 tres cops volten el mas i tres volten els llums.

I aixeca el got, ple d'alegria,
l'avi i senyor de la masia.

— *Oh foc, — diu; — foc sagrat! /es que tinguem bon temps,
i que ma ovella bé anyelli,
i que ma truja bé porcelli,
i que ma vaca bé vedelli,
i que mes filles i nores pareixin totes bé!*

*Tronc beneït, treu foc! Tot d'una,
prenent el tronc d'escorça bruna,
el tiren a la llar, li tiren tot sencer.
Llavors se menja coca amb oli
i caragols amb alioli,
i es beu vi bo talment resoli,
i es mengen panses bones i fruita d'ametller.*

Com per virtut meravellosa
llençen els llums claror formosa,
i brollen de la flama els esperits xisclant,
i la candela el flam envia
vers qui l'altre any, en aquell dia,
ja no hi serà, i, anc que amb foc sia,
no's crema l'estovalla i resta mut el gat.

11. *Argeleia*. Lo mateix que *argelaga*, planta molt carregada de punxes.

12. *Busca-gatoses*. Expressió popular que equival a *vagabunde, gandul, desfeinat*.

13. *Bravada*. Se diu per la cerimònia i coses que's fan, abans de saltar els focs de Sant Joan, a Provença.

CANT VUITÈ

1. *Androna*. Cova fonda.
2. *Santes*. (Vegi's la nota 18 del cant primer.)
3. *L'Aliga de Sant Joan*. Constel·lació.
4. *Magalona*. Aimia de Pierres de Provença, heròi d'una novela de cavalleria de molt valor literari.
5. *Desfillades*. Se nomenen així les ovelles a les quals s'han pres els fills.
6. *Covatxuda*. Se li dona aquest nom per les grutes de Baus i de Corda que hi ha en aqueixa muntanya.
7. *De Santa Victoria*. Està a orient d'Aix. Se nomena així per la victoria que alcançà Marius sobre'ls teutons a Pourrières, lloc pròxim a la citada terra.
8. *Sant Gent*. Jove llaurador de Monteux que a principis del segle XI es va retirar al congost de Bauset, prop de Vallclo-sa, per fer vida d'ermità. L'ermita i la font miraculosa que féu brollar (segons la tradició) acostant els dits a la roca, són objecte d'un romiatge molt freqüentat.
9. *Com la grua*. Grua mallorquina, ocell.
10. *Bovers*. Caragols verdosos, grossos i que's nomenen *bo-vers* per les moltes baves que fan.
11. *Mongetes*. Caragols més petits que'ls anteriors i de color blanc.
12. *Pescaires*. Com que aquesta terminació en *aire*, en extrem catalana, pot parèixer estranya a molts, demanem als que'ls

sembla així que se serveixin recordar els mots no corromputs encara pel contacte del castellà, com són *escombrariaire, pape-raire, cistellaire, agullaire, gabiare, colomaire, xerraire*, etc. I, per lo que diu al mot *pescaire* de la nostra traducció, recordi's el nom de cert ocell que, si no'ns enganyem, se nomena *bernat-pescaire*. Quasi totes les terminacions en *or* castellanes han de tenir en català la terminació *aire*. Així, per exemple: *historiador = historiaire; forjador = forjaire; falsificador = falsificaire*. La terminació en *or*, que usem comunament en català, a nostre pobre judici, és un plagi que fem del castellà. La llàstima és que d'aquesta llengua, nomenada *llengua dolça*, n'anem a prendre justament lo que té de més aspre, com són les terminacions agudes en consonant.

13. *Sauva*. Salva intacta.

14. *Cau de la Capa*. Cova en la terra de Baus.

15. *Erada*. Tot allò que conté l'era quan està plena per fer batuda.

16. *Balsa*. Abisme.

17. *Roda*. (Vegi's la nota 10 del cant quart.)

18. *Creixenelles*. Creixeneres, planta bona per a menjar.

19. *Sant-Clar*. Gran estany de la Crau, entre Baus i Arles.

20. *Vall-llarga*. Vall de les Alpines.

21. *Andreloun*. Forma popular provençal del nom *Andreu*.

Correspon al nostre *Andreuet*.

CANT NOVÈ

1. *Beguda*. Esmorzar que'ls segadors fan a les deu del matí.
2. *Araires*. (Vegi's la nota 12 del cant vuitè.)
3. *Bassa*. Per *baixa*. Existint el verb *bassar* (baixar) creiem nosaltres que no pot menys d'existir també l'adjectiu *bassa*.
4. *Joan Althen*. Aventurer armeni que, en 1774, va introduir el conreu de la grança en el comtat venecià. En 1850 se li va alçar una imatge a la roca d'Avinyó.
5. *Madurança*. Per *maduresa*.
6. *Llaurades*. (Vegi's la nota 14 del cant sisè.)
7. *Civadera*. Camp plantat de civada.
8. *Larba*. Certa classe de peix conegut en castellà amb el nom de *acedia* o *platiça*.
9. *Barbes*. Les arestes que cobreixen les espigues del blat.
10. *Simó de Montfort*. Sabut és l'episodi sagnant de la guerra dels albigesos. La Provença va ésser passada a foc i sang, i fins els catalans vam perdre-hi un dels nostres braus reis, que morí al peu de les muralles de Muret, que teníen assetjat els francesos i que'ls catalans, guiats per en Pere *el Catòlic*, anaven a socórrer. Aquest fet el conta admirablement el mateix autor d'aquest poema en una poesia que va remetre als trovadors catalans.
11. *Llorenç de Goult*. *Goula*, població del terme de Vallciosa que ha donat son nom a una de les cases més conegudes de Provença.
12. *Tarasca*. Tot el món sab que la Tarasca no és més que

un monstre que, segons tradició, feia moltes maldats pels marges del Roine, i que fou mort per Santa Marta. Cada any els de Tarascó celebren tal fet amb ballades i altres cerimònies.

13. *Condamina*. La Condamina (*Campus-Domini*) és un barri de Tarascó.

14. *Abelloletes*. Diminutiu d'*abelloles* o *abellols*, ocells que prenen aquest nom pel gran nombre d'abellols que mengen.

15. *Tramuntana*. (Vegi's la nota 2 del cant sisè.)

17. *Negreta*. Nom de mula. En les masies se designen comunament les besties de càrrega amb el nom del color de la pell: per ço, doncs, prenen el nom de *Morena*, *Blanca*, *Negra*, *Roja*, etc.

18. *Androna*. (Vegi's la nota 1 del cant vuitè.)

CANT DE SÈ

1. *Vensa*. Petita ciutat en el terme de Var, prop d'Antibes.
2. *Durençoles*. Se nomenen així alguns canals que neixen del riu Durença.
3. *Valençoles*. Ciutat petita dels Baixos-Alps.
4. *Cavaller gambeta*. Ocell cama-llarg. (*Tringa gambetta*, Lin.)
5. *Molls*. Planta.
6. *Que a vora de la mar blanquegen a l'estiu*. L'autor fa referència a la formosa flor que en provençal se nomena *ossos de mar*. (*Panchatium maritimum*, Lin.)
7. *Dedalers*. Planta (*Philirea latifolia*, Lin.), arbust.
8. *Pinella*. Genre de barques especial de Provença.
9. *El Fantàstic*. Follet maligne, conegut per ses endimoniadures. (Vegi's el cant sisè.)
10. *Salina*. Vasta planura erma i coberta d'eflorescències salades, causades per la proximitat de la mar.
11. *Sosa*. Planta, de la qual se fa lleixiu.
12. *Gavinedes*. Lo mateix que *gavines* (*gaviotas*).

CANT ONZÈ

1. *Filera*. Vol dir enfilada de pans, manera corrent, a Provença, de tragar els pans. A Catalunya sols l'usen els soldats enfilant-los amb la baqueta.

2. *Uvèn*. Riu que neix a Santa Balma. Se creu, per tradició, que son doll són llàgrimes de Santa Madalena.

3. *Sambuca*. Muntanya situada a l'orient d'Aix.

4. *Esterel*. Muntanya i bosc en el terme de Var.

5. *Trevaresa*. Serra entre Tolobres, la Durença i el canal de Crapona.

6. *Sant-Piló*. Muntanya on se creu que vivia Santa Madalena.

7. *En la pedra dura*. Segons diu la tradició, les Santes, per eternitzar la memoria de la llur predicació en les Alpines, van gravar llurs imatges en pedra. A llevant de Baus encara avui dia es veu un antic i gloriós monument. Consisteix en una grossa penya separada de la muntanya i posada dreta en mig del vessant d'un precipici, i que acaba en punta. En son costat oriental hi ha gravades tres grans figures, objecte de la veneració dels pobles veïns.

CANT DOTZÈ

1. *Argens*. Riu del terme de Var.
2. *Aigua senyada*. Per *aigua beneïta*.
3. *Santins*. Habitants de la ciutat de les Santes Maries.
4. *Aura tamarisera*. Aura que acaba de passar per sobre'ls tamarits i que'n porta els perfums. Aquesta terminació és molt comú i pròpia en català. Així es diu *aura matinera*, *herba cavallera*, *herba roquera*, etc., etc.
5. *Santa-Crema*. Per *Sants-Olis (crisma)*.
6. *Maiana*. Patria de l'autor del poema, situada en les immediacions d'Arles.
7. *Almoïna florida*. Almoïna o caritat que'l pobre que l'ha rebuda dona a un altre pobre. Expressió poètica que significa, per extensió, *benefici rar*, o *no vist gaires vegades*.

APÈNDIX

Hem volgut enriquir la present traducció del gran poema provençal donant, a manera d'apèndix, lo que d'ell va dir Lamartine l'any 1859 i que va ésser la seva consagració definitiva, i lo que diu el nostre poeta nacional, Mn. Jacinto Verdaguer, en els seus *Viatges*, on ens fa veure a l'autor de *Mirèio* en el ple de la seva gloria a París.

Avui vaig a contar-vos una bona noval! Un gran poeta ha nascut. La natura occidental ja no'n crea, però la natura meridional en fa encara : és que hi ha una virtut en el Sol.

Havem llegit, fins a emblanquir-nos els cabells damunt dels llibres, poetes de totes les llengües i de totes les èpoques. ¡Quants ingenis literaris, morts o vivents, han evocat en llurs obres la seva ànima o la seva imaginació davant dels nostres ulls durant les nits de pensatiu insomni! Llegint-los, havem experimentat voluptuositats indescriptibles, disfrutat festes solitàries de l'imaginació. Entre aquests grans esperits, morts o vivents, n'hi ha qual geni és tant enlairat com la volta del cel, tant pregón com l'abim del cor humà, tant ampli com el pensament; però, ho confessem amb franca lleialtat : a excepció d'Homer, no n'havem llegit cap que tingui per a nosaltres un encant tant inesperat, tant senzill i emanat de la naturalesa pura com el poeta camperol de Maiano.

¿Per què cap de les obres tant acabades dels nostres poetes europeus contemporanis (comprenent-hi i tot els meus febles assaigs), per què aqueixes produccions del treball i de la meditació no tenen per a mi el delitós encant d'aquesta obra espontània d'un jove terrassà de Provença?

¿Per què entre nosaltres (i jo comprenc en aquest mot, *nosaltres*, els més grans poetes metafísics francesos, anglesos i alemanys del segle : Byron, Goethe, Klopstock, Schiller i els seus èmuls), per què en les obres d'aqueixos grans escriptors reconeguts, la saba hi és menys pura, l'estil menys senzill, les imatges menys primitives, els colors menys frescals, les clarors menys serenes, les impressions, en fi, que's reben en la lectura de llurs obres meditades, menys expressives, menys espontànies, menys originals, amb menys personalitat que les impressions que brollen de les planes indoctes d'aqueixos poetes de Provença?

Ah! Es que nosaltres som l'art i ells són la natura; és que nosaltres som metafísics i ells són sensitius; és que la nostra poesia es concentra i la seva s'espandeix; és que'ns contemplem a nosaltres mateixos i ells només contemplem a Déu en la seva obra; és que nosaltres procedim de la llum artificial i ells provenen de la llum del Sol.

Sí, repetim-ho : *hi ha una virtut en el Sol!* Da-

munt de cada plana d'aqueix llibre lluminós hi ha una gota de rosada de l'aurora que s'aixeca, hi ha una alenada del matí que neix, una joventut de l'any que respira, hi ha un raig que resplendeix, que escalfa, que alegra fins en la tristesa d'alguns dels seus passatges. Aqueixos poetes assolats no ploren com nosaltres : les seves llàgrimes bullen com onades rublertes de llum, plenes d'esperança, perquè són plenes de religió. Llegiu Reboul en son *Infant mort en el braçol*; veieu a Jaçmin en son *Orb*; heus-aquí en Mistral en la *Mort dels dos aimants*:

«I mentres que en els llocs aon Mireia vivia ells se colpejaràn el front damunt la terra de remordiments i enyorances, ella i jo, envolcallats per una serena blavor sota les aigües tremoloses; sí, jo i tu, bella aimada, en una estreta ubriagadora, confondrem per sempre més, en una eternal abraçada, les nostres pobres ànimes!

I el càntic de la mort ressonava, enllà, en la vella església...!»

Heus-aquí la literatura rural trobada mercès a Provença i per a glòria seva!

Heus-aquí llibres que manquen a la gent dels nostres camps per a llegir a la vetlla després de les suors de la jornada, al compàs de la filosa que trena la seda del Mig-dia o de la pinta de pues de ferro que carda la llana del Nord!

Heus-aquí llibres que beneeixen i que edifiquen
la llar humil aon són entrats!

Heus-aquí les epopeies per les quals les rudes ima-
ginacions del poble inculte s'afinen, es plasmen, es
poleixen i fan passar en relacions encantadores, de
l'avi al nét, de la mare a la filla, del promès a l'esti-
mada, totes les bondats de l'ànima, totes les belleses
del pensament, totes les santedats de tots els amors
que fan un santuari de la llar del pobrel

En quant a nosaltres, si fóssim rics, si fóssim mi-
nistres d'Instrucció pública, o si fóssim solament
membres d'influència d'una d'aqueixes associacions
que's donen caritativament la missió d'escampar lo
que s'anomenen bons llibres en les barriades humils
de les ciutats i en les pagesíes, fariem imprimir sis
milions d'exemplars del petit poema èpic de que
acabem de donar un breu i imperfecte anàlisi i l'en-
viaríem gratuïtament per un núvol de missatgers
rurals a totes les portes aon hi ha una mare de família,
un vell, un infant capaç d'entendre aquest catecisme
de sentiment, de poesia i de virtut que'l pagès de
Maiano acaba de donar a Provença, a França i ben
prompte a tota Europa. Els hebreus rebien el manà
des de dalt; aquest mateix manà ara ens ve de baix:
és el poble qui deu salvar el poble.

I tu, poeta de Maiano, desconegut fa poc dels

altres i potser de tu mateix, torna humil i oblidat a la casa de la teva mare; enganxa els quatre bous blancs o les teves sis mules llustroses a l'arada, com feies aïr; cava amb la teva aixada al peu de les oliveres; porta per als teus cucs de seda les braçades de fulles de morera; banya els teus moltons, a la primavera, en la Durença o en la Gorgue; deixa la ploma i no la toquis fins a l'hivern, en els teus lleures, mentres que la Mirèio que'l cel et destina estendrà sens dubte les blanques estovalles i llescarà el pa ros damunt la taula aon has fet dringar el got amb l'Adolf Dumàs, el teu veí i precursor.

No's fan dugues obres mestres en una vida; tu ja n'has fet una : remercia al cel i no't quedis entre nosaltres : mancaríes a l'obra mestra de la teva vida; faríes un tort a la felicitat en la senzillesa. *Viure amb poc!* ¿Es que la pau, la poesia i l'amor són menys de lo necessari?

Sí, el teu poema èpic és una obra mestra; diré més : no és de Llevant ni de Ponent; es dirà que, durant la nit, una illa de l'Arxipèleg, una suranta Delos, s'ha destacat de la colla d'illes gregues o jòniques, i que ha vingut sense soroll a juntar-se al continent de la Provença embaumada, portant amb ella un d'aquells cànctics divins de la família dels Melesigenis.

Sigues benvingut entre'ls cantaires de les nostres

terres! Tu ets d'un altre cel i parles una altra llengua; però has dut amb tu el teu clima, la teva llengua i el teu cel! No't demanem d'aon vens ni qui ets: *Tu Marcellus eris!*

Oh poeta de Maïano! Tu ets l'àloe aromàtic de Provença! Tu en un dia has crescut tres alçaries; tu has florit a vint-i-cinc anys; la teva ànima poètica perfuma Avinyó, Arles, Marsella, Tolón, Hyeres i ben aviat tota la França; però, més sortós que l'arbre de Hyeres, el perfum del teu llibre no s'esbravarà en mil anys!

LAMARTINE

Feliç escaiença és estada per a mi la de trobar a París, l'única vegada que hi só estat, a l'incomparable Mistral, que feia divuit anys no s'hi havia acostat. Catorze en fa que jo l'havia vist a Barcelona, en la flor de sos dies, alt, ros i ben plantat com cap home hi hagi, i guspirejant en ses paraules, en sos ulls i en son front espaiós la flama del geni que jo admirava en sos llibres. Jo acabava de llegir *Mireia*, i venia, per lo tant, ben preparat; mes mai la vista de cap home m'ha fet tanta impressió. Ara sos cabells rossos s'han tornat grisos, preparant-li una hermosa corona d'argent per a la vellesa, que encara està lluny d'ell. Encara guarda quelcom d'aquella hermosura varonívola, i no és pas veritat, gracies a Déu, lo que ell afirma, per humilitat, en els primers versos de *Nerto*, de que son astre està en la *devalado*.

M'abraçà afectuosament al regoneixe'm, i em demanà noves de Catalunya i de sos principals escriptors i poetes, amb molts del quals féu coneixença

en 1866. Coneix molt bé les flors de nostra literatura i les obres mestres de nostra llengua, en la que s'expressa algunes vegades, trobant en sa memoria els mots i frases, que lliga i ordena amb gran facilitat, cosa que apar increible no havent estat entre nosaltres més que mitja dotzena de dies. Mes l'amor és un gran mestre; i en Mistral, que sab que un doble lligam uneix nostra terra a la seva, estima a Catalunya gairebé amb amor filial, i als catalans (ne podem respondre) amb ver amor de germà. Aquell vespre, els *Cigaliens*, o sia els membres de la Societat felibrenca *La Cigala*, oferiren un dinar a son digne president. Era la primera vegada que's trobava entre ells, encara que a sa escalfor devía sa existencia la naixent associació. Tots, o gairebé tots, eren provençals, i l'amor de llur patria, de llur Provença, que des de París se veu més aprop de Catalunya, els congregava. ¡Que coses tenien que dir-se! que records i somnis que contar-se, realitzats molts d'aquests en eixos dies de triomf del gran poeta! S'aixecà ell per a fer el primer brindis. ¿De què parlarà? Què 'ls contarà de la terra que tant anyoren? ¿Què portarà en son béc d'or als rossinyols de París l'àliga de Provença? Els parla de Catalunya : de l'anada que hi féu fa catorze anys; de la coral i entusiasta rebuda que hi trobà, des de Figueres, on entrà al repic de les campanes tocant a un solemniat ofici de

difunts pel seu pare, que per allí havia passat en les guerres de l'Imperi, fins al cim de Montserrat, on els poetes catalans responien amb el crit de *Visca Provença!* als seus entusiastes de *Visca Catalunya!*

Per últim, amb una amabilitat suma, me presentà als simpàtics felibres de París, contant-los fil per randa, amb paraules que'm confonien, l'argument de *L'Atlàntida*, fantasiant amb sos passatges i poetisant-los amb els màgics colors de sa eloqüència.

Jo plorava, recordant nostre primerencontre, i, entre agrait, confós i avergonyit, no sapiguí què respondre.

Altres s'aixecaren per a brindar i enraonar darrera seu, entre ells l'autor de *La Fille de Roland*.

Com s'estila en els dinars felibrencs, després dels brindis vingueren les cançons, i en Mistral, com a rei dels trobadors, tingué de cantar la primera, que fou encara un xic per a nostra terra, però també per a la seva *Lou bastiment ven de Majorco* fou la cançó que refilà de la manera que sols ell sab fer-ho, puix a sos molts i brillantíssims dons Déu volgué afegir-li el del cant. El primer baix de l'Opera, fill de l'Ariège, que cantà després d'ell, no féu pas tanta impressió en aquell estol de poetes i artistes que l'escoltaven.

Després del rossinyol cantaren les cigales; mes,

oh dolor!, tots havien oblidat la cançó de llur terror, la que haurien apresada a l'ombra dels saules del Rose i de les oliveres d'Avinyó. Tots llegiren hermoses poesies, però franceses, amb llenguatge, inspiració, accent i aire parisenc.

Coronava la festa, ostentant en son pit una cigala d'or, símbol de la Societat felibrenca, la noble, hermosa i digna esposa del *calignaire* de Mireia : la Mireia de nostre Calendau.

Aquests dies, a París, en Mistral és el poeta de moda : en tots els kioscos se veu el seu últim retrat, que ha publicat *Le Monde Illustré* i algú altre periòdic.

Se troba son nom ovirador en tots els periòdics de tots partits i colors i en molts títols de llargs articles sobre'l darrer de sos tres poemes, *Nerto*, la darrera i gentil filla d'en Mistral, germana de Mireia. L'han convidat a honrar llur taula els primers escriptors de París, artistes, savis i fins polítics de tant diferenta escola com el duc d'Orleans i l'actual president de la República. Se li ha dedicat un magnífic àlbum d'escolliades poesies, delicats dibuixos i bells troços de música, amb 800 firmes de les primeres de França. De sos pensaments sols me recorda, per sa senzillesa, el d'en Víctor Hugo, *Aimer c'est agir*, que va en la segona i tercera plana. *Amar es obrar* : té raó l'autor de

les *Oriental*s. En Mistral, amant, va refent la Provença; amant i cantant son passat i recollint les pedres escampades de la llar i del santuari assegura son esdevenidor; mentres aquell, cantant amb sa gran lira les revolucions, atiant les passions del poble, votant l'expulsió dels frares al mateix temps que la tornada dels comuners, i donant últimament un sí en la fatal llei del divorci, va destruint la família, socavant la fe i donant una empenta més a la França, que cau de l'altura a que la Providència l'havia aixecada.

En Mistral i en Víctor Hugo representen avui les dues grans corrents de la poesia contemporània: aquest canta les conquestes de la llibertat i els pobles anant en romiatge al temple de la raó, i l'altre el retorn a la deserta llar dels avis; l'un té escrites en son escut les tres paraules: *Liberté, Egalité, Fraternité*, i l'altre hi té les que tenim en els nostres els trobadors de Catalunya: *Patria, Fides, Amor*.

Els que desitgem la descentralisació dels pobles, els que volem que la ciutat no's mengi el vilatge, ni la capital, per alta i gran que sia, la província, hem d'agrair an en Mistral l'haver enarborat aquest penó a l'altra banda dels Pireneus, en un poble germà de Catalunya i que's troba en consemblant situació, i els que creiem devem agrair-li més i estimar-lo més en-

cara. La *Nerto*, que és obra d'un veritable creient, va precedida d'un pròleg que és una veritable professió de fe. Anant, doncs, a publicar en la corrompuda i descreguda París aqueixa obra, hi ha anat a plantar una bandera, que és la nostra, i, cosa rara, no ha sigut apedregat, ni xiulat, com era de témer, sinó aplaudit amb entusiasme; i no per catòlics i provençals solament, sinó per gent de totes maneres de pensar, des d'alguns rectors de Seminari, que'ns consta l'han felicitat, fins a periodistes i escriptors que no creuen en res d'aquest món ni de l'altre.

Es més notable aquest triomf ara que'l públic que llegeix ha arribat a tal degradació, que no sols fuig de tot lo religiós, sinó que compra les obres per l'escàndol que produeixen. Bon exemple d'això és *Les Blasphèmes*, d'en Richepin, obra sense cap valor ni mèrit literari, que deu pura i simplement al bombo de l'impietat més descarada les onze edicions que se n'han fet en tres mesos.

An en Mistral la Providencia li ha donat grans i indiscutibles dons de que ell usa a favor de la Provença, com un bon fill que aplega sols per a sa mare. I ¡com ha despertat aqueixa província amb sos càntics, fent-la resucitar, cantar, escriure, pensar en el passat i en l'esdevenidor! Ell ha fet aixecar de ses oblidades tombes els trobadors, els mestres de la moderna poesia

de l'Europa; ha fet que's tornessin a obrir les poètiques *corts d'amor*, els torneigs del *gai saber*; ha fet tornar els ulls al campanar dels pobles antics a molts provincians que s'averkonyien d'esser-ho i de dir-s'ho, i ha tornat a encendre en els vilatges i en les masfes de Provença i del Mig-dia de França el foc de la llar, apagada feia quatre centuries.

JACINTO VERDAGUER

Í N D E X S

	<u>Pàgs.</u>
ADVERTIMENT	5

CANT PRIMER : EL MAS DELS LLADONS	7
---	---

Exposició. — Invocació a Crist, nat entre'ls pastors. — Un vell cisteller, mestre Ambròs, amb son fill Vicenç, va a demanar hospitalitat al mas dels Lladons. — Mireia, filla de mestre Ramón, amo del mas, els surt a rebre. — Els treballadors, després d'haver sopat, fan cantar a mestre Ambròs. — El vell, en altre temps mariner, canta un combat naval del batlle Sufren. — Mireia parla amb Vicenç. — Vicenç li explica la caça de les cantàrides, la pesca de les sangoneres, el miracle de les Santes Marfes i els còssos de Nimes. — Encisament de Mireia i naixença de son amor.

CANT SEGÓN : LA COLLITA	29
-----------------------------------	----

Mireia cull fulles de morera per a sos cucs de seda. — Per casualitat, Vicenç, el cisteller, passa per un caminet vef. — La noia el crida. — El jove hi va, i, per ajudar-la, puja a l'arbre on és ella. — Conversació d'amdós. — Vicenç compara sa germana Vicenteta amb Mireia. — El niu d'abellerols blaus. — La branca rompuda. — Mireia i Vicenç cauen de l'arbre. — La nina declara son amor. — Ardorosa manifestació del jove. — La cabra d'or, la figuera del Vallclosa. — Mireia és cridada per sa mare. — Sobressalt i separació dels dos enamorats.

CANT TERÇ : EL DESEMBOTJAMENT 47

Les collites provençals. — En el mas dels Lladons, un aplec de formoses ninetes apleguen les botges dels cucs de seda. — Joana-Maria, mare de Mireia. — Taven, la bruixa de Baus. — La mala mirada. — Les desembotjadores, per passatemp, fan castells a l'aire. — L'ergullosa Laura, reina de Pamparigusta. — Clemencia, reina de Baus. — El Ventour, el Roine, el Durença. — Azalais i Violana. — La cort d'amor. — Norada descobreix els amors de Mireia i Vicenç. — Bromes de les altres nines. — Taven, la bruixa, les fa callar. L'ermita de Luberun i el sant pastor. — Nora canta la *Magali*.

CANT QUART : ELS PRETENDENTS 67

El temps de les violetes. — Els pescadors de Martiga. — Tres pretendents vénen a demanar Mireia: Alari, el pastor; Veràn, el guardià; Ourriàs, el picador. — Alari : ses riqueses en ramats. — La tona. — Vista d'un ramat que baixa els Alps transhumant. — Entrevista d'Alari amb Mireia. — Els antics de Sant-Remí. — Present del pastor : la copa de boix gravada. — Alari és despedit. — Veràn, el guardià. — Les eugues blanques de Camarga. — Veràn demana Mireia a mestre Ramón. — El vell el reb amb gran alegria. Mireia no'l vol. — El domador de braus. — Els braus negres salvatges. — La marca. — Ourriàs i Mireia a la font. — El domador és menyspreat.

CANT CINQUÈ : LA BATUÇA 87

El boyer se'n torna furiós perquè Mireia l'ha desairat. — Amorettes de Mireia i Vicenç. — *La Valtisneria spiralis*. — Ourriàs troba a Vicentet i li busca raons brutalment. — Les injurries. — En Joan de l'Os. — Baralla mortal dels dos enamorats en l'immensa Crau. — Victoria i generositat de Vicentet. — Bausia

Pàgs.

del picador. — Ourriàs fereix a Vicenç d'un colp d'agullada i fuig a galop, muntat en sa euga blanca. — Arriba al Roine. — Els tres barquers fantàstics. — El bateu se remou amb el pes del occissor. — La nit de Sant Medard : professó dels negats, en el marge del riu. — Ourriàs se'n va a fons. — Dança dels treves sobre'l pont de Trincatalla.

CANT SISE : LA BRUIXA. 109

A trenç d'alba tres porquers troben Vicenç ple de sang i estès en mig dels erms de la Crau. — El porten a pes de braços a la masía dels Lladons. — Digressió: el poeta es recomana a sos amics els trobadors provençals. — Dolor de Mireia. — Porten Vicenç al Cau de les Fades. — Lloriguera dels esperits de nit i cau de la bruixa Taven, encisadora de qualsevol mal. — Les fades. — Mireia acompanya son aimador als guirigais de la muntanya. — La mandràgora. — Les aparicions de la cova; els follets, l'esperit, la Bugadera del Ventour. — Relacions de la bruixa : la missa dels morts, el conventicle, la Garamauda, el Gripet, la Bambaroja, l'Angunia, els escarinxes, els dracs, el goç de Cambal, el baró Castilló. — L'anyell negre, la Cabra d'or. — Taven encisa la nafra de Vicenç. — Exaltació i profecia de la bruixa.

CANT SETÈ : ELS VELLs. 133

El vell cistellaire i son fill, asseguts en el marxa-peu de llur casinyot, trenen una canastra. — Els ribatges del Roine. — Vicenç diu a son pare que vagi a demanar Mireia, puix vol casar-se amb ella. — Oposició i repars del vell. — Vicenteta, germana de Vicenç, per ajudar el seu germà a convèncer son pare, conta l'història de Silvestre i Alisa. — Mestre Ambrós se'n va a la masía dels Lladons. — Arribada i sopar dels segadors. — Mestre Ramón. — La llaurada. — Expli-

cació d'Ambrós : resposta de Ramón. — La taula de Nadal. — Mireia diu que està enamorada del fill del cistellaire. — Enuig, renys i negativa dels seus pares. — Indignació de mestre Ambrós. — Napoleó i les grans guerres. — Acalorament de mestre Ramón. — El soldat llaurador. — Sardana dels segadors a l'entorn del foc de Sant Joan.

CANT VUITÈ : LA CRAU. 155

Desesperació de Mireia: — Vestidura d'arlesiana. — La nina, a mitja nit, fuig de la casa pairal. — Se'n va a la tomba de les Santes Maries, que són les patrones de Provença, a demanar-los que facin mudar de pensament a sos pares. — Les constel·lacions. — Tot corrent a través de la Crau, troba els pastors de son pare. — La Crau; la guerra dels gegants. — Els llargandaixos, els prega-déus, les papellones, avisen a Mireia. — Mireia, morta de set i no podent donar un pas més de cansada, prega a Sant Gent que vingui a son socors. — Troba Andreloun, el cerca-caragols. — Alabança d'Arles. — Relació d'Andreloun : historia del Cau de la Capa; la batuda; els batadors engolits. — Mireia passa la nit a la tenda de la familia d'Andreloun.

CANT NOVÈ : LA SENTADA. 173

Desconsol de mestre Ramón i Joana Maria quan se veuen sense Mireia. — Tot d'un plegat el vell mana que avisin, i reuneix a l'era tots els treballadors de la masia. — Els dalladors, les rascladores, la sega del fenc. — Els carreters, els transports del fenc. — Els llauradors. — Els segadors, la sega, les espigoladores. — Els pastors. — Relació de Llorenç de Goult, cap de colla dels segadors. — El cop de falç. — Relació del dallaire Joan Bouquet : el niu menjat de formigues. — Relació del Marrà, principal dels llauradors:

Pàgs.

el presagi de mort. — Relació d'Antelm, majoral dels pastors. — Antelm ha vist Mireia que's dirigia a les Santes Maríes. — Desfet i invectives de la mare. — Sortida de la família en cerca de Mireia.

CANT DESÈ : LA CAMARGA. 189

Mireia passa el Roine amb el barquet d'Andreloun i segueix son camí a través de la Camarga. — Els marges del Roine, entre la mar i Arles. — Descripció de la Camarga. — Les salines. — Mireia agafa una soleuada a la vora de l'estany de Vacarès. — Els mosquits la tornen a la vida. — La pelegrina d'amor amb grans treballs arriba a la capella de les Santes. — L'oració. — La visió. — Paraules de les Santes Maríes. — La vanitat del benestar d'aquest món; la necessitat i el mèrit del sofriment. — Les Santes, per donar alè a Mireia, li conten els treballs que tingueren en aquesta terra.

CANT ONZÈ : LES SANTES 207

Les Santes Maríes contenen com després de la mort de Crist van ésser abandonades a voluntat de les ones amb altres deixebles, i com abordaren a Provença i com convertiren a la fe la gent d'aquella terra. — La navegació. — La tempestat. — Arribada a Arles dels Sants expatriats. — Arles romana. — La festa de Venus. — Sermó de Sant Tròfim. — Conversió dels arlesians. — Els tarasconesos vénen a demanar protecció a Santa Marta. — La Tarasca. — Sant Marçal a Limoges. — Sant Sadurní de Tolosa. — Sant Eutropi a Orange. — Santa Maria doma la Tarasca i després converteix Avinyó. — El papat a Avinyó. — Sant Llätzer a Marsella. — Santa Madalena a la cova. — Sant Maximi a Aix. — Les Santes Maríes a Baus. — El rei René. — La Provença ajuntada a la França. — Mireia verge i màrtir.

	<u>Pàgs.</u>
CANT DOTZÈ : LA MORT	227

El país de les taronges. — Les Santes se'n pugen al Paradís. — Arriben el pare i la mare. — Els santins pugen Mireia a la capelleta alta, on hi ha les relíquies. — L'església de les Santes Maríes. — Les pregaries. — La platja de Camarga. — Arribada de Vicenç. — El desconsol. — El càntic dels santins. — Última visió de Mireia : veu les Santes sobre la mar. — Últimes paraules i esplendorosa mort de la nineta. — Els plants, la desesperació.

	<u>Pàgs.</u>
Notes del cant primer	247
Notes del cant segón	249
Notes del cant terç	251
Notes del cant quart.	253
Notes del cant cinquè	255
Notes del cant sisè	257
Notes del cant setè	259
Notes del cant vuitè	263
Notes del cant novè	265
Notes del cant desè	267
Notes del cant onzè	269
Notes del cant dotzè	271
Apèndix	273

LÀMINES

	<u>Pàgs.</u>
Frederic Mistral en l'any 1864	5
Francesc Pelagi Briz en l'any 1878.	13
Frederic Mistral (1830 - 1914).	69
Francesc Pelagi Briz (1839 - 1889)	77
Mireia fugint cap a les Santes-Maries.	161
Mireia en els sorrals	197
Mireia per la Camarga	205